

הישיבה השלוש-מאות-ושמונים-ושמונה של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, ט"ז בטבת התשמ"ח (6 בינואר 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. שאלות בעל-פה

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

ניגש לסעיף א': שאלות בעל-פה. חבר הכנסת אלעזר גרנות יישאל את שר הביטחון בנושא: אספקת ירקות לצה"ל. חבר הכנסת גרנות, בבקשה.

376. אספקת ירקות לצה"ל

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, אני מתכבד להפנות אליך, אדוני שר הביטחון, שאלתא בנושא אספקת ירקות לצה"ל וזה לשונה: כ"ב בדצמבר 1978 התפרסמה כיצ"ל המשמר" ידיעה, ולפיה מתלוננים מושבניקים מחבל-הבשור על כך שצה"ל רוכש עגבניות על-פי רשימה שכלולים בה רק חקלאים ש"מכרו" את הקרקע בשנת שמיטה. נוצר מצב שמושבניקים שבניהם משרתים ביחידות קרביות בצה"ל מחזמים על-ידי צה"ל ואילו אחרים, שיש ביניהם כאלה שבניהם משתמשים משירות צבאי — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת אלעזר גרנות, בבקשה דבר בצמידות למה שכתבת. אם אתה רוצה אתן לך את הנייר.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

יש ביניהם כאלה שבניהם משתמשים משירות צבאי — —

היו"ר א' נחמיאס:

אין. זה לא רשום. חשאל בבקשה: "1. האם מודע השר לתלונות אלה?", בבקשה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני לא קורא את השאלתא עצמה?

היו"ר א' נחמיאס:

לא, אדוני, אתה קורא מה שאושר לך ולא מה שאדוני חושב.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אכל זה מה שכתוב כאן, אדוני.

היו"ר א' נחמיאס:

אם כך, יש טעות ואמסור לך בדיוק מה שאושר. הואל ברוב טובך. כידוע לך נערכות השאלות בעל-פה על-ידי היושב-ראש.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני, לא ידעתי שהשאלתא נערכה. הרבר לא נמסר לי.

היו"ר א' נחמיאס:

בוודאי, יושב-ראש הכנסת קורא את השאלות, מאשר ועורך.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני מצטער. לא הייתה לי שום כוונה.

ובכן, אקרא את השאלתא מתחילתה. כ"ב בדצמבר 1987 התפרסמה ב"על המשמר" ידיעה, ולפיה מתלוננים מושבניקים מחבל-הבשור על כך, שצה"ל רוכש עגבניות על-פי רשימה שכלולים בה רק חקלאים ש"מכרו" את הקרקע בשנת שמיטה. ברצוני לשאול: 1. האם מודע השר לתלונות אלה? 2. אם כן — מה יש בדעת השר לעשות בנודן? 3. האם נציגי הרבנות הצבאית ונציג משרד הביטחון מסתובבים בשוק הסיטונאי בתל-אביב באישור? 4. אם לא — האם ינקטו אמצעים מתאימים נגדם? תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

צה"ל הוא צבא המחויב בשמירת הכשרות והשבת, כדי לאפשר לכל החיילים לשרת בו על-פי אמונתם. מחויבות זו מעוגנת בפקודת מטכ"ל 34.01.01.

חוק הונאת כשרות שנתקבל בכנסת קובע, כי כל מזון כשר מחויב כאישור הרבנות הראשית. על-פי קריטריון זה רכש משרד הביטחון בעבור צה"ל תוצרת מחקלאים על-פי רשימה שהומצאה על-ידי הרבנות הראשית.

בואת אני מאשר את הידיעה שאנחנו רוכשים בעבור צה"ל רק מזון כשר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרנות, בבקשה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני השר, התלונה הוגשה על-ידי אב שבנו משרת כיחידה קרבית ובתו קצינה בצה"ל. "חטאו" היחידי הוא שהוא לא מכר את אדמתו לנוכרי. אני רוצה להבין: האם יעלה צה"ל לרעה אזרחים, שהם ובניהם ממלאים את חובתם הלאומית, וגם ייתן פרס למי שזכותם היחידה היא שהם מוכרים את אדמתם לנוכרי בשביעית? האם כבר הגענו גם למצב הזה, לשניות המוסרית הזאת, ולכניעה לכפייה ולסחיטה דתית בלתי מוצדקת ובלתי מתקבלת על הדעת?

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה לחבר הכנסת אפרים שלום, בבקשה.

אפרים שלום (המצורף):

אדוני השר, ידוע לי שאין משרד הביטחון קונה תוצרת חקלאית על-פי מכרז או באמצעות מועצות הייצור, ובכך הוא נותן העדפה בתנאי כניעה רק למיעוט, לכמה חקלאים בלבד. מה יש בדעתך לעשות כדי לתקן את העיוות?

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

השר לענייני דתות ז' המר:

כבוד חבר הכנסת בן-שלמה, לפני שאתיחס לשאלת לגופה אבקש להפנות את חשונות לבו של השואל לכן, שעל-פי החוק כותרת את הדינים ועדה בלתי חלויה, שחבריה הם אנשי ציבור בעלי דעה עצמאית, ואני בטוח שכל שיקוליה הם ענייניים. לכל היותר אני יכול להתייחס להשקפה הכללית שלי, הגם שכדור שכלל מקרה השיקולים הם לגופו של כל מועמד ומועמד והתאמתו לתפקיד.

להלן התשובות על שאלות עצמן:

1. לאור האמור לעיל ברור שהשאלה איננה תואמת את המצב החוקי.

2 — 3. למיטב ידיעתי מועצת הרבנות הראשית בוחרת כל מועמד לגופו, ועודדה היא כי עד היום מספרם של כוגרי ישיבות-ההסדר בין הדיינים הוא קטן. מכל מקום, לדעתי בין כוגרי ישיבות-ההסדר קיימים מועמדים מצוינים, ואני בטוח כי כישוריהם אינם נחותים, מכל הבחינות, מכישוריהם של אלו שאינם כוגרי ישיבות-ההסדר.

ברצוני להוסיף, בלי לפגוע במועמדים אחרים, כי לדעתי ניסיון שנצבר במהלך שירות צבאי ומגע עם חלקים רחבים של עם ישראל הם נקודה חיובית אצל מועמדים אלו.

4 — 5. לא ידוע לי כי הבחונים ידעו למי שייכים המבחנים. כפי שנמסר לי, הידיעה הזכורה בשאלתא איננה נכונה.

6. אחר.

היור"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, ראשית אני רוצה להודות לך על תשובותיך. אינני יודע אם זהו בדיוק המקום להרחיב בו את הדיבור בנושא זה, אולם בכל הקשור לנושא בחירת דיינים ומינוי דיינים יש תחושה קשה, בעיקר לנוכח הטענות הקשות והפרסומים כאמצעי התקשורת. לי אישית ידועים מקרים על העדפות שונות, או ליתר דיוק — על אי-העדפה של אלו שאינם די קרובים.

הצדק חייב להיבט, ולא רק להיעשות, וודאי שהוא חייב להיעשות. אני בטוח שכבוד השר מעוניין במערכת הזאת ופועל למענה. אודה לכבוד השר אם ישיבני, אם הוא מוכן להקים ועדה בלתי חלויה, שתבדוק את כל הטענות ותביא לידיעת הציבור את כל הפרטים.

היור"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, בתחילת אוגוסט 1987 פנה אליך היועץ המשפטי לממשלה וביקש ממך תגובות על פניות של כמה חברי הכנסת, בהם חבר הכנסת צבן ואני, בנוגע לנהלים הפסולים של מינוי דיינים. היועץ המשפטי השיב לי במכתב, שער היום הוא לא קיבל ממך כל תשובה.

לגבי נקודה אחרת — יש עדות כתובה, היא התפרסמה לפני שבועיים בעיתונות, של הרכ דב לאור, המספר במפורש שמספרי הנכנסים היו ידועים לבדוקי המבחנים. היה ידוע היטב לבוחנים של מי כל מבחן, כמפורש ובמדויק.

אני מבקש לדעת, אדוני השר, האם כבודו מקפיד כמאת על מילוי הוראות היועץ המשפטי מ' 1984 לגבי מינוי דיינים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, כידוע לך גם השנה התנהלה מלחמה קשה בין הכד"ץ החרדי לבין הרבנות הראשית — הכד"ץ ניסה לכפות את רצונו על הרבנות הראשית ועל כל עם ישראל. נוכח העובדה שכוחו של המחנה החרדי מתגבר בקרב הרבנות העצבאית — האם אין בכך משום חמירה של המצב, בניגוד למה שתיארת כאילו מימים ימימה מקיימים את שנת השמיטה?

היור"ר א' נחמיאס:

אדוני שר הביטחון, בבקשה, תשובות על השאלות.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלת חבר הכנסת גרנות, אני חייב לפעול על-פי חוקי הכנסת המחייבים אותי בכל נושא, לרבנות נושא זה.

לשאלת חבר הכנסת שלום, השאלה חורגת מתחום הנושא ועוסקת בכל מערכת הרכישה באמצעות משרד הביטחון בעבור צה"ל. אין בידי תשובה קונקרטית על שאלתך. אכדוק ואשיב לך תשובה על שאלתך.

לשאלת חבר הכנסת רן כהן, גם בעבר נהג צה"ל לפי החקיקה בכנסת — פקודות המטה הכללי. אם ישתנו חוקי הכנסת — נהיה אנו מחויבים, כפי שהשכתי לחבר הכנסת גרנות, בכיבוד החוק.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היור"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאלתא הבאה, שאלתא של חבר הכנסת שמעון בן-שלמה לשר לענייני דתות בנושא: מינוי דיינים כוגרי ישיבות-ההסדר. בבקשה, חבר הכנסת בן-שלמה.

377. מינוי דיינים כוגרי ישיבות-ההסדר

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, בטקס השבעת דיינים חדשים, שהתקיים אתמול בבית-הנשיא, אמר אחד המשתתפים, כי המדיניות החדשה, של מינוי דיינים כוגרי ישיבות-ההסדר, הצליחה מעל ומעבר למשוער.

ברצוני לשאול:

1. האם מדובר במגמה חדשה של המשרד לענייני דתות?

2. האם נבדלים דין כוגר ישיבה רגילה ודין כוגר ישיבת-ההסדר זה מזה מבחינת הרבנות הראשית?

3. האם לדין כוגר ישיבת-ההסדר יש כישורים מעורפים בשבתו כדין בישראל? אם כן — מה הם?

4. הבוחנים אינם יודעים למי שייכים המבחנים. אם כן — כיצד ידעו להעדיף כוגרי ישיבות-ההסדר?

5. האם נכונה הידיעה שפורסמה בעיתונות, ולפיה קיבלו הרבנים הראשיים מראש את שמות הרבנים הנבחרים ומספרי המבחנים וסודיות הנבחנים לא נשמרה בזמן קריאת המבחנים?

6. כמה מהדיינים הנבחרים היו כוגרי ישיבות-ההסדר? תודה.

היור"ר א' נחמיאס:

אדוני השר לענייני דתות, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):
אני רוצה לקבל תשובה.

השר לענייני דתות ז' המר:
אשר לשאלה אם אני חושב שצריך להקים ועדת בדיקה, אני חושב שצריך להקים ועדת חקירה על טענות שלא נבדקו.

יש שני חלקים לעניין. חלק אחד הוא זה של הבחינות, והחלק השני הוא של המינויים, ובזאת אני משיב גם לחבר הכנסת צוקר.

לגבי המינויים, אני בפירוש חושב שאנחנו נוהגים כפי שנהגת ועדה ציבורית. צריך לזכור שקובעים זאת שני חברי כנסת ממפלגות שונות, שני שרים, שני אנשים מלשכת עורכי-הדין ושניים מבית-הדין הגדול, וכן שני הרבנים הראשיים — עשרה אנשים בסך הכול. לפי מיטב הכרתי אנחנו פועלים כפי שצריכה לפעול ועדה ציבורית. זו דעתי.

בעניין הבחינות, ואם הבינוני נכון זה עיקר השאלה, היו טענות מטענות שונות, והרבנים הראשיים מכחישים אותן. אני אומר פה לכנסת, שעל מנת שלא יהיו טענות וכדי שגם יראה שהצדק נעשה, כפי שכבר נאמר כאן, אנחנו מבקשים מאוד שיהיו לנו סדרים מתוקנים מאוד במובן של כללים לגבי לוח זמנים, הדרך שבה נעשים המבחנים וכדומה, ואני מקווה שהדברים האלה יסתדרו בשיתוף פעולה אתנו.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת שפט, כבר אמרתי את דעתי בנדון. אני חושב שהניסיון שיש לדין שהוא מעורב בחיי האומה ובהגנתה וחי בשיתוף עם הציבור הכללי הוא בהחלט יתרון בעיני.

היור' א' נחמיאס:
תודה לשר לענייני דתות על תשובותי לחברי הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אקדים ואומר: שנה ד' בחשבונאות היא שנת השתלמות לאחר תואר ראשון. זו תוכנית לימודים מיוחדת המתקיימת בכמה אוניברסיטאות. האוניברסיטאות פיתחו תוכנית מיוחדת זו מתוך רצון להיענות לדרישות בוגרי תואר ראשון בחשבונאות, המבקשים לעמוד בבחינות הקבלה של לשכת רואי-חשבון.

תוכנית מיוחדת שאינה לתואר אקדמי, כתוכניות מיוחדות אחרות, אינה נתמכת מתקציבי ההשכלה הגבוהה של האוניברסיטאות המקיימות את התוכנית הזאת ויש להבטיח את מימון עלותה ממקורות חוץ, ובעיקרם שכר לימוד.

1. שכר הלימוד בשנה ד' בחשבונאות אינו גורם לאסליה של סטודנטים הלומדים בו לעזמת ציבור הלומדים בתוכניות לימודים מיוחדות ומגוונות המתקיימות באוניברסיטאות. כשכר שבער הבאחי, בתשובה על שאלת אחרת, פירוט של המקצועות הנוספים הללו.

רוב התלמידים בתוכנית זו עובדים ומשתכרים במקצועם, והוא מבוקש עתה במשק. המבקשים לגשת לבחינות מועצת רואי-חשבון יכולים להתכונן לבחינות בתוכניות חלופיות, ואינם חייבים ללמוד בתוכניות המיוחדות המועצות על-ידי האוניברסיטאות.

יש הוראות בדורות של היועץ המשפטי זמיר. אני בטוח שמשרד מקפיד כאמת על הוראות היועץ המשפטי בנוגע למינוי דינים.

השר לענייני דתות ז' המר:
כאיזה מובן אינו מקפיד?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
במובן של השאלות ששאל חבר הכנסת שקדם לי, ובמובן של שאלותי, בעניין הנופטים. האם המשרד מקפיד על איסור התופעה של נפטים, כלומר העדפת קרובי משפחה. שהתרחשה בשנה ובשנתיים האחרונות, כאשר הרב הראשי שפירא העדיף במפורש שישה מקרוביו? שישה מקרובי משפחתו נתמנו דינים.

השר לענייני דתות ז' המר:
באיזה תקופה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בשנתיים האחרונות. אני יכול לתת לך את השמות. אדוני השר.

היור' א' נחמיאס:
שאלה לחבר הכנסת שפט.

גרשון שפט (התחיה):
האם לדעת השר דין שהוא בוגר ישיבת-הסדר, שעבר את השירות הצבאי וממלא את חובתו למדינה, ער לרחשי הציבור ומעורר בבעיות החברה מתאים יותר לתפקידו מדין שאינו ממלא את השירות הצבאי?

היור' א' נחמיאס:
אדוני השר לענייני דתות, בבקשה.

השר י' הורביץ:
חבר הכנסת שפט, אתה צריך לשאול את השאלה הזאת?

היור' א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף שאלות ותשובות. אני מבקש משר החינוך והתרבות להשיב על שאלות של חברי הכנסת. בבקשה, אדוני השר.

3953. שכר הלימוד בלימודי שנה ד' בחשבונאות

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסליו התשמ"ח (16 בדצמבר 1987):

הובא לידעתי כי מועצת רואי-החשבון מעניקה פטור משני מבחני קבלה למועמדים לקבלה ללשכת רואי-החשבון לפטורנטים המסיימים שנת לימודים מיוחדת, נוספת על הלימודים לתואר הראשון, הנקראת "חשבונאות שנה ד'". האוניברסיטאות, המודעות היטב לקשיים הגדולים הכרוכים במעבר בחינות הקבלה דלעיל, העלו לאחרונה את מחירי שכר הלימוד בשנה ד' זו וגובות לא פחות מ-4,000 שקלים על לימודים אלה, אף שבפועל נלמדות בה פחות שעות מבשנת לימודים רגילה.

ברצוני לשאול:

1. האם גביית סכום גבוה כזה פירושה מתן הקלה במבחנים למקצוע ראיית החשבון לבני העשירים בלבד?

2. היש בדעת השר להתערב בנושא?

3. כיצד מחייבת העלאת שכר הלימוד במכינה האקדמית עם מטרת צמצום הפערים החברתיים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

השאלתא עוסקת באותו נושא של השאלתא שעליה עניתי, אבל יש בה גם שאלות אחרות, לכן אקרא את התשובה על השאלות המפורטות. בדרך הטבע תהיה התשובה ארוכה יותר.

המכינה הקדם-אקדמית ושנת הלימודים הרכיבית בחשבונאות באוניברסיטאות הן תוכניות לימודים מיוחדות, שאינן כלולות במסגרת תוכניות הלימודים הרגילות לקראת תואר אקדמי, ואינן נתמכות מתקציבי ההשכלה הגבוהה. האוניברסיטאות מקיימות תוכניות לימודים מיוחדות אלו וכן תוכניות מיוחדות ומגוונות נוספות, מתוך רצון לענות על דרישות של אוכלוסיות תלמידים מיוחדות:

א. במכינות הקדם-אקדמיות מדובר בשכר לימוד לתלמידים, המבקשים לשפר את ציוניהם וסיכוייהם ללמוד באוניברסיטאות, ולא נמצאו זכאים לפטור משכר לימוד מסיבות כלכליות. העלייה בשכר הלימוד במכינה מבוססת על עליות כמחירים כשינויים ריאליים ובעלות התוכניות הספציפיות בהתחשב ביהורן. המועצה לחנוך ולהקצוב שליר המועצה להשכלה גבוהה דואגת ששכר הלימוד יהיה סביר ויבוסס על מדד מחירים רלבנטי.

ב. אשר לשנת הלימודים הרכיבית בחשבונאות, מדובר בבוגרי תואר ראשון בחשבונאות. המבקשים לעמוד בבחינות הקבלה של לשכת רואי-החשבון. תלמידי תוכנית זו עוברים ברובם ומשתכרים ממקצוע שהוא עתה מקצוע מבוקש במשק.

אשר לשאלות הספציפיות שהעלית:

1. ידוע לנו שהאוניברסיטה העברית בירושלים העלתה בשנת התשמ"ח את שכר הלימוד בתוכניות האמורות, כדי להבטיח את כיסור עלותן.

2. כפי שהסברתי, אין שכר הלימוד של תוכניות הלימוד המיוחדות משמש חלק אינטגרלי במדיניות שכר הלימוד של תוכניות לימודים רגילות לקראת תואר אקדמי במסודות להשכלה גבוהה.

3. באוניברסיטה העברית בירושלים יש כמה מכינות קדם-אקדמיות, ורוב הלומדים בהן ראוים לקידום. בשל מצבם הסוציו-כלכלי רובם ככולם אינם משלמים שכר לימוד ואף נהנים ממלגות קיום. בין הלומדים יש כמה תלמידים שלא נמצאו זכאים לתמיכה כספית, ועליהם הוטל בשנת הלימודים התשמ"ז שכר לימוד בשיעור של 2,600 שקל חדש במחירי יולי 1986, ובשנת התשמ"ח שכר הלימוד בשיעור של 2,700 ש"ח במחירי יולי 1987. ההעלאה בשיעור שכר הלימוד נובעת מערכון מחירים ועלויות ולא מתוספת לשכר הלימוד.

תלמידי מכינות, הראויים לקידום בשל מצבם הסוציו-כלכלי, אינם נדרשים לשלם שכר לימוד ואף נהנים ממלגות קיום, ואילו תלמידים הבאים מרקע כלכלי מבוסס יותר נדרשים לשלם את עלות לימודיהם. עובדה זו תורמת לצמצום הפערים החברתיים ולקידום אוכלוסיות, שבניהן סבלו בעצוריהם מחסר חינוכי.

3979. פיטורי מנן מנהל בית-ספר באשדוד

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר החינוך והתרבות כיום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

מר ג' (שמו המלא מופיע במקור) שימש כסגן מנהל התיכון המקיף ד' באשדוד במשך כחמש שנים וקיבל קביעות

2. לאור האמור לעיל איני רואה אפשרות או טעם להתערב בנושא.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אין כל ספק שלסטודנט העובר את שנת הלימודים הזאת יש יתרון מעצם העובדה שלשכת רואי-החשבון מעניקה לו פטורים. הפטור הזה מקל מאוד. התוצאה המעשית היא, שרק סטודנטים, שיכולים לשלם יותר מ-4,000 שקלים שכר לימוד, וגם להחזיקים בתקופה שהם לומדים, על כל העלויות הכרוכות בכך, כלומר, רק בני עשירים יצליחו לעבור את שנה ד' עם הפטורים שנותנת לשכת רואי-החשבון.

אם אלה לימודים יקרים, מפני שאין הם מסובסדים כדברך — מדוע שלא לחייב את לשכת רואי-החשבון לסבסד את כל שנת הלימודים הזאת, וכך יצאו מכך נשכרים בני עניים, בני פשוטי עם ובני עשירים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הרעיון הוא רעיון טוב, אבל אין זה מסמכותי להורות ללשכת רואי-החשבון להקצות כספים למטרה זו. אם הם יקשיבו לקולך, אולי יעשו זאת. תודה.

3957. דברי אביו של הש"ג

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ה בכסליו התשמ"ח (16 בדצמבר 1987):

אביו של הש"ג שנשט משמרתו במפקדת הנח"ל הופיע בטלורידה החינוכית והצדיק קבל עם ועדה את המעשה של בנו.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נתנה הטלורידה החינוכית כמה להשקפות כאלה?

2. האם אין חשש שמורים לאזרחות נוסח האב יציגו בבתי-הספר דעות כאלה?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במסגרת התוכנית "עורב חדש" בחרה הטלורידה החינוכית להתמודד עם עמדותיו של אביו של הש"ג, ואומנם, כפי שהזכרתי לידעתי, התצו בפניו קשות שאלות, ולא על דרך החיוב.

2. אני מניח שלא, שכן הציבור קיבל את המקרה בהסתייגות ולא ראה בו נורמה חיובית.

3958. העלאת שכר הלימוד באוניברסיטה העברית

חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ה בכסליו התשמ"ח (16 בדצמבר 1987):

שכר הלימוד במכינה האקדמית ובשנת ההשלמה בחשבונאות באוניברסיטה העברית הועלה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד על כוונת האוניברסיטה העברית להעלות את שכר הלימוד?

2. כיצד יכולה פעולה מסוג זה של האוניברסיטה העברית להשתלב במדיניות שכר הלימוד הכללית של משרדך?

3980. רמת לימוד המדעים בישראל

חבר הכנסת ש' דינין שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):
בכנס מדע וטכנולוגיה לקראת שנת 2000, שהתקיים ב-12 בנובמבר 1987, הושמעה ביקורת על רמת לימוד המדעים בישראל.

מן הביקורת עולה, כי כ-10% בלבד מכלל מערכת השעות של תלמידי חטיבות הביניים בישראל מוקדשים ללימוד פיסיקה, כימיה, ביולוגיה ומתמטיקה. כמוכך נטען, כי רמת הלימודים נמוכה, וכי שינוי תוכניות הלימודים במקצועות אלה הוא בבחינת משימה קשה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מידת האמת בביקורת שהושמעה בכנס?
2. אם נכונה הביקורת, כיצד נערך משרד החינוך לטפל בבבעיה זו, שיש לה השלכות מרחיקות לכת על מערכת החינוך ועל עתידה הכלכלי והטכנולוגי של ישראל?

תשובת שר החינוך והתרבות י' גבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתוכנית הלימודים ובמערכת השעות למקצועות השונים, שהם חובה בחטיבות הביניים, נקבעו כ-20% מהשעות להוראת מתמטיקה ומדעי הטבע — פיסיקה, כימיה וביולוגיה. נוסף על כך הוקצו גם שעות ללימודים בנושאים שונים לפי בחירת בית-הספר, ובהן ניתן לכלול כמוכך גם לימודים מתחומי המדעים, כגון לימודי מחשב או נושא מיוחד מתחום המדעים. ההערה שצוטטה בשאלתך עסקה בלימודי מדעים בלבד.

2. הקיצוצים בתקציב משרד החינוך, שרובם הם בתקן שעות ההוראה, נותנים את אותותיהם בכל התחומים, לרבות תחום ההוראה המדעים. אם תינתן לנו תוספת משאבים, יהיה בכך כדי לסייע למימוש תוכניות לא מעטות שהוכנו במשרד לקידום ההוראה המדעים.

אף-על-פי-כן נקט משרד החינוך והתרבות צעדים לתיקון המצב הן בקביעת סדרי העדיפויות, הן בתחום הארגוני והן בתחום המקצועי-הדידקטי.

בין הפעולות שנקטנו: תוכנית-אב לקידום החינוך המדעי והטכנולוגי בייעוצו של פרופסור דוד חן; סיכום ההכנות להנהגת רפורמה בחינוך הטכנולוגי; הקמת אגף מיוחד לחינוך מדעי וטכנולוגי שירכו את הפעולה; עידוד סטודנטים באוניברסיטאות להכשיר עצמם להוראת מדעים על-ידי מלגות משותפות של "קרן רוטשילד" והמשרד; הלוואות מותנות לתלמידי מכללות וסמינרים, המתמחים בהוראת המדעים; סיכום על הפעלת "מורים חוקרים" שיעבדו במחקר באוניברסיטאות ובהוראה בבתי-הספר; תגבור תקציבי וארגוני של "המרכז להוראת המדעים" לשם עזרון תוכניות לימודים קיימות ופיתוח תוכניות חדשניות; חיזוק פעולת "נוער שומר מדע" בשיתוף עם האוניברסיטאות; הפעלת מרכזי לימוד ותגבור ביישובים מרוחקים ולתלמידים מאוכלוסיות כלשויות; תכנון והקמת מרכזי למידה ללימוד מוגבר בעזרת המוסדות להשכלה גבוהה וכית-ספר לפיסיקה בטכניון; לימודי מתמטיקה, פיסיקה וכימיה על-ידי הפקולטה למדעים באוניברסיטת תל-אביב; הכנת חקנים ותוכניות לשיפור ולהקמת מעבדות מוסדיות ואזוריות, ופעולה להשגת תקציבים גם בעזרת הסוכנות היהודית למימון הפעולות השונות.

בעבודתו במאי 1986, עם קבלת הקביעות עשו הגורמים העירוניים השונים, ובהם ראש העירייה, וכן מנהל בית-הספר החדש, מ"פ (שמו המלא מופיע במקור), אשר הובא לתפקיד ב-1985, מאמצים לגרום לפיטוריו מעבודתו.

ברצוני לשאול:

1. מדוע פוטר מר ג"ר מתפקידו כסגן מנהל בית-הספר התיכון המקיף ד' באשדוד?
2. האם נכון הדבר כי עד כואו של המנהל החדש נהנה הנ"ל מאהדת מנהליו, מורי בית-הספר, התלמידים והורי התלמידים?
3. האם נכון הדבר כי בית-הדין לעבודה בכאר-שבע קבע כי פיטוריו אינם חקפים וביקש להגיע להסכם של פשרה בעניינו?
4. האם נכון הדבר כי ועדה פדגוגית עליונה שמינה מנכ"ל המשרד, מר שושני, קבעה ב-6 בספטמבר 1987 שיש להחזירו לעבודתו הקודמת — כסגן מנהל תיכון מקיף ד' — עם אזהרת מנכ"ל?

5. מדוע התגורר ראש העירייה מר אזולאי לקביעה זו?
 6. האם נכון הדבר כי גם נכונותו של מר ג"ר לכהן כסגן מנהל חטיבת הביניים נתקלה בהתנגדות ראש העירייה?
 7. האם קיבל השר הסבר להתנגדותו של מר אזולאי להחזרת מר ג"ר לתפקידו? אם כן — מה הוא?
- תשובת שר החינוך והתרבות י' גבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
לרישא של השאלתך — אין מחלוקת בעניין זכותו של מר ג"ר לקבל שכר כאילו עבד בתפקיד של סגן מנהל.

1. מר ג"ר לא פוטר מתפקיד סגן המנהל, אלא הועבר לתפקיד הולם אחר שהוצע לו עקב סיכום בין משרד החינוך והתרבות ובין עיריית אשדוד, שלפיו יחדלו לעבוד בבית-הספר המקיף ד' גם מנהל בית-הספר וגם סגנו, מר ג"ר, לטובת תלמידי בית-הספר, שסבלו מחילוקי הדעות שהתגלעו ביניהם.
2. נכון שמר ג"ר נהנה מגיבוי של המנהל הקודם. אין בדינו דיווח על מורי בית-הספר, התלמידים והוריהם. ידוע כי ארגון מורי בית-הספר העל-יסודיים תומך בו.
3. התשובה שלילית. בית-הדין לעבודה רשם לפניו הצעות מוסכמות של הצדדים שעמדו לפניו, ולפיהן הודיעה המדינה, כי אין מדובר בפיטורים אלא בהעברה, והצדדים הודיעו, כי ינהלו ביורר ומשא-ומתן כדי ליישב את העניין עד תום יוני 1987.

4. התשובה על השאלה חיובית, וברצוני להוסיף, כי הועדה נחקשה לפסוק בנוגע לכשירותו הפדגוגית ולא בנוגע למקום העסקתו.
5. מתברר כי קיים סיכום בין עיריית אשדוד ובין מנהל מחוז הדרום לשעבר במשרדנו, ולפיו חייבים המנהל ומר ג"ר לעזוב את בית-הספר ולעיל, כדי שאפשר יהיה להכריאו. ואכן, המנהל הועבר למקום עבודה אחר. ראש העיר סבר, כי על משרדנו לכבד את התחייבותו של מנהל מחוז הדרום, ולכן התנגד להחזרתו של מר ג"ר לתפקידו הקודם כסגן מנהל בית-הספר המקיף ד'.
6. התשובה חיובית.
7. ראה תשובתי על שאלה 5.

במקרים חריגים, הנוגעים לעבודה עובדי הוראה, ניתן לפנות בבקשה מנומקת אל מנהל המחוז, אך בכל מקרה אין להיעדר מבית-הספר לפני קבלת ההיתר.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המצרף):

אדוני שר החינוך והתרבות, הדברים נמסרו לי על-ידי הורים בכיקורי בצפת ב-10 בדצמבר, ולטענתם אין מחליף לעבודתה של אשת המנהל כמורה לאורחות. העילה לפנייתם היתה אי-הכנת התלמידים לבחינת הבגרות בנושא זה השנה. מאחר שאותו מנהל נזנף בשנת 1984 על-ידי מפקח משרד החינוך על כך שכחו, הלימוד במוסד, הועדפה בכתב מלגה מקן של הורים שכולים — אני רוצה לשאול את כבוד השר: מה כוחה של מערכת הפיקוח של משרד החינוך והתרבות, אם ראש רשות מקומית מרשה לעצמו לנהוג במוסד חינוכי שבעירו על-פי רוחו, ולהזיק לתלמידים תוך "צפצוף" מוחלט על הוראות המשרד? גם המנהל, גם אשתו שהיא מורה לאורחות, גם קרוב משפחה שהוא לבורנט בבית-הספר — הכול נעשה על גבם של הילדים, ועד היום לא חזרו המנהל ואשתו לעבודה בבית-הספר. האם אין זאת עילה למשרד החינוך להשעות את המנהל ואת אשתו מעבודתם בבית-הספר?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חברת הכנסת נמיר הרחיבה במידה מסוימת את היריעה. יש קשר בין דבריה ובין השאלתא, אבל זאת לא היתה העילה לשאלתא.

נמסר לנו, שאומנם יש ממלא-מקום. אם דברייך שאין ממלא-מקום להוראת אורחות נכונים, והדבר ייבדק מייד, עוד היום — לא ייתכן כדבר הזה. אומנם אישרה הרשות למנהל ולמורה, שהיא רעייתו, להיעדר בחקופה מסוימת בשל נסיעה לחוץ-לארץ, אך אם לא דאגו לממלא-מקום באורחות, חרגו מכל סבירות שאפשר לעבור עליה לסדר-היום.

לא אגיד על מה שנאמר על עברו של אותו מנהל בית-ספר. אינני מכיר את הסוגיה הזאת, וגם אינני יודע אם הלבונטה הוא קרוב משפחה אם לאו. לכן אינני רוצה לעסוק בכך. מה שכרוך הוא, שהפיקוח עוסק בתוכניות הפדגוגיות, בניצול השעות ובמינוי מורים וכדומה. כאשר מנהל בית-הספר העל-יסודי הוא עובד של הרשות המקומית, אנחנו יכולים לפנות אל הרשות המקומית, להסב את תשומת לבו למקרה ולתבוע ממנה שמקרים אלה לא יישנו — ואכן, עשינו זאת.

אם אכן תוסיף הרשות המקומית בצפת לנהוג כפי שנהגה עד עכשיו, נשתמש בורכים אחרות כדי להסביר לה, שלא כדאי לה, במחילה, לנהוג בצורה כזאת.

3982. שכר הלימוד במכينة האקדמית באוניברסיטה העברית חבר הכנסת י' מצא שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בטבת ה'תשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

נמסר לי — גם מפניית שר סטודנטים מתא הסטודנטים "גלעד" באוניברסיטה העברית בירושלים — כי שכר הלימוד לתלמידי המכينة העולה בשנה הנוכחית. ידוע לי כי רבים מתלמידי המכينة הם משוחררי צה"ל ורשבי עיריות הפיתוח ובני שכבות עליונות.

ברצוני לשאול:

1. כמה תלמידי מכينة למדו בשנת ה'תשמ"ז וכמה מהם היו: א. חיליים משוחררים? ב. תושבי עיריות פיתוח? ג. חלמיים. משכבות מצוקה? ד. אחרים?

התוכנית קיימת ואפשרית, וכל חמיכה שתעניק לנו משאבים למימון הפעולות היא חשובה וחיונית.

3981. היעדרות מורים מבית-ספר בצפת

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' בטבת ה'תשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

במסגרת סיור בצפת ביום ה' 10 בדצמבר 1987, פנו אלי הורים מספר שילדיהם לומדים בבית-הספר התיכון המקיף בצפת בקובלנה, כי מנהל התיכון המקיף השש-שנתי נמצא בארצות-הברית בהשתלמות בתנ"ך. הוא יצא בספטמבר להשתלמות של 14 יום, ומאז, נכון ליום ה', 10 בדצמבר 1987, הוא לא חזר ארצה לעבודתו.

יתירה מזאת, אשתו של המנהל היא מורה להיסטוריה ולאורחות, והיא היתה צריכה להכין את תלמידי י"א — י"ב לבחינות הבגרות במקצועות אלה. ההורים החלונו על היעדרה ועל כך שאין לה מחליף.

ברצוני לשאול:

1. האם אפשר מציה זו נכונה?
2. אם לא — מה היא האתפורמציה הנוכונה?
3. אם כן — מה בדעת השר לעשות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1 — 2. בית-הספר התיכון בצפת הוא בבעלות העירייה. מנהלו הוא עובד העירייה. הפיקוח על בית-הספר הוא בתחום טיפולו של משרד החינוך והתרבות.

מאז ראשית השנה יצא המנהל לחוץ-לארץ פעמיים: מ-17 עד 27 בספטמבר ומ-2 נובמבר עד 9 בדצמבר, כאישורה הבלעדי של העירייה. את מקומו מילא סגנו. את מקומו של רעייתו, שאף היא עובדת העירייה, מילאו מורים להיסטוריה ולאורחות, שהגדילו את משרתם הם עובדי בית-הספר. העירייה לא התייצבה עם הנהלת המחוז ולא שיתפה את המפקח על המוסד בעניין זה.

3. משרד החינוך והתרבות מתנגד לציאתם של מנהלים ומורים לחוץ-לארץ בחקופת הלימודים, וזאת לפי חזון מנכ"ל. אני אצרך את החדור לפרוטוקול ברשות הישבר-ראש, ואם חברת הכנסת אורה נמיר תרצה לעיין בו, הוא יעמוד לרשותה (ראה בהמשך).

במקרים חריגים אפשר לפנות בבקשה מנומקת אל מנהל המחוז. במקרה דנן לא היתה פנייה כזאת, אם כי הרשות המקומית, שבית-הספר הוא בבעלותה, אישרה למנהל ולרעייתו את החופשה לצורך השתלמות, ונקטה מצדה את הצערים שלרעתה יש לנקוט כדי שהתלמידים לא ייפגעו.

כשהוא הרכי ליריעת המשרד, קיבל מנהל המחוז הנחיה להביע את מחאת המשרד במכתב לראש העיר, והמפקח על המוסד הרדיע לחבר הוועד המנהל על הנהגה לאישור חופשות כאמצע שנה הלימודים כדי להבטיח שמקרים דומים לאלה לא יישנו בעתיד.

חזר המנהל הכללי מג'1 — מיום 1 בספטמבר 1982 — היעדרות מימי לימודים:

אנו חוזרים ומפנים את תשומת הלב, כי חובה על תלמידים ומורים להיות במסודות החינוך בכל ימי הלימודים, כפי שהם נקבעים בלוח שנה הלימודים.

אין להתיר היעדרות מלימודים בשל נסיעות לחוץ-לארץ או בשל אירועים משפחתיים וחברתיים בארץ.

תקציב, דומני מעבר למה שכבוד השר הזכיר, וברצוני לשאול האם יש כוונה במסגרת הדיון בישיבת הממשלה הקרובה, שנתבשרנו עליו עכשיו על-ידי השר, להעלות על נס גם את המדיניות החדשה שעליה אני מבקש להמליץ.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

קביעת מועד הופעתו של נושא בסדר-היום של הממשלה היא, כידוע לך, בסמכותו של ראש הממשלה עצמו. הוא קובע את סדר-היום. הואיל והבוקר סיכמתי עם שר האוצר שיהיה דיון משותף עם יושב-ראש הסוכנות וגובר הסוכנות, עדיין לא נקבע מועד, ואני מקווה שזה ייעשה בימים הקרובים. לפיכך אינני יודע אם הנושא יועלה כישיבת הממשלה הקרובה. הוא נמצא בסדר-היום, הוא נשלח יחד עם הפירוט התקציבי שמניתי.

"יד ושם" פיתח תוכנית חינוכית מיוחדת ואנחנו, משרד החינוך, השתתפנו בה בהקצבה מיוחדת מתקציבנו. כלי פנייה מיוחדת לאוצר. לפי זיכרוני מדובר בכ-400,000 שקלים, כמשך שנתיים. אם כן, יש פעולה חינוכית מסועפת. להביא לכל בית בישראל — זאת לא יכול לעשות המוסד עצמו, אלא מערכת החינוך. הן בהקצאתה 30 שעות לדיון וללימוד נושא השואה, הן בחומר הלימודי, בתוכניות הלימודים שהיא מכינה והן בעידוד ביקורים במוסד. זוהי הדרך שבה ניתן לעשות זאת. כמרכיב הולכים ומתפתחים קורסים מיוחדים, ושוחחתי עליהם עם הנהלת "יד ושם". אני חושב שהפעולה החינוכית היא עדיין מסועפת מאוד. כל רעיון חדש יידבק בוודאי.

4011. אמצעי בטיחות בגניילידים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):
בימים אלה פורסמו דוחות בלתי רשמיים, המעידים על ליקויי בטיחות בגניילידים במקומות שונים בארץ.
ברצוני לשאול:

1. מה היא התייחסות משרדך לדוחות אלה?
2. כיצד מתכוון משרדך להגביר את הבטיחות בגניילידים?
3. מה הם האמצעים האלמנטריים שכל רשות חינוך תידרש לנקוט בתחומה, כדי להבטיח את שלומם וחייהם של ילדי הגנים?

שר החינוך והתרבות י' גבון:

יחידת הבטיחות במשרד החינוך והתרבות מבצעת ביקורות באורח שוטף בגניילידים בכל מערכת החינוך. בהתאם לדוחות הביקורת, מצב הבטיחות בגנים אינו לקוי בדרך כלל. אם מתגלים מפגעיבטיחות, נרשם רוח על המקרה, מחייבים את הרשות המקומית, בחוקף היותה הבעלים, לתקן את הדרוש ומתקיים מעקב אחר הביצוע. זה לא פשוט, משום שיש אלפי גניילידים, אני חושב כ-6,000 גניילידים בארץ.

בנוסף על כך נערכת יחידת הבטיחות מדי שלוש שנים לכיצוע סקר בטיחות, הכולל את כל גניילידים בארץ. במסגרת הערכות זו מתקיימים השתלמויות וימי עיון לגננות ולמפקחות על גניילידים בנושא בטיחות.

גניילידים פועלים בהתאם להוראות הבטיחות המפורסמות בחחדי מנכ"ל מיוחדים, והעתק מהם מסרתי לך עוד לפני השאלתך.

הרשות המקומית חייבת לוודא, שגניילידים בתחומה יכנו ויתוחזקו בהתאם לקריטריוני הבטיחות כפי שפורסמו על-ידי משרד החינוך והתרבות בחוכרת המצויה בידך.

2. האם העלאת שכר הלימוד לתלמידי המכינה בשנת התשמ"ח חלה על כל התלמידים?

3. האם לא תהיה פגיעה בתלמידי מכינה מעיירות פיתוח ומשכבות מצוקה ובמשוחררי צה"ל?

תשובת שר החינוך והתרבות י' גבון:

(לא נקראה, נוסדה לפרוטוקול)

1. 2,729 תלמידים למדו בהתשמ"ז במכירות, מהם 1,456 "ראויים לקידום".

הקריטריונים שלפיהם נקבע שתלמידים "ראויים לקידום" הם חברתיים וכלכליים — כל התלמידים הם חיילים משוחררים משכבות מצוקה ומעירות פיתוח.

1,273 תלמידי דגם ב' ממשפחות מבוססות, שאינם עונים על קריטריוני הזכאות, הם בדרך-כלל בעלי תעודת בגרות, הרוצים להתקבל לאוניברסיטה למקצועות יוקרתיים, כגון רפואה ומשפטים, וציוניהם אינם עומדים בתנאי הקבלה.

2. התשובה שלילית. ההעלאה חלה על תלמידי דגם ב', המשלמים שכר לימוד מלא. ההפרש בתשלום בעד המכינה לעומת שכר הלימוד האוניברסיטאי נובע מהיקף הלימוד ומן העובדה שאין המכירות זוכות לתמיכת הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה.

3. התשובה שלילית. תלמידים "ראויים לקידום" — חיילים משוחררים מעירות פיתוח ומשכבות מצוקה, מקבלים פטור משכר לימוד חוכים אף למלגות קיום.

4010. תקציב "יד ושם"

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):
נוכח המשבר התקציבי הפוקד את מוסד "יד ושם", ברצוני לשאול:

כיצד יובטח תפקודו התקין והחשוב של המוסד, והאם משרדך מסכים למסגרת התקציב לשנת 1988, שנקבעה למוסד זה על-ידי משרד האוצר?

שר החינוך והתרבות י' גבון:

לשנה השוטפת נמצא פתרון ארעי, ועל-פיו משרד החינוך והתרבות, משרד האוצר והסוכנות היהודית יקציבו ביחד 900,000 ש"ח. סכום זה יאפשר לסיים את שנת התקציב הנוכחית.

לשנת התקציב 1988/89 נדרש תקציב כשיעור שונה לחלוטין. הבוקר היחה לי שיחה עם שר האוצר, ואף הגשתי הצעה החלטה כישיבתה של הממשלה, ולפיה יש להוסיף 3 מיליוני ש"ח לבסיס התקציב של "יד ושם". כמו כן דרושה תוספת חר-פעמית של 3 מיליוני ש"ח לחיקונים ולשיפוצים, לפיכך התוספת הנדרשת לשנת 1988/89 היא בסך 6 מיליוני ש"ח. הבוקר סיכמתי עם שר האוצר, שאנחנו נזמן את יושב-ראש הנהלת הסוכנות ואת גובר הסוכנות היהודית לדיון משותף, כדי למצוא פתרון לבעיה זו בהקדם האפשרי.

היור' א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, לאור חשיבותו המיוחדת של מוסד "יד ושם" דרוש שינוי במדיניות המוסד, באופן שהמוסד לא יהיה רק אתר לסיורים, אלא יביא את מסריו לכל בית בישראל, ואם אפשר, לכל בית יהודי ברחבי תבל. מדיניות כזאת כרוכה בתוספת

בתי"ס מכלתים דתיים. בשמונה מתוך 13 "אשכולות" הקיימים, במגבלות שנקבעו על-ידי מועצת חמ"ד כמחאמות לאופיו ולמטרותיו.

3. אני רואה את הרחבת החינוך לדמוקרטיה ואת הגדלת המשאבים העומדים לרשות היחידה לחינוך לדמוקרטיה כדבר חיוני. ואולם, ספק אם יהיה הדבר אפשרי נוכח הקיצוץ המוצע בחקציב משרד החינוך, כשיעור של כ-9% מתקציב הפעולה שלו.

4013. המחזה "הזונה הציונית"

חבר הכנסת מ' כהן אביכר שאל את שר החינוך והתרבות ביום "ט"ז בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

בחול-המערך סוכות החקיים "הפסטיבל השמיני לתיאטרון ישראלי אחר" בעיר עכו, בפתיחת אירועי הפסטיבל ביקר בו שר החינוך מר אברהם שריר, והוא הודיע, כדבריו, נוכח הצגת המחזה "הזונה הציונית", שבה מסופר על-אודות זונה יהודייה העדה לרצח ערבי ביד ישראלי, קרובו של חבר כנסת. בעקבות זאת הגיש לך השר שריר שאלתא בנושא זה.

מאחר שאין ביד תשובתך לשר שריר, אודה לך אם תואיל להשיב על שאלותי אלה:

1. היכן הוצג המחזה "הזונה הציונית" ב"פסטיבל עכו"?

2. איזה תיאטרון העלה מחזה זה?

3. האם תיאטרון זה נהנה מתמיכה ממשלתית?

4. האם קראת את המחזה, או נוכחת בהצגתו?

5. האם שוקל השר להורות על הפסקת הצגה זו, או הפסקת התמיכה הכספית בתיאטרון זה?

תשובת שר החינוך והתרבות "נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המחזה הוצג במסגרת פסטיבל עכו, במעבר לקריפטת "אולמות האבירים" בעכו, 10 פעמים.

2. המחזה לא הועלה על-ידי תיאטרון ציבורי אלא על-ידי קבוצת שחקנים הפועלת במסגרת קבוצת תיאטרון השוליים — "רינג".

3. התשובה שלילית.

4. התשובה שלילית.

5. אין לשר כל סמכות להורות על הפסקת הצגה לאחר שעברה אישור הצנזורה. כאמור, התיאטרון אינו נתמך על-ידי הממשלה.

4039. יחסי יהודים-ערבים במערכת החינוך

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החינוך והתרבות ביום "ט"ז בטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

מסיכום כיניים של סקר שנערך בין אנשי חינוך יהודים וערבים בנושא יחסי יהודים-ערבים כפי שהם באים לידי ביטוי במערכת החינוכית מתכור, שניכרת מגמה של ירידה בשיעור הפעילות המשותפת בין בתי"ס יהודיים לבתי"ס ערביים בשנת הלימודים התשמ"ה.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע כבוד השר לממצאי סקר זה?

היור"א נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חרשה לי לא שאלה נוספת אלא הערה מיוחדת. דווקא נוכח הביקורת שיש לנו על הממשלה בהתייחסותה לכנסת, אני מבקש להדגיש, להעיר ולהעלות על נס את התייחסותו של שר החינוך לכל ההצעות לסדר-היום ולכל השאלות כתשובות ענייניות ומפורטות ובטיפול בנושאים שחברי הכנסת מעלים, ולי היה הכבוד לראות בשבועות האחרונים, בכמה וכמה נושאים, את הטיפול הרציני של שר החינוך, ואני אומר זאת אף שהוא נמצא במפלגה הלא-נכונה.

היור"א נחמיאס:

תודה רבה.

שר החינוך והתרבות "נכון:

מה עושים, אני נכון. תודה רבה.

4012. חינוך לדמוקרטיה

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "ט"ז בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

כשנים האחרונות הכריז משרד החינוך והתרבות על מדיניות של הדגשת נושא הדמוקרטיה בתוכנית החינוך בארץ — על-ידי פרויקטים במסגרת "שנת הדמוקרטיה" ובמקביל על-ידי תוכניות ארוכות-טווח.

נוכח ההתפתחויות הקשות בתחום היחסים שבין יהודים לערבים, ונוכח הפרסומים על התגברות התמיכה בגורמים קיצוניים בשני הצדדים, ברצוני לשאול:

1. מה היא האפקטיביות של הפעולות שהתבצעו בנושא כלל מערכת החינוך ובמגזר החינוך הדתי בפרט?

2. כיצד משתלבים בתי"ס הספר הדתיים בפרויקטים השונים לחינוך לדמוקרטיה (כגון פרויקט "אשכולות") שמנהל משרדך?

3. האם לאור הנסיבות המשתנות יש בכוונת משרד החינוך והתרבות להגדיל את התקציבים המופנים ליחידה לחינוך לדמוקרטיה?

שר החינוך והתרבות "נכון:

1. עד כה התבצעו פעולות בחלקים ניכרים של המערכת, אך לא ככולה. חלק מן הפעולות היה יסודי ומתמשך וחלק אחר שטחי ומוגבל בזמן.

קשה מאוד לבדוק את האפקטיביות של תהליכים ארוכי-טווח, ובעיקר כאלה הנמצאים בשלבי ניסוי ופיתוח ראשוניים. כמו-כן, אין באפשרותנו לבדוק את האפקטיביות של תהליכים המסתיימים בתום כיתה י"ב.

כידוע, בסקרים שונים שהתפרסמו נכללו ממצאים מגוונים על עמדות הנוצר הלומד כיום. לפי ממצאים אלה, הבעיה העומדת בפני החינוך הדתי בתחום החינוך לדמוקרטיה קשה בממדיה ובמורכבותה מזו העומדת בפני החינוך הממלכתי.

2. האגף לחינוך דתי מפעיל צוות משלו לחינוך לדמוקרטיה. הצוות מתרכז בהפצת איגרות למתנכים ובעריכת מפגשים בין תלמידים דתיים לחילונים.

בתוכנית "אשכולות", המתבצעת כניסוי על-ידי היחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום במזכירות הפדגוגית, משתתפים

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם אישר השר או התחייב לאשר הקצבה של 3 מיליוני דולר לרובע היהודי בחברון, מתי, מאיזה תקציב ולאילו מטרה?
2. האם הסכום הנ"ל או חלקו כבר הוצא, מתי, ולמי שולם?
3. האם די באישור השר להקצבה זו או שמא נדרשת או ניתנה גם הסכמתו של שר אחר להקצבה זו?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

1. העבודות המתבצעות ברובע היהודי בחברון מתבססות על החלטת הממשלה מיום 23 במרס 1980 לפעול לפיתוח מרקם "חצר היהודים" ברובע היהודי בחברון ולהוסיף קומה שלישית לבית-ההסה.

2. העבודות שנעשו בבית-ההסה, וכן בבית-חסון, הצמוד אליו, ואלה הנמצאות עתה בביצוע, הן בעלות של 1,445,000 דולר. ב"חצר היהודים" הוחל בהקמת קומת מרתף בעלות של 385,000 דולר. התקציבים לכך הוצאו בשנים 1983 — 1987, רובם הגדול באמצעות חוזים עם קבלנים, העבודות הבאות, שישלמו את בניית הדירות ומוסד ציבורי ב"חצר היהודים", יהיו בעלות של 1.85 מיליון דולר.

3. התקציב להוצאות האמורות הוא בסעיף התקציבי "בנייה ושיקום יחידות דיור" של משרד הבינו והשיכון.

3569. מצבו של כביש מס' 804-805

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבינו והשיכון ביום י" בחשוון התשמ"ח (2 בנובמבר 1987):
בשנתיים האחרונות נהרגו ארבעה אנשים ונפצעו 30 בכביש מס' 804-805, העובר מעילבון לדיר-חנא, עראבה וסחינין. הכביש משרת 50,000 תושבים, ורחבו 3 מטרים, הוא מלא בורות, ואין בו לא שוליים ולא מדרכות.

הגני שואל את כבוד השר:

1. האם השר מודע למצבו של הכביש?
2. מדוע לא המשיכו לפתח את הכביש?
3. האם קיימת תוכנית להרחבתו ולתיקונו של הכביש כולו?
4. אם כן — מתי תבוצע התוכנית ומה הוא המועד המשוער לסיום העבודות?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

דרך 805, בקטע עילבון — דיר-חנא, הוא כביש אספלט ברוחב 6 מטרים ומצבו מניח את הדעת. זה שנתיים מבוצעות בו עבודות הרחבה בקטע העובר בתוך סחינין, כשיתוף המועצה המקומית, אשר סללה בו מדרכות. גם בשנת 1988 תמשיך מע"ץ את עבודות השיפור בדרך זו.

דרך 804, בקטע ראמה-דיר-חנא, הוא כביש אספלט שרוחבו 4 — 5 מטרים, כדעתנו לבצע בו פעולות שיקום והרחבת השוליים, ונחיל בהן כבר בשנת תקציב זו.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד השר, בהתחשב בעובדה שבכבישים האלה קורות שוב ושוב תאונות הגורמות לקורבנות, האם אין בדעת השר

2. האם הנתונים נכונים?

3. אם כן — מדוע מועט מספר המורים העוסקים בנושא זה בכיתותיהם?

4. האם התוצאות של פעולות משותפות הן אכן חיוביות כפי שמציין הסקר?

5. נוכח הגילויים האחרונים במגזר הערבי, האם מערכת החינוך חייבת להיערך במשנה תוקף לנושא זה?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: סקרים רבים מתפרסמים על-ידי גורמים שונים מעת לעת. מכיוון שהשואל לא ציין לאיזה סקר הוא מתכוון, אין באפשרותי להתייחס לשאלות המתבססות עליו. אם יואיל חבר הכנסת בן-אליעזר להודיעני פרטי הסקר המחקר, אשמח להשיב על שאלותיו.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לשר החינוך והתרבות על התשובות שהוא נתן על השאלות של חבר הכנסת. אני מזמין את שר הבינו והשיכון להשיב על שאלות של חבר הכנסת, בבקשה.

3115. חוק הגנת הדייר

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר הבינו והשיכון ביום כ"ט באדר התשמ"ז (30 במרס 1987):

נוכח המצב השורר בדירות המוגנות והעיוכים בהקמת הוועדה הציבורית לבדיקת חוק הגנת הדייר — ומשרד הבינו והשיכון הודיע על הקמתה לפני יותר מחצי שנה — הרני מבקשת לשאול:

1. האם כבוד השר מודע למצב בשטח זה?
 2. מתי תחל הוועדה הציבורית לפעול בעניין זה?
 3. האם בדעת השר לפעול כדי לשפר את המצב בהקדם?
- אם כן — כיצד?

תשובת שר הבינו והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1626, הגשת הצעת החלטה לממשלה ביום 5 בספטמבר 1986 למנות ועדה ציבורית אשר תמליץ בפני הממשלה על הדרכים לפתרון מכלול בעיות הקשורות למושכרים מוגנים. היו הסתייגויות מהקמת הוועדה הציבורית, בעיקר מטעם נציגי בעלי הבתים. רין הרציפות לא הוחל על ההצעה להחלטה הנ"ל.

על-מנת לגבש בסיס לדיון, רואה המשרד צורך בעריכת סקר עדכני בדבר מושכרים מוגנים, אחוז כעלי הבתים המקורים והדיירים המקורים, שאלת תשלום דמי המפתח ושאר הבעיות הנוגעות לעניין.

3. לאור תוצאות הסקר איוועץ עם חברי הממשלה בדבר הדרכים לפתרון נושא הגנת הדייר, אם בדרך של הקמת ועדה ציבורית, ואם בכל דרך אחרת.

3532. הקצבה לרובע היהודי בחברון

חבר הכנסת ד' ליאני שאל את שר הבינו והשיכון ביום ו' באב התשמ"ז (2 באוגוסט 1987):

ב"רבר" מ"10 ביולי 1987 פורסם, כי יעקב כ"ץ, חבר מזכירות "גוש אמונים", ריווח כי "יניאלה וייס הוציאה משר השיכון דוד ל" 3 מיליוני דולר עבור הרובע היהודי בחברון".

כרצוני לשאול:

1. היכן עומד כיום הטיפול בכביה זו?

2. האם קיימת הצעת פתרון, מה הם הסיכויים להגשמתה ובאיוזה טווח זמן היא עשויה להתגשם?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

היישוב הר"ארד, הממוקם מצפון למעלה-החמישה, לא תוכנן על-ידי משרד הבינו והשיכון אלא הוקם במסגרת יוזמה פרטית של מתיישבים. משרדי קיבל לאחרונה החלטה עקרונית לסייע ליישובי היוזמה הפרטית, תוך כחינה מדוקדקת של טיב הקשיים שהם נקלעו אליהם.

בעייתו העיקרית של הר"ארד היא העדר כביש גישה ליישוב, ומשרדי אכן קיבל עליו סלילת כביש זה במסגרת הפרוגרמה שלו.

כחנן הכביש כבר נמצא בעיצומו, והשלמתו כרוכה בהתמודדות עם בעיות של הפקעת קרקע. אנו מניחים כי בחודשים הקרובים יחלל בביצועו.

כהמשך לפעולה זו, המתחשבת גם בכטיחות ובכטיחות המתיישבים, נכנסתי בעוכר הקורה כדי להביא גם להרגעת הרוחות בין מעלה-החמישה להר"ארד. אני נפגש עם אנשי שני היישובים האלה. אני יכול לבשר לחברת הכנסת עדנה סולודר, שמסתמן עכשיו הסדר, בעקבות ההחלטה העקרונית על סלילת הכביש, שיאפשר לחושבי הר"ארד לעבור דרך הכביש כמעלה-החמישה, כהסכמה, עד לגמר סלילתו של הכביש. חושבי הר"ארד יפקידו בידיו התחייבות, שלכשיהיה הכביש המתוכנן סלול, הם יפסיקו לעבור דרך מעלה-החמישה. אני מקווה שבשורה זו תשמש אותך.

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המעריך):

אני מודה לכבוד השר על התשובה, שהיא מעודדת בהחלט. אני מניחה שהשר מודע לכך שהכביש בתוך מעלה-החמישה הוא יותר ממסוכן, וכמעט לא ניתן שרכב גדול יעבור בו, או שיעברו בו כריזמנית שני כלי רכב.

היות שהעניין כרוך בהפקעות קרקע, הייתי מבקשת לשאול מהו טווח הזמן המשוער, להערכתך, לסיום הסלילה?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

ברור שאיני יכול להשיב על השאלה הזאת כשמדובר בתהליך סטטוטורי. עם זאת עלי לומר, שלדעתם של אנשי המקצוע במשרד חישבן העבודה כמה חודשים, וסיום הסלילה יהיה כעבור שנה וחצי. אילו הייתי מוכן להסתכן הייתי אומר, שאם לא יהיו הפתעות בלתי צפויות, תסתים העבודה בתוך שנתיים.

3735, 3649. כביש ואדי-ערה החוצה את הכפר מוסמוס

חבר הכנסת מ' מעארי שאל את שר הבינו והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

כידוע, נחצה כפר מוסמוס על-ידי הכביש המוביל מחדרה לעפולה, ותושביו נאלצים מדי יום לחצות את הכביש הסואן הזה והם מסתכנים בתאונות דרכים. עשרות רבות נפצעו במרוצת השנים, ו-20 מהם מצאו כן את מותם. באין כרייה, חוצים את הכביש גם ילדים וזקנים. תושבי הכפר, שנעזרו במומחים לעניין זה, סבורים שרק גשר עילי, מיוחד להולכי רגל, עשוי להצילם מן המפגע הזה.

לנקוט בצעדים מואצים כדי להבטיח את פיתוחם ואת חיקונם של כבישים אלה, כדי למנוע עד כמה שאפשר תאונות דרכים?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

הודעתי מה אנחנו אמורים לעשות בשנה תקציבית זאת. ביקשתי לקבל דוח על התאונות בכבישים האלה. כשאקבל את הדוח אתייחס לזה, כי זה, מלבד הכביה התקציבית, הממד הקובע גם את דחיפות הטיפול בנושא. אעשה זאת כרצון כשאקבל את הדוח.

3581. משך בניית דירת מגורים בארץ

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינו והשיכון ביום י"א באב התשמ"ז (6 באוגוסט 1987):

פורסם כי משך בניית דירת מגורים בישראל הוא כיום 25 חודשים, לעומת 18 חודשים בשנות ה-70 המוקדמות. בישראל קיים פיגור טכנולוגי בענף הבניה בהשוואה לאומות העולם ולענפי תעשייה שונים במשק. משך הבניה הארוך מייקר את עלות הבניה בשל הוצאות מימון גבוהות.

כרצוני לשאול:

1. האם הפרסום מדויק?

2. אם כן — מדוע מתארך משך הבניה בישראל במקום להתקצר?

3. מה היה היקף ההשקעה בישראל כחקר הבניה ובטכנולוגיות הבניה כתוך כלל ההשקעה בענף הבניה בכל אחת מעשר השנים האחרונות?

4. מה ברצת השר לעשות בקשר לממצאים בנושא?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

בשנים 1974 — 1987 עומד משך בניית דירה על 22 — 25 חודשים. בשנת 1978 היה משך הבניה כממוצע 23.5 חודשים, וב-1986 — 21.5 חודשים. לא חל אפוא שינוי משמעותי במשך הבניה בעשור האחרון.

משך הבניה איננו תלוי אך ורק בטכנולוגיית הבניה. הוא מותנה לא פחות, ואולי אף יותר, במצב השוק, חברות בניה פרטיות וציבוריות יהיו בניה של דירות שכבר הוחל בהקמתן, אם נחלש הביקוש להן והמכירות ירדו. להערכתנו, זו סיבה יסודית להתארכות משך הבניה.

יתר על כן, בבניה היוזמה על-ידי המשרד אנו דואגים לבצע התחלות בניה בהיקף מסוים, כדי לשמור על פוטנציאל גמון מהיר בשעת צורך. מובן שפעולה זו גורמת להתארכת משך הבניה לפי הסטטיסטיקה.

עם זאת, ברור כי היקף ההשקעה בישראל במחקר בבניה, באחוז מתפוקת הבניה, הוא נמוך מאוד, ואף כי חל בו גידול מסוים בשנים האחרונות הוא עומד עתה על מחצית הפרומיל מכלל ההשקעה בענף. משרדנו פועל להעמקת המחקר בבניה, ולאחרונה הוקמה ועדה מיוחדת שתדון באספקטים השונים של הכוונת מחקר זה בישראל.

3647. חיבור היישוב הר"ארד לכביש הראשי לירושלים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבינו והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

הסכסוכים שנבעו מאי-פתורנה של בעיית הדרך הלא-מסודרת לחיבור היישוב הר"ארד לכביש הראשי לירושלים מחייבים מציאת פתרון.

אני יודעת על יוזמתך ועל נכונותך להחיש את העניין, לאחר שנפגשת עם נציגי היישובים הנוגעים בדבר.

בעיה רגישה ביותר, והאחריות לה גדולה מכל אחריות אחרת. אכדוק שוב, ברצון.

3650. פעילות פוליטית של בכירים בחברת "חלמיש"

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בתאריך 25 באוגוסט 1987 אורגנה עליידי מר א' (שמו המלא מופיע במקור), סמנכ"ל חברת "חלמיש" יושב-ראש תנועת החרות כ"פ, אספת יו"רים ובעלי עסקים בנושא "פיתוח ושינויים בשדרות-ירושלים", שעסקה בפרויקטים המבוצעים על-ידי חברת "חלמיש". האספה התכנסה בסניף תנועת החרות כ"פ, והנאום המרכזי בה היה מר גריפל, חבר בסיעת הליכוד בעירייה יושב-ראש דירקטוריון "חלמיש".

ברצוני לשאול:

1. האם נכרך העניין ונמצא כי היה ניצול לרעה של מעמדו ותפקידו של סמנכ"ל חברת "חלמיש" לצורך קידום אינטרסים מפלגתיים? אם כן — מה בדעת השר לעשות בנדון?

2. האם מותר היה ליושב-ראש דירקטוריון "חלמיש" מר גריפל לנאום באספת תושבים בסניף "חרות" בנושאים הקשורים בחברת "חלמיש"?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

על שאלת חבר הכנסת חיים רמון הנני מתכבד להשיב: מר יגאל גריפל, יושב-ראש חברת "חלמיש", נפגש עם הרייזרים והסותרים של שדרות-ירושלים כ"פ, לבקשתם, לרן עמם בנושאי תיעול ועבודות חשמל שרצו באזור על-ידי חברת "חלמיש".

מקום הפגישה, מועדון תנועת החרות כ"פ, נקבע אף הוא כיוזמתם ועל-פי בקשתם המפורשת של הרייזרים והסותרים ומטעמי נוחות בלבד, בהיותו מקום שציבור גדול יכול להתכנס באזור שעליו מדובר, במקום שאותו ציבור תושבים יסורת אל משרדי העירייה בתל-אביב. יושב-ראש החברה אכן בא על-פי בקשת התושבים אל המקום שהם המליצו עליו. לא היה אפוא כל ניצול לרעה של האכסניה, ולטיב האכסניה לא היתה השלכה כלשהי על האופי הענייני של הדיון שנשאו תואר לעיל.

חיי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, בהנחה שאכן כך היה, והאספה לא נוצלה לרעה מבחינה פוליטית, האם אין כדעתך להנחות מנהלים בחברות ממשלתיות המסורות לאחריותך, שלא יתכנסו בסניפי מפלגה כלשהי, עלימנת שהאי-ניצול לרעה לא רק יעשה אלא גם ייראה? כחושב יפו לשעבר אני יכול לומר לך, שבשדרות-ירושלים יש הרבה מקומות שאפשר להתכנס בהם, והיה צריך לומר למר גריפל שיחפש אכסניה אחרת. לא היה צורך להטריח אותם לשם כך לעיריית תל-אביב.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני, חבר הכנסת חיים רמון, אני צינתי את האירוע המיוחד הזה ואת ההסבר לו. זה היה על-פי בקשתם של התושבים. אם אתה מבקש, שלמרות בקשתם של התושבים אסור, אני אינני חושב שיש לכך מקום, אבל — — —

קריאה:

אפשר היה להעביר את האספה למועדון של מפלגת העבודה.

ברצוני לשאול:

1. האם תכנן משרדך תוכניות כדי להתגבר על המפגע? אם כן — מה הן התוכניות ומתי יצאו מן הכוח אל הפועל?
2. אם אין תוכניות כאלה, האם תורה על בנייתו של גשר, כמפורט לעיל?

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ב-19 באוגוסט 1987 גדרס למוות ילד כן 10 בשעה שחצה את כביש ואדי-ערה. במקום שבו הוא חצה את הכפר מוסמוס, השוכן משני צדיו של הכביש.

תושבי הכפר מוסמוס משלמים מחיר יקר כתאונות דרכים שנגרמות שם מדי שנה, בקטע זה של הכפר מוסמוס. בקרב הקורבנות ילדים ותלמידים החוצים את הכביש.

התאונות והפגיעות גדולות מדי שנה, מאחר שאין הסדרי תחבורה ותעבורה נאותים, כמו מעבר חצייה, תמרורים, גדרים מן וגשר לחציית הכביש — כל אלה מגדילים את מהירות כלי הרכב וכך את מספר התאונות.

פניות רבות הופנו לשר הבינוי והשיכון וכן למשרת התנועה לראו להרחבת הכביש ולהתקנת סדרי תעבורה נאותים.

מאחר שהכביש הוא בפיקוח ובאחזקת משרד הבינוי והשיכון, ברצוני לשאול:

1. האם שקל המשרד בניית גשר להולכי רגל החוצים את הכביש במקום המתאים?

2. האם מוכן כבוד השר לפעול להתקנת סדרי תעבורה, כמו: מעברי חצייה מסומנים ותמרורים המסמנים שטח בני ומגבילים את מהירות הנסיעה בו?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לאורך כביש ואדי-ערה קיימת בנייה צפופה, הכוללת גם בנייה בלתי חוקית בתחום תוואי הכביש. מטעם זה אי-אפשר להרחיב את הכביש.

הואיל והאוכלוסייה פוזרה לאורך הכביש, לא יועילו גם גשרים להולכי רגל. הניסיון מלמד שאנשים עוברים על הגשר רק כאשר לא ניתן לחצות את הכביש על פניו עקב גדר הפרדה בין המסלולים.

לפיכך פועלת מע"ץ לפתרון הבעיה בשתי דרכים אלה: א. תכנון תוואי עוקף לקטעי כביש בעייתיים מבחינת בטיחות התעבורה; ב. סימון, בשיתוף הגורמים המקומיים ומשרד התחבורה, מעברי חצייה נוספים, הצבת שלטי אזהרה, יצירת שבילים להולכי רגל בשני צדי הכביש ותוספת תאורה.

חיי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טוכי.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד השר, בקשר לגשר מדובר בעיקר על התלמידים החוצים את הכביש מחלקו האחד לחלקו השני של הכפר. בדרך כלל הם עוברים במקום אחד, קרוב לבית-הספר. במקום הזה משתמשים גם רוב התושבים לצורכי מעבר. האם מוכן השר לבדוק פעם נוספת את שאלת בנייתו של הגשר, כדי להגביר בטיחות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני מוכן בהחלט לבדוק זאת שוב. בעיה של ילדים היא

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אמרו שבענין זה אינו באחריות משרד הבינוי והשיכון, ועם זאת ביקשתי מאנשי המשרד לבדוק כמה נוכל לעזור, כי האחריות היא על חברת "ערים". אני מוכן למסור לך לאחר מכן מה נעשה בעניין זה.

3652. כביש תפן-כרמיאל

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):
מראשית שנות ה-80 דנים בסלילת כביש, שיחבר את אזור התעשייה תפן שבגליל עם העיר כרמיאל ואזור שגב. פריצת הדרך וסלילתה יעניקו תנופה ל"חבל שנות אלפיים".
ברצוני לשאול:

1. האם נתקבלו כל האישורים הנדרשים לסלילה?
2. אם לא — איזה אישור חסר?
3. האם תקצב משרדך את סלילת כביש תפן-כרמיאל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
אני שמח לכשר, כי הליכי האישורים נסתיימו ממש לאחרונה ובכוונת משרדי לגשת לביצוע סלילת הכביש בשנת התקציב הקרובה.

3732. צומת אבן-שמואל-איתן

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):
על רקע התאונה שאירעה באירוע 11 באוקטובר 1987 בצומת היישובים אבן-שמואל-איתן שמדרום לקריית-גת, ובה קיפח את חייו הרב מזוז אלתר ז"ל, סיירתי במקום וראיתי כי עבודות הסלילה הנעשות בו לא כוללות הכנת תשתית לתאורה. בשנים האחרונות אירעו בצומת זה תאונות דרכים רבות, בעיקר בשעות החשכה.

ברצוני לשאול:

1. האם יותקנו אמצעים להאיר את הצומת כשעות החשכה? אם כן — מתי?
2. האם נשקל להקים במקום גשר עילי ומואר להולכי רגל?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לשאלת חבר הכנסת דוד מגן — אני שמח להודיע כי בצומת אבן-שמואל-איתן תוחקן התאורה במהלך שנת התקציב 1988.

היו"ר א' נחמיאס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה, אני מודה לך על התשובה.

3760. מצוקת הדירור של ערבי חיפה

חבר הכנסת ש' רייס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):
הציבור הערבי בחיפה, המונה כשתי רבבות, מצוי זה שנים במצוקת דיור. מצוקה זו הולכת וגוברת עם השנים.

ברצוני לשאול:

1. מה הן תוכניות המשרד לפתרון המצוקה?
2. איזה חלק מן התוכניות כבר מתגשם?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני אנסה לתת הנחיה כללית, שבעתיד יימנעו מעריכת מפגשים בענייני עבודה במקומות כאלה, פן יחשוב משהו שזה ישפיע על דעתם של המתכנסים. אנחנו איננו בשנות ה-50. העם התבגר מאז, וצריך להיות ערים לכך. אבל, אני אעשה זאת ברצון.

3651. כביש עוקף בדרום

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):
השיטפון האחרון באזור הדרום הדגיש ביתר שאת את הסכנה לעיר באר-שבע ול-120,000 תושביה בשל השיטפונות ובשל המשאיות הנושאות חומר רעיל ועוברות דרכה לאזור המיוחד שנבנה כרמת-חובב.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא אורך הכביש העוקף המתוכנן בדרום ומה היא עלות ביצועו?

2. מה מוכן כבוד השר לעשות כדי להחיש את תחילת סלילת מה הכביש העוקף וכדי לפצות את התושבים של שכונת נווה-ניו, שסבלו בבתיהם מהשיטפונות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

על שאלת חבר הכנסת ז"אק אמיר הנני מתכבד להשיב:

כביש עוקף באר-שבע מיועד למנוע מעבר משאיות בחוף העיר, בעיקר כאלה הנושאות פסולות רעילות. על-פי בקשת משרד הבריאות ועיריית באר-שבע, ניגשה מע"ץ לתכנן את התוואי העוקף המודחי בשני קטעים: קטע אחד באורך 8 קילומטרים, שבין כביש באר-שבע — בית-קמה לכביש באר-שבע — חברון, וקטע שני באורך 4 קילומטרים, בין כביש באר-שבע — חברון לכביש באר-שבע — דימונה.

תוכנית העבודה המפורטת תושלם לאחר סיום ההליכים הסטטוטוריים ואז תתקצב סלילת הכביש. אין ביכולתי לציין בשלב זה במדויק את תאריך תחילת העבודה ואת אומדן עלותה. לאחר שייעשו הפעולות הסטטוטוריות שציינתי נוכל לגשת לעבודה.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

לא השכח, אדוני השר, על השיטפון בשכונת נווה-ניו בדרום באר-שבע.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הנושא איננו באחריות משרדי, אלא באחריות חברת "ערים". ביקשתי לבדוק באיזו מידה נוכל אנו לסייע.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ז"אק אמיר.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

אני רוצה להעיר, ולא דווקא לך, אלא אתה השר הראשון העונה לי מאז קבעתי לעצמי כלל להעיר לכל שר על כך: שאלתא וזשאלה ב"2 בנובמבר 1987, כאשר עשה השיטפון שמות בשכונת נווה-ניו בדרום באר-שבע והמצב היה קטסטרופלי. לכן שאלתי, מה עושים על-מנת לפצות את התושבים? אומנם אמרת שחברת "ערים" היא שצריכה לעשות, אבל חברת "ערים" שייכת למשרד ממשלתי והיא מקבלת הנחיות, התושבים עדיין מחכים לפיצוי כלשהו, לפחות על הנזקים הממשיים שהיו להם עקב חדירת המים לבתיהם. הייתי מבקש, אדוני השר, לתת לי תשובה מפורטת, מפני שהרבה תושבים מחכים לה.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

לשאלת חבר הכנסת שבח וייס, הנני מתכבד להשיב:

לאור החשיבות הרבה שמייחס משרד הבינו והשיכון לבעיות הדיור של בני המיעוטים בכלל ובחיפה בפרט, איתר המשרד בשיתוף עם עיריית חיפה קרקעות לבנייה ב-11 אתרים שבהם ניתן לבנות כ-1,200 יחידות דיור.

למרות המאמצים שמשקיע משרדי למען קידום הנושא, טרם נפתרה בעיה קריטית, אשר מעכבת את הבנייה, והיא — מתן הרשאות לתכנון על-ידי מינהל מקרקעי ישראל. במקומות שבהם כבר ניתנה הרשאה לבנייה, כגון ברחוב חורי ובחליסה, קבע המינהל מחירי קרקע המגיעים ל-20,000 ש"ח ליחידת דיור. במחירים אלה נמנעים הקבלנים מלבנות באתרים אלה. מאחר שהדבר יחייב קביעת מחירים גבוהים מאוד לדיירות, אשר הרוכשים לא יוכלו לעמוד בהם.

יש להדגיש כי למרות הסיוע המסיבי לפרט שנותן המשרד, מדובר באוכלוסייה אשר מרביתה מעוטת יכולת.

בימים אלה מנהל משרד משאומתן לבניית 100 יחידות דיור בשכונת חליסה, קרקע פרטית. כן הולכות ונבנות במסגרת פרוגרמת הבנייה של השנה 22 יחידות דיור, אף הן על קרקע פרטית, בשכונת עין-הים. משרד הבינו והשיכון הציע לרוכשי הדיירות בני המיעוטים בשכונת עין-הים תוכנית סיוע מיוחדת ומועדפת של 53,500 ש"ח לכל רוכש. יצוין כי למעלה ממחצית ההלוואה היא בלתי צמודה והיא בין ההלוואות המועדפות ביותר. רבים ניצלו זכותם זו ורכשו דיורות. זוהי הצדיפות שבינתיים אנחנו יכולים להציע.

עם זאת, איננו מרפים ממאמצינו להביא להזלת הקרקע לבנייה ציבורית לאוכלוסייה זו. לא אנחנו קובעים את מחירי הקרקע. נכון, ניתן לומר שזוהי אחריות קולקטיבית של הממשלה, אבל אני חייב להודות בפני הכנסת: קשה לי מאוד להשיג מטרה זו בגלל כללים, שהם כמעט היסטוריים במינהל מקרקעי ישראל. ואני מציע לך, חבר הכנסת שבח וייס, הרגיש לסוגיות אלה, להפנות שאלתך לשר החקלאות, שהוא המופקד על מינהל מקרקעי ישראל.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן ראש הממשלה, אני מודה לך מאוד על תשובתך המפורטת וגם על הכפפה שזרקת לי. אני ארים אותה. אני חושב שכבר לא נשאר לי מנה להצגת שאלות, אבל אבקש מחבר אחר להציג את השאלה.

עם זאת, מתוך הנחה שלממשלה יש באמת אחריות קולקטיבית, כפי שאתה ציינת: לממשלה הזאת יש אפילו מבנה קבינטי, המאפשר לכאורה עיצוב מדיניות קולקטיבית בשאלות כאלה ואחרות — לא קולקטיבית רעיונית, אלא קולקטיבית מבחינת האחריות — אני מבקש ממך שתעלה את הנושא הזה ככל התוקף בממשלה. אני יודע שאתה ער לנישא, וכולנו כבית הזה רוצים לראות בערכי ישראל ובכל המיעוטים אורחים שוויוניים. לא אחת אנחנו כאים כדברים עם הציבור הזה, אבל יש דבר אלמנטרי שאתה מנסה להשיג, והוא שוויון באפשרויות. לא ייתכן שמשרד ממשלתי אחד לא יהיה שותף למדיניות כל כך גיונית, כל כך מתקבלת על הדעת, כל כך חיונית וכל כך צודקת.

נעשה זאת שנינו, אתה כרמה הממשלתית ואני ככנסת. לך יש הרבה יותר סיכויים להצליח. תודה.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אני לא אומר נואש מהניסיונות לשכנע, אבל, אם לא תהיה לי ברירה, אעלה זאת בהחלט בישיבת הממשלה. כל סיוע בעניין זה מהכנסת יועיל. תודה רבה.

3761. נזקי שיטפונות בנגב

חבר הכנסת ד' כהן שאל את שר הבינו והשיכון כיום כ"ו בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

במהלך השיטפונות שפקדו את הנגב בחודש אוקטובר השנה נפגעו 22 בתים בשכונות "כנה ביתן" בבאר-שבע ושבע דיירות בשכונה הישנה של העיר. הועלה חשש בדבר טיפול כושל בהכנת השטח.

ברצוני לשאול:

1. האומנם נברקו המקרים הללו, ומה עלה מן הבדיקה?
2. האם שוקל משרדך לפצות את התושבים על הנוק שנגרם להם?

תשובת שר הבינו והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הבתים שנפגעו מהשיטפונות בנגב טופלו על-ידי עיריית באר-שבע.
2. חברת "ערים" ביצעה עבודות בשטח הגובל באזור זה והיא זו שצריכה לתת תשובה, אם אכן היא אחראית לכך.

3827. מצוקת דיור בכפר יאנוח

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינו והשיכון כיום ד' כסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

קיימת מצוקת דיור בכפר הדרוזי יאנוח שבגליל-העליון. משרדך דאג לתכנון ולייעור שטחים לזוגות צעירים דרוזים כמעט בכל הכפרים הדרוזיים, למעט הכפר יאנוח. ידוע לי שמינהל מקרקעי ישראל הקצה חלקת אדמה בשטח של כ-50 דונם באזור הכפר, והמחלקה לבנייה כפרית שבמשרדך מעכבת את ביצוע התוכנית משום שטרם ערכה תכנון וחלוקה לשטח המוזכר.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הדברים האלה?
2. אם כן — מדוע התעכבו החלוקה והתכנון עד עתה?
3. איך ומתי יוכל משרדך להגיש תוכנית חלוקה ותכנון לשטח המוזכר?

תשובת שר הבינו והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1-3. משרד הבינו והשיכון תכנן הקמת יישוב דרוזי, המיועד לחיילים משוחררים בני הכפרים המשתייכים למועצה אזורית הדרוזית מרכז-הגליל. במסגרת זו הוכנה תוכנית אשר תכלול שכונות מגורים, מוסדות חינוך וציבור, מתקני ספורט ובית מועצה אזורית.

על דעת כל הנוגעים בדבר סוכם מראש, כי במקום לפתח שכונות לחיילים משוחררים בכל כפר בנפרד, תיבנה שכונה אזורית כנ"ל, המאגדת חיילים משוחררים מארבעה כפרים דרוזיים המשתייכים למועצת מרכז-הגליל.

היוזמה לבניית מגורים של החיילים המשוחררים במקום המתוכנן, שבו כבר הוקם בית-ספר אזורי, נמצאת בשלבי יישום ראשוניים והושקעו אמצעים ניכרים בעבודות פיתוח. אנו נוספים

עמ' 28, מודעה גדולה בשפה הערבית. הקוראת למעוניינים לרכוש יחידות דיור ב"5,000 ש"ח בלבד. על המודעה חתומה חברת "שיכון עובדים".

ברצוני לשאול:

1. באיזה פרויקט בנייה מדובר?
2. מה הוא היקף התוכנית, מה הוא מספר היחידות המרצעות, ובאיזה מקום?
3. מדוע פורסמה המודעה רק בשפה הערבית?
4. האם מסבסדת מדינת ישראל באופן עקיף או ישיר את עלות היחידות המוצעות?
5. אם לא — כיצד מסביר כבודו את יכולתה של "שיכון עובדים" להציע יחידות דיור במחירים כה נמוכים, ומה היא הסיבה לכך?

6. האם נשקל להציע יחידות דיור באזורים אחרים בארץ כאותם מחירים ובאותם הנאים?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
הנושא שעליו נסבה השאלתה הוא פרויקט בנייה של "שיכון עובדים" בגבעת-עלייה ביפו, המיועד לפתרון מצוקת דיור של משפחות ערביות.

כפרויקט האמור 83 דירות, הנכללות במסגרת הפרוגרמה של משרד הבינוי והשיכון. המשרד מעמיד לרשות "שיכון עובדים" מימון ביניים, וכן מקנה סיוע מועדף לרוכשים, כפי שהוא נוהג לגבי פרויקטים מועדפים רבים בשכונות שונות בארץ.

חברת "שיכון עובדים" בונה את הפרויקט ומשווקת אותו באחריותה הבלעדית. היא גם זו שקובעת את מחירי הדירות ומסופה על סיוע המשרד הלוואות משלימות לרוכשים.

הלוואות המשרד לרוכשים בתוספת הלוואות שמעמידה חברת "שיכון עובדים" מאפשרות לרוכשן בסכום התחלתי ראשון של 5,000 ש"ח.

מחירי הדירות כפרויקט זה נעים בין 62,000 ש"ח לדירת שני חדרים ל-95,000 ש"ח לדירת ארבעה חדרים.

3874. הקצאת כספים לכבישים משני צדי ה"קו הירוק"

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום "בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):
ברצוני לשאול:

1. אילו כבישים נסללו בכל שנה משנת 1980 ועד היום בשטחי יהודה ושומרון וחבל-עזה? כמה ק"מ כביש נסללו בשנים אלה? מה היתה העלות במחירים קבועים של הסלילה? ומה הוא נפח התנועה בכל אחד מהכבישים?

2. כמה כסף הושקע כדי לשפר את הבטיחות ב"כבישים אדומים" מאז 1980 במחירים קבועים? כמה כסף צריך עוד להשקיע כדי לפתור את בעיית "הכבישים האדומים"?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1-2. רוב הכבישים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה נסללו על-ידי מע"ץ מתקציב מערכת הביטחון. למעט כמה קטעים שמומנו מתקציב משרד הבינוי והשיכון.

משרד הבינוי והשיכון, באמצעות מע"ץ, רואה בטיפול ב"כבישים האדומים" אחד היעדים הראשונים במעלה.

להשקיע מאמצים בהקמתה של שכונה זו ברוח התכנון המקורי.

3828. כבישים בטארק-הכרמל

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

הכביש מנשר המתוכנן לכביש עספיא-חיפה והכביש המחבר את עתלית עם דמון נחשבים לכבישים חיוניים ולמוקד משיכה לתיירות פנים כשל הימצאותם בתוך אזור פארק-הכרמל. עם זאת, שני הכבישים צרים מאוד ובחלקם הרוסים, והדבר מסכן את הנסיעה בהם.

ברצוני לשאול:

1. מה יש בדעת השר לעשות כדי לתקן את מצב הכבישים?
2. מתי יבוצע התיקון?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לכבישים שהתייחסת אליהם יש נפח תנועה קטן ביותר, שלא נשתנה בשנים האחרונות: בכביש עתלית-דמון — 300 כלי רכב; ובכביש נשר — 1,500 כלי רכב ביממה.

כבישים אלה מטופלים על-ידי מע"ץ — מחלקת עבודות ציבוריות — במסגרת עבודות אחזקה שוטפות, על-מנת לתחזקם דרך קבע במצב כשיר לנסיעה.

בשלב זה אין אפוא הצדקה להרחבת הכבישים הנ"ל.

3829. הלוואות לזכאים

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

נמסר לי, כי על-פי תקנה פנימית של המשרד, שאינה ידועה על-פי הדין לזכאים, פוקעת זכותם להלוואות, אם קידמו את הבנייה עד שלב הריצוף או השלד — אפילו נעשו אלה על בסיס הלוואות מכני משפחה וידידים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?
2. האם מתנגד משרדך לעודד את קידום הבנייה באמצעים עצמיים ועל-ידי הלוואות פרטיות?

3. האם נשקלת האפשרות, שהמשרד ישתית את הסיוע על מצבו הסוציאלי של המבקש, שהוא קריטריון שווה לכל נפש, ויזנו את שאלת קידום הבנייה כל זמן שהיא נעשית לפי התוק וברשיון?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

ההוראה המבקשת למנוע סיוע מאדם שהשלים את בניית ביתו בכוחות עצמו נועדה למנוע שימוש בכספי סיוע לצרכים אחרים.

עם זאת, לאור הניסיון שנרכש, ועקב קובלנות שהגיעו אלינו מכוונים עצמאיים ומעורבותו של חבר הכנסת שליטא בסוגיה זו, ולאחר שבדקנו וערכנו רכייה בתחום זה של הסיוע, אני שמח לבשר לשואל ולכנסת, כי מכאן ואילך יהיו זכאים למשכנתה כל הבונים את בתיהם עד לשלב האחרון של הבנייה, כלומר, שלב הריצוף.

3873. יחידות דיור של "שיכון עובדים"

חבר הכנסת א' לין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום "בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

ב-23 באוגוסט 1987 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות",

כשיפור ובהרחבתה של הדרך שבין הכפר ראמה לכפר פקיעין.

2. עם זאת, לא ניתן להרחיב קטע זה בשל עומק החציכות הנדרש וכן בשל פגיעה בנוף. לכן, הפתרון יימצא בסלילת דרך מקבילה, תפן-כרמיאל, שאנו מקווים להתחיל בסלילתה כבר בשנת התקצ"ב 1988.

3. בשנים האחרונות השקיעה מע"ץ עבודה ומשאבים ניכרים בשיפור, בשיקום ובהרחבת דרכים בסטור הערבי. אנו עובדים עתה על הרחבת דרך 672 עספיא-דלית-אל-כרמל, על הרחבת דרך 805 בקטע סח'נין; בשנה הבאה נמשיך ונרחיב את העבודה ממזרח לסח'נין בדרך 805 וכן בדרך 806. כן סללה מע"ץ מסלול שני בבקא אל-עירייה, בדרך 574.

3894. עומס תנועה בכבישים בשרון

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

בצומת הכפר-הירוק ובכבישים המתנקזים לרמת-השרון ולאזור מרכז-השרון קיים כיום משבר תנועה עקב עומס התנועה. המצב החמיר עם פתיחת כביש חוצה-שומרון.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימים במשרד הבינוי והשיכון פתרונות למשבר זה לטווח הקרוב?

2. אם כן — מה נעשה כדי ליישם את הפתרונות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1-2. הלחץ על צומת הכפר-הירוק נובע מכך שלרמת-השרון כינסה אחת כלבר — לתנועה שבאה ממזרח, מדרום וממערב.

עוד לפני פתיחת כביש חוצה-שומרון, בקטע שבין מורשה לכפרקאסס, החלה מע"ץ בתכנון המחלף בצומת הכפר-הירוק.

בימים אלה החלה מע"ץ בהערכת פעולות וכן בתפיסת קרקעות לצדי הכביש לפי פקודת דרכים ומסילות ברזל, על-מנת להתחיל בכיוצו שלב ראשון של המחלף. השלב השני יכוצע עם קבלת אישור הוועדה המחוזית לחפיסת שטח נוסף המוגדר כיום כשטח ציבורי פתוח.

3911. שינוי ייעודן של חלקות בנייה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987):

בתחילת שנות ה-80 אוחרו בירושלים שתי חלקות ברחוב עמק-רפאים לבניית דירות לזוגות צעירים, שימומנו בעיקרן מכספי תורמים, מר בקמן ומר רובין. בעתירת שכנים לבג"ץ (138/82) קבע בית-המשפט העליון כי שתי החלקות נועדו לבניית דירות להשכרה, כצורך חברתי דחוף.

עתה מסתבר כי הדירות שנבנו על שטח זה נמכרו כרובן בשוק החופשי; הפרויקט החברתי היה כלא היה; וכמה קבלנים נהנים מן השטח באופן הסותר את הוראות הבג"ץ ובתנאים מועדפים. אחד התורמים נסוג בו מכוונתו לתרום אחרי שראה כי כוונת חברו נעשו פלסטר ובכספו נעשה שימוש לא-הוגן.

ברצוני לשאול:

1. כמה תרם מר בקמן לבניית הדירות ברחוב עמק-רפאים 59, שנמכרו בסופו של דבר בשוק החופשי?

2. מה עלה בגורל כספו של התורם?

במסגרת תוכנית חומש שנקבעה במשרד ועתידה להסתיים בתוך שלוש שנים, השלים המשרד את טיפולו במחצית מכלל "הכבישים האדומים" — כ-110 קילומטרים מתוך 200 קילומטרים. עלות העבודה 200 מיליון דולר.

היידר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, זו איננה שאלה נוספת. לצערי, השר לא ענה על שאלה אחת, הוא אמר דבר מאוד כללי ולא פירט. אני שאלתי ואני חוזר ושואל, אילו כבישים נסללו בכל שנה מאז 1980 ועד היום בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה? כמה קילומטרים של כביש נסללו, מה היתה העלות ומה נפח התנועה בכל אחד מהכבישים?

אם הדבר הזה איננו מסור למשרדו של שר הבינוי והשיכון, יפנה אותי למשרד אחר. אבל אינני סבור שזה נוהל תקין שלא לענות על שאלתך.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני מקבל בהחלט את ההצעה ומפנה אותך לשר הביטחון, הוא יוכל להשיב על שאלה זו.

3892. הכביש המוביל לבית-ג'ן

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

הכביש המחבר את הכפר בית-ג'ן מצומת פקיעין-בית-ג'ן ראמה הוא צר מאוד, משובש, תלול, מסוכן ולא-מסומן בפס צהוב בשוליו. בימי התורף יש באזור זה ערפל כבד, המצמצם את שדה הראייה ומסכן את הנסיעה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים דברים אלה לשר הבינוי והשיכון?

2. אם כן — מדוע טרם בוצע תיקון הכביש הזה, ובמיוחד סימון פס צהוב על השוליים?

3. מה מתכוונים לעשות כדי לתקן הכביש לפני חורף זה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. דרכי גישה ליישובים אינם כאחריות מע"ץ, ואחזקתם מוטלת על הרשויות המקומיות, המתוקצבות לצורך זה על-ידי משרד הפנים.

3893. הכביש המחבר את ראמה ופקיעין

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

הכביש שבין הכפר ראמה לכפר פקיעין שבמרום-הגליל, הרוס, משובש ומסוכן. מצבו זה גורם לעליות מספר התאונות ומספר הנפגעים. תושבי שני הכפרים אלה משלמים מסים מוניציפליים וממלכתיים באופן סדיר וכדין.

ברצוני לשאול את השר:

1. האם ידוע לו הסיכון התחבורתי בכביש הזה?

2. אם כן — מדוע טרם נקט יוזמה והורה על תיקונו?

3. האם יש אפליה בהקצאת כספים לתיקון הכבישים בסטור הערבי לעומת הסטור היהודי? אם כן — מדוע?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. זה שלוש שנים רצופות מטפלת מע"ץ בשיקומה.

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. כן. הרשות לבינוי ולפינוי הכריזה על האזורים הבאים כעל אזורי שיקום לפי חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, התשכ"ה - 1965: העיר העתיקה בצפת; נחלאות בירושלים; כפר-שלם.

3. כידוע, נעשית עבודה רבת-היקף במסגרת הפרויקט לשיקום שכונות, ובה מתבצעות פעולות בינוי רבות, ובמקרה של צורך גם פעולות פינוי. הפעולות הללו מתבצעות בשיתוף פעולה הדוק של הממשלה, הסוכנות היהודית, הרשויות המקומיות והדיירים עצמם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הבינוי והשיכון על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת. אדוני השר, תואיל ברוב טובך לראות אם מצאת ביתיים את התשובה על השאלתה של חבר הכנסת ארצי.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
לא, לא מצאתי. אני אקרא אותה בפעם הבאה.

יצחק ארצי (המערך):
אדוני היושב-ראש, מותר לי לשאול שאלה?

היו"ר א' נחמיאס:
כן בוודאי.

יצחק ארצי (המערך):
מדוע לא קיבלתי תשובה על השאלתה שלי, הנמצאת בין הניירות?

היו"ר א' נחמיאס:
זה נכון. השר אמר כרגע שהוא מבקש סליחה. הוא מצטער, התשובה לא נמצאת אצלו. הוא ייתן תשובה בשלב יותר מאוחר.

3. מדוע לא נבנו המגרשים האלה כפי שתוכנן מלכתחילה, ומה גרם לשינוי ההחלטה?

4. האם נמסר המגרש, הממוקם במקום כה יקר, למר שטרן בתנאים מפלים ובמחירים הזולים ממחיר השוק?

5. האם פעל משרד בניגוד להוראות בית-המשפט?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-5. התוכנית לבניית הדירות האמורות בעמק-רפאים בירושלים בוטלה, הואיל והמיקום המרכזי של המגרשים נמצא בלתי מתאים לבניית לשכירות במסגרת משרד הבינוי והשיכון. התרומה שנועדה לכך הוחזרה במלואה לתורם.

המגרשים נמכרו לחברת שטרן במחיר שמאי.

לא היתה כל פסיקה של בית-משפט המחייבת את משרד הבינוי והשיכון או כל אדם אחר לבנות דירות להשכרה בשטח האמור.

3912. הרשות לבינוי ולפינוי של אזורי שיקום חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987):
כרצוני לשאול:

1. האם מונחה הרשות לבינוי ולפינוי של אזורי שיקום על-פי חוק בינוי ופינוי אזורי שיקום, התשכ"ה - 1965? אם כן — האם החלה לפעול?

2. האם מאז קבלת החוק והחוקין בשנת 1981 היה בינוי ופינוי של אזור שיקום כלשהו?

3. האם היתה הכרזה כלשהי על מבנה שיקום לפי סעיף 224 לחוק, ולפי חקונות בינוי ופינוי של אזור שיקום (שיעור הפיצויים בעד מקרקעין שהופקעו מהמחזיק בהן) התשמ"ד - 1984?

ג. הצעת סיעת מפ"ם להביע אי-אמון לממשלה בשל פעילות כוחות הביטחון בשטחים

שבאה במקום יוזמה מדינית

גם הפעם תספק מפלגת העבודה את המצביעים הדרושים ליישומה של מדיניות הליכוד. זו מפלגת העבודה ששיתפה פעולה — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה אתה מעמיד את זה כך? הפעם מצביע הליכוד בעד המדיניות של שר הביטחון.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת יוסי שריד, אפשר לנואם לומר את דבריו ואל תפריע לו בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רק קורא קריאת ביניים.

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה לא להפריע. אני מבקש ממך שלא להפריע. אין לך רשות לדבר עכשיו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רכין שעמר בשערי לבנון — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא — הצעות אי-אמון בממשלה. לפינוי חמש הצעות אי-אמון. סיעת מפ"ם תהיה הראשונה בדיון. אני מזמין את חבר הכנסת אלעזר גרנות להביע אי-אמון לממשלה בשל פעילות כוחות הביטחון בשטחים שבאה במקום יוזמה מדינית. בבקשה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה, ב־6 ביוני 1982 החלה הפלישה ללבנון, למרות קריאת מועצת הביטחון אל ממשלת ישראל שלא לעשות כן. יומיים לאחר מכן ביקשה ממשלת הליכוד את אמון הכנסת במדיניותה. 54 ידיום כלבד היו לה לממשלה הליכוד באותו יום בכנסת. את שאר 40 מצביעי האמון סיפקה לה מפלגת העבודה, והשאר כבר סופר בתולדות ישראל.

היום, ב־6 בינואר 1988, תבקש ממשלת הליכוד והעבודה את אמון הכנסת למדיניותה בשטחים ולהחלטה לגרש תשעה פלשתינים, למרות פנייה של מועצת הביטחון שלא לעשות כן.

מי שאינם מכירים בזכותם של הפלשתינים לזכות לאומית בארץ הזאת הם אלה שיכולים לקרוא לטרנספר: הם אלה שיכולים להשמיע את דבר הנאצה שהושמע אתמול מעל במת הכנסת כלפי מיעוט קטן שהתפרע ב"יום השלום" האחרון, לקרוא לו "סרטן" — כאשר חבר הכנסת מיכאל איתן נעשה למנתח, האונקולוג שמסדר את העניינים במדינה הזאת ומסיר את הסרטן למינוי.

קריאה:

זה מה שנקרא "רפואה שחורה".

אלעזר גרנט (מפ"ם):

מי שאינם מאמינים בזכותם של אותם פלשתינים לזכויות לאומיות בארץ הזאת, הם אלה שיכולים להציע את הצעת הקלון הזאת, הקוראת לגירוש אנשים מארצם. איזה צידוק יש לעונש האחרון הזה? איזה צידוק? יש לו צידוק מוסרי? הרי כבר נאמר: "אל תבכו למת ואל תגדו לו, בכו בכו להלך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו".

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

הולך תמים מאוד.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

את זה אמר נביא עברי.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

האמן לי, שזה חילול הקודש להגיד את הדברים האלה על אותם מרצחים. באמת הולך תמים.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

הוא אמר את זה על בני עמו.

רבוחי, איזה צידוק מוסרי יכול להיות לגירושו של אדם ממולדתו? אנחנו עם שידע גלות שהיתה מרה ממות. ולא רק צידוק מוסרי — איזה צידוק תועלתני יכול להיות לעונש כזה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה כבר הבעיר את הגדה, היא כבר בוערת, וזה מה שהבעיר אותה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

איזה צידוק? מבחינה מוסרית אין מעשה שאפשר להשוותו לקיפוח חייו של אדם. כרם, מי שאומר שכל לוויה מבעירה מחדש את הגדה ואת הרצועה צריך לזכור, שמבחינה פוליטית כל מגורש שקול נגד עשר לוויות. המת שותק, ואילו המגורש לגלות חי וצועק, וצעקתו חוצה ימים ועוברת גבולות וקורמת עור ומתורגמת לעשרה מידי אכנים וזורקי בקבוקים, אנשים מיואשים שאין להם עוד מה להפסיד. האם את זה לא מכנים אצלנו?

אפילו נעזוב את המוסר, היכן התועלת? ומנין גבהות הלב הזאת לכוא ולומר: לא אכפת לנו מה אומרים הגויים. מה אכפת לי? פעם נאמר: לא חשוב מה אומרים הגויים — העיקר הוא מה עושים היהודים. כשאמרנו זאת התכוונו למעשי בניין, ליצירה, וכנגד גזירות, וכנגד איסורים. ואילו היום, על איזה מעשים מדובר? — על מעשים של גירוש, שאין בהם שום תועלת, שהם רק מלכים שנאה, שהם אינם תחליף לשום מדיניות.

יש צידוק אחד למדיניות הזאת, צידוק משפטי כביכול. או לאותה מדיניות, שכבר ויתרה על הצידוק המוסרי ועל הצידוק התועלתני, והיא נאחזת רק בפרשנות מפוקפקת מאוד. מה עומד לה לממשלת ישראל מבחינה חוקית? עניין אחד — היאחזות בחוק הירדני. אבל מה לעשות, שאותו חוק ירדני, המתיר

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בדיוק כמו שהיה אז. כך הדבר היום.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אוהו, אתה מגזים.

היו"ר א' נחמיאס:

אתה מגזים, אתה לא נענה לפניות שלי. בבקשה, אדוני.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

מפלגת העבודה, ששיטתה פעולה ביולי 1982, היא זו שתשתף פעולה גם היום. ולמרכה הצער, יצחק רבין, שעמד בשערי כירות וקרא להידוק המצור, הוא זה שיעמוד כאן ויכריז גירשונו, אנחנו מגרשים ונוסיף לגרש, והשאר יסופר בתולדות ישראל.

אמת נכון, עליפי הסקרים עולה הפופולריות שלך, אדוני שר הביטחון, בימים אלה כפורחת.

שר הביטחון י' רבין:

מאיפה אתה יודע?

אלעזר גרנט (מפ"ם):

ברם, מה שאתה ומפלגתך אינכם מבינים כנראה הוא, שהחן שלך וערכך בעיני מי שלוחצים את ידיך אינו עולה בשל היותך חבר מפלגת העבודה, אלא בשל התמיכה המוסרית והאלקטורלית שאתה נותן לתורתו של הליכוד ולמדיניותו. ועל כן, ככל שאתה נעשה פופולרי יותר בשירותך בממשלה הזאת, כן פוחתים סיכוייך להיות שר הביטחון בממשלה הבאה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

עוד נביא אחד כמדינה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

בשביל מי שמאמינים כי "בדם ואש יהודה תקום" — הליכוד אמין יותר מן העבודה, ומשה ארנס אינו אמין פחות מיצחק רבין.

מה קרה לנו? פתחתי בקריאתה של מועצת הביטחון. הלוא עצם העובדה שהגענו לרגע הזה, שבו פונה אלינו מועצת הביטחון שלא נעשה מעשה שלא היינו צריכים לעשותו בלא קריאתה, היא עצמה עדות למקום שאליו הגענו. והגענו למקום הזה בשלבים, ולא בשלבים של סולם עולה.

הבה נזכור, שום דבר לא התחיל מעצמו, והכול מתחיל מן התשתית המוסרית והאידיאולוגית של בנייתה של מדינה זו, התשתית של הציונות המונחת ביסוד המדינה הזאת. כן, חברי הכנסת, לעם ישראל זכות מלאה בארץ-ישראל, זכות היסטורית, זכות מוסרית, זכות הייאוש. הוויכוח בתוכנו אינו על הזכות, אלא על העובדה שיש עוד עם אחד, וגם העם הזה תובע את זכותו על ארץ-ישראל.

אליעזר שושטק (הליכוד):

יש לו? יש לו הזכות הזאת?

אלעזר גרנט (מפ"ם):

וכאשר שני עמים תובעים את זכותם על אותה חלקת ארץ, נותרת הבוריה בין מלחמת חורמה לבין פשרה. ופשרה פירושה, שכל צד מכיר בזכותו של הצד האחר וכל צד מתפשר גם על דברים יקרים לו.

גירוש. אשר גם כן היה סמוך או דומה לחוק של ממשלת המנדט משנת 1945. לא יושם במשך 19 שנות השלטון שלהם.

השר י' הורביץ:

אבל הממשלה שלכם יישמה אותו. אחס הייתם בממשלה כאשר גירשו.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אבל ממשלת ישראל, שיישמה אותו היא עצמה כלפי אזרחים יהודים, ביטלה אותו בשנת 1980 וחידשה אותו בשטחים ב-1967. איזה צידוק יש לכך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יגאל, כל מה שהמערך עשה היה חכם?

השר י' הורביץ:

לא, אבל — — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מפ"ם היתה שותפה למפלגת העבודה כאשר גירשו, אך הליכוד לא היה שותף לה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא אחראי למפ"ם, אבל — — —

השר י' הורביץ:

אם כן, לכל הפחות שלא ידברו על מוסר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם לא היה שר ביטחון ממפ"ם.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני השר, כבוד השר, אני מבקש. חבר הכנסת רן כהן, כבקשה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אדוני השר, אינני שייך למי שסבורים שמפלגתי צדקה תמיד.

השר י' הורביץ:

תגיד את זה. היית צריך להתחיל את נאומך במלים: טעיתי, חטאתי, פשעתי.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

הנה אני אומר את זה. כיוון שביקשת, אני אומר. גם אנחנו שגינו, אלא מה? אם שגינו בעבר, היום אני בא ומתקן. אני יודע מהי עמדתנו בנושא הזכויות הלאומיות של הפלשתינים בארץ הזאת זה עשרות שנים, ועל כך אין לך על מה להתוכח אתי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

טוב שהתפכחת, אם כי באיחור.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אבל, אדוני חבר הכנסת ז'אק אמיר, אני ממשיך קו שהתחיל כבר בשנת 1927. כבר אז היתה מפ"ם המפלגה הציונית היחידה שקמה ואמרה, שארץ-ישראל היא מולדת משותפת לשני עמים, לעם היהודי החוזר אליה ולעם הערבי היושב בה.

רן תיכון (הליכוד):

דו-לאומית.

שבת וייס (המערך):

והליכוד מגשים את זה עכשיו.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

— — —

אלעזר גרנט (מפ"ם):
אינכם ראויים אפילו לחשובה.

קריאות:

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה אתם רוצים, מדינה פלשתינית? אם נגיע אליה, תהיה זו רק אשמחתם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בגין ושרון לא גירשו אף אחד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

מרסם גלזר-תעסה (הליכוד):
זאת הטעות שלך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איזו טעות? אפשר לחשוב — — — נגד בגין.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בגין ושרון לא גירשו אפילו אחד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ובגין לא הרשה מעצר מינהלי.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צוקר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ועכשיו 205 פקודות עד עכשיו.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צוקר, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. תרשום את זה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני, למה אתה קורא לסדר רק את הצד הזה? אני שמעתי קודם שר שהתפרץ ולא הערת לו.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני יושב פה בשכיל לעשות את החשבון הזה, לא אתה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבין, אני יודע שיש לך חשבון.

היו"ר א' נחמיאס:

יפה, זה הכול, נקודה. ודאי שיש לי חשבון, אלא מה? לשמור על השקט.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
משום-מה אתה מסתכל רק קדימה. אנב, זוהי תכונה חיובית, אבל — — —

היו"ר א' נחמיאס:

קודם כול אתה יושב מולי, זה דבר ראשון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תסתכל ימינה, שמאלה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, רי.

— הצעת סיעת מפ"ם להביע איאמון לממשלה: הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע איאמון לממשלה —

עצמו כבוש, וזהו הרגשתו. על אדמתו הוא מרגיש את עצמו כבוש. אין לו דרך אחרת, אלא עלידי מתן ביטוי פוליטי לסיכוי של תקווה בעתיד. בלא תקווה, ייפרע לא רק עם אלא כל אדם ואדם. הפרט אינו צריך שום מפקדה, שום גורם סמכותי, שורה לו להתפרע. אין תקווה לאנשים האלה, והדרך היחידה להעביר את תקופת הביניים הזאת הכפויה עלינו, עד שיוכל להתחדש תהליך של שלום, היא לפתוח אפיקים של ביטוי עצמי, חופש והיכרות לאותם מיליון ורבץ או מיליון וחצי אזרחים היושבים על אדמה, שהם רואים בה את מולדתם לכל ענין ודבר. זה מה שנדרש היום.

ממשלה זו ראויה לאיאמון כפול ומכופל, כי לא רק שאין היא עושה טוב — היא עושה רע. אחרי 40 שנות קיומה של המדינה היא מפחיתה מיום ליום את תקוות כולנו לראות במזרח התיכון אזור של בניין ושתוף פעולה יוצר בין עמים ובין בני-אדם.

הדבר חודר לארצנו פנימה, והדברים החמורים שנאמרו על האירועים, שאומנם ראויים לגינוי וקרו במסגרת יום שהיה ביטוי לגיטימי של אזרחים ישראלים למחאה קולקטיבית ולהזדהות קולקטיבית עם בני עמם; אמרתי, שאלה היו אירועים חריגים הראויים לגינוי. אבל מה עשו מהם, ובאיזו תאווה, באיזו שמחה.

לא, איאפשר להחזיר את מדינת ישראל 40 שנה אחורה. ומי שדיברו אל אזרחיה הערבים של ישראל כפי שדיברו בבית הזה ומחוצה לו בשכונות האחרונות, בעצם מחזירים את מדינת ישראל 40 שנה אחורנית, ומטילים סימן שאלה על קיומה של המדינה הזאת. אלה הם המחזירים את ישראל 40 שנה אחורנית.

יצאנו מן הגטאות, אנחנו עם חופשי בארצו, אנחנו ריבוניים, יש לנו צבא מצוין להגנתנו. נחלל להתנהג כאנשים מפותחים, הרואים צל הרים כהרים, אנשים המתחילים לפחד מחדש מן הערבי.

יש דרך אחרת. הממשלה הזאת איננה יכולה ליישם אותה. אנחנו יודעים את התאריך. שבו היא תחלל להתקיים. חשוב שהתאריך הזה יוקדם ככל האפשר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הישוב-ראש — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, בבקשה לא לעזור לי.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

ברשותכם, חברי הכנסת, אנחנו נחונים בוויכוח מוסרי; גם בוויכוח מדיני, תועלתי, אבל גם בוויכוח מוסרי. אני על כל פנים כמעט שהתייאשתי מכך שנהיה אור לגויים, אבל האם אנחנו מוכרחים להפוך ולהיות גם חושך ליהודים?

חשובה לי מאוד דעתה של מועצת הביטחון, אינני מזלזל כדבריה. עם זאת, חשוב לי יותר מה שאומר לי לבי, וחשובה לי שתקיפתם של לכותיהם של אחרים. אנחנו משחיתים את הארץ, היא הופכת למדבר מבחינה זו. אנחנו משחיתים דור צעיר. כאשר שאלו את הלל הזקן, מהי היהדות על רגל אחת, ענה ואמר: מה ששנוא עליך, אל תעשה לחברך; לחברך, ולכל אדם. בבית הזה יש מי שמדברים בשם היהדות ונותנים הכשר מלכתחילה ובריעבד למעשה נבלה.

מה אתם חושבים, שהבית הזה יעבור לסדר-היום על הדברים האלה, וידברו על כך רק מבחינה טכנית, מבחינה של פרשנות משפטית? יתווכחו עם האמריקנים, אם זה כן נוגד את אמנת ג'נבה אם לא? אכן, זה חשוב מאוד אם זה נוגד את אמנת ג'נבה, אבל האם זה הדבר החשוב ביותר? השאלה החשובה היא: האם זה נוגד את האמנה שלנו? האם זה נוגד את האמנה, שעליה קמה המדינה הזאת? האם זה יביא שלום על הארץ? האם זה ייתן סיכוי לשלום? האם הגירוש הוא שירתיע?

למדבה הצער, לאסוננו, אנחנו עומדים בפני תקופה בלתי מוגבלת בזמן, היא יכולה להתארך על-פני חודשים רבים, ובה אין הסיכוי לחידוש התהליך המדיני רב. השנה ייערכו בחירות בארצות-הברית ובארץ, ויעבור זמן עד שיתייצבו המשטרים. מה יהיה על היורה הרתחת הזאת בשטחים, בעזה, בגדה? מה יהיה בהם, כאשר הסיכוי המדיני איננו קיים, על כל פנים לא מתמשש, לא נראה בעיני? כאשר התסכול והמרידות הולכים וגואים, ואין שום צינור שדרכו יכולים אנשים לבטא את עצמם בדרך כלשהי באופן לגיטימי וחוקי?

גירוש? כמה יגרשו? יש מי שרוצים לגרש את כולם. לאן יגיעו? אין דרך אחרת מלבד הידברות, וזו יכולה להיות רק בין שוויים. אין דרך אחרת להשקט רוחות של עם המרגיש את

ד. הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע איאמון לממשלה בנושא המשפטים

בגדה וברצועה והחוק הבין-לאומי

בצחק שמיר וביצחק רבין — כי מלבד זה, לדעת ראש הממשלה, הכול כרגיל.

אתם השתחתם למעשה כל מושג של חוק, של משפט ושל צדק. אתם משחיתים את נפש הנוער שלנו, שעה שאתם משלחים אותם מול נשים וילדים. במשך שנים הם לומדים במערכת החינוך שלנו את ערכי מגילת העצמאות. הם לומדים על אישטת יד לשלום, הם מדברים על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה. הם מדברים על שוויון האדם ואי-אפליה. בהגיעם לגיל 18, אנשים בוגרים ומבוגרים, אתם משלחים אותם, לפי חוקים קולוניאליים ששר החוץ שלנו קורא להם "חוקים ירדניים": שולחים את אזרחי ישראל, ילדי ישראל, בשליחות ממשלת ישראל לעשות את הבלתי נכון לא רק מבחינה מוסרית אלא לפי כל כלל של חוק, צדק וסדר.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מזמין את חברת הכנסת שולמית אלוני. היא תביע איאמון לממשלה בנושא: המשפטים בגדה וברצועה והחוק הבין-לאומי. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ובכן, מצעד האיוולת של ממשלה זו בשם שלמות הארץ נכנס עכשיו להילוך גבוה. אתם חלפתם את השטחים בערבים, ולא רי כצבא ובמשפטי בוק, אלא הודעתם גם על גירושים. כך, כמוכן, הגדלתם את החסיסה בשטחים, ומה? לא למדחם דבר מההיסטוריה, ויש רושם שהתוכנית הפוליטית היחידה של ממשלה זו היא בבחינת: ישראל, בטח באדוני, או: אדוני, בטח

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

מיכאל איתן (הליכוד):

את מי היא שיסתה?

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, כבר עכרת כל גבול. אני מבקש ממך. קריאת כיניים אחת, שתיים, מותרות, אבל לא למעלה ממך. אני מבקש ממך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה פעמים צריך לקרוא אותה לסדר?

היו"ר א' נחמיאס:

קראתי אותו לסדר בפעם הראשונה.

אורה נמיר (המערך):

אצל דן תיכון היא היתה כבר מזמן בחוץ. הוא קורא: אחת, שתיים, שלוש, והיא בחוץ.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מתי בערך — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אתה מפריע עכשיו לחברת הכנסת אלוני. בבקשה, חברת הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השגיאה ההיסטורית שלנו אינה חלה רק על הערכים הפלשתינים בשטחים המוחזקים; היום היא גם חלה על ערביי ישראל. אני רוצה להתייחס קודם כול לזוועה הזאת שמחולל ראש הממשלה בכרזיו על ערביי ישראל כעל שונאי מדינת ישראל, וכל זה בשל גילוי סולידריות מצדם כלפי בני עמם, הנמצאים תחת שלטון צבאי, ללא זכויות אנוש וללא זכויות אזרחיות. אנחנו, הפונים אל יהודי כל העולם לגילוי סולידריות אתנו; אנחנו שהסתנו את יונתן פולארד, היושב במאסר עולם במדינה ידיונית, לעשות מעשה כגידה מתוך סולידריות אתנו — אנחנו יכולים לשלול גילוי סולידריות של ערביי ישראל עם בני עמם?

היו התפרצויות. אולי יש סיבות להתפרצויות האלה, ואם מישוה לא ידע שיש סיבות — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

את הסיבה, את.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ואם למישוה היה ספק שיש סיבות לכך, די היה לו לראות כיצד מקבלים את חוק הגליל, שלא למטרת פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; די היה לו לדעת שאנחנו מדברים על חוקה ועל זכויות האדם ואומרים שלא תהיה אפליה מעצם היות המדינה יהודית, וזאת כאשר מפקיעים אדמות נוספות מערבים ושוללים מהם זכויות אזרח ודמי ביטוח לאומי — כדי להביץ שאגב גילויי הסולידריות פרצה מירדות. אבל איך אפשר לדבר — — —

השר י' הורביץ:

תוסיפי גם את להסתה, תסייתי אותם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ידידי, את זה עשה ראש הממשלה, הוא אמר דברי הסתה בפנה-מלא.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

אנחנו חרדים חרדה גדולה מאוד, אדוני שר הביטחון, שהירייה הזאת על אותו גג, הירייה שהרגה אשה בעת שתלתה ככסים, לא תהיה כאותה ירייה בסרייבו, שהציתה אזור שלם וגרמה למלחמה, כי חומר הנפץ באזור הזה, שאתם מלבים אותו, עלול להביא לכך.

הרושם הוא שאיבודם כל פרספקטיבה היסטורית, משום שאנחנו יודעים מניסיונו — ולא בכול אדם חייב להתנסות על בשרו, הוא יכול גם ללמוד מניסיונם של אחרים — שאי-אפשר, פשוט אי-אפשר, זה לא מצליח, לשלוט על עם אחר ביד ברזל, או כפי שאתם קוראים לזה: "יד קשה ואגרוף ברזל". זה מצליח אולי לשעה, זה מצליח אולי לתקופה מסוימת. זה לא מצליח לטווח רחוק.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

מה את מציעה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שבי בשקט, בודאי תשמעי.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

כבר מזמן הפסקתי להיות התלמידה שלך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אז אל תשאלי ותשבי בשקט בחברת הכנסת ותקשיבי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

— — — ואני אומרת לך: הבא להורגך השכם להורגו. זו התורה שצריכים ללמד את בני ישראל.

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני מבקש ממך, גברתי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

את יותר גיבורה מבני שליטא.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

— — — באחווה, בשלום. הם לא רוצים אותך פה, זאת האמת לאמיחה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ובכן, הכלל שקבעה הגברת גלזר-תעסה, חברת הכנסת — — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

— — — זה הכול.

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היושב-ראש קורא אותך לסדר.

אורה נמיר (המערך):

ההצגה נגמרה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ובכן, חכריה של חברת הכנסת שעשתה לנו עכשיו הצגה שוכחים, שהמשפט "הבא להורגך השכם להורגו" איננו מיוחד למי שמלו אותו ואמו יהודייה כהלכה. כל אדם וכל עם נוקטים אותה עמדה, על כן, כאשר את מנסה אנשים להורגם, גם הם יאמרו: הקם להורגך השכם להורגו. ועם ישראל — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך לצאת מן האולם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לך תצטרף לליכוד, כבר עשית את זה בלאו הכי.

היו"ר א' נחמיאס:

בסדר, בסדר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עכשיו היא יכולה להפריע עוד פעם.

היו"ר א' נחמיאס:

טוב.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה בכלל לא טוב.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה בכלל לא טוב, זה רע מאוד.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דוד צוקר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסתה של ראש הממשלה וההפחדה שהיתה ברבריו, כשדיבר על ערכי מדינת ישראל ואזרחיה, הן חרפה. על כן, חשוב היום לחזור ולהדגיש, כדי להרגיע אותם פחדים שהועלו באוב, שערכי ישראל הם אזרחים נאמנים למדינת ישראל —

מיכאל איתן (הליכוד):

לא כולם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא כולם — גם בקרב היהודים לא כולם.

— — לאין ערוך יותר משממלאה מדינת ישראל את

חובתה כלפיהם. אבל, השאלה שלנו היא — —

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה רוצה להביא לכך שכולם לא יהיו נאמנים. זאת השיטה שלך. אתה אשם.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש אלפים שאינם נאמנים למדינה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אוי ואבוי למדינה שאתה הנאמן שלה. אוי ואבוי לה למדינה הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

בני שליתא (הליכוד):

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, המקום שלך בכנסת הבאה בטוח, אתה לא צריך לקרוא קריאות ביניים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה שב בשקט.

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

תוסיף אותו לרשימת ה-50.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חברים, זכרו את מלחמת ששת-הימים ואת מלחמת יום-הכיפורים — שתי מלחמות טראומטיות לציבור העברי במדינת ישראל. כל הגברים, כל צעיר וטוב ומחזיק בנשק היה אז בחזית; כל השירותים בארץ ניתנו על-ידי ערביי ישראל בכל היישובים, לרבות חלוקת הלחם והחלב, לרבות ניקוי הזבל והכבישים, לרבות אספקה — את כל אלה עשו ערביי ישראל במלחמות הקשות, כאשר כל גבר נושא נשק היה בחזית. לציבור הזה — — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אז מה — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תשחקי, טוב? לו היה יושב שם מישור — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, את לא צריכה להגיד לה "תשחקי". אני פה כדי לשמוע על הסדר. תשמרו קצת על דמה של דיבור. מה קורה לכם כאן?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי תשמור כבר על הסדר?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איזה יושב-ראש, תתבייש לך.

קריאות:

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

אתה כועס על שקראתי אותך היום לסדר פעמיים. מה יש לך? אתה רוצה לקבל חנינה, תקבל חנינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל קודם לאסירי המחחרת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יוסי שריד, אתה רוצה שאני אוציא אותך מן האולם?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תוציא את חברת הכנסת גלזר-תעסה משם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא מעניין אותי, אני מצפצף עליך.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה לעזוב את האולם. בבקשה לעזוב את האולם. החוצפה שלך עברה כל גבול. צא בבקשה מן האולם.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כל הכבוד לך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה אתה לא מוציא אותה?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שליטא, חבר הכנסת ביטון, חבר הכנסת דראושה, אתה מפריע.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, השאלה המרכזית שלנו היום, היא מה יקרה באותם שטחים המחוזקים על-ידי צה"ל מ-1967, אשר כאגרוף כרוך שלנו אנו גורמים בהם לתסיסה הולכת וגוברת, משום שאין אנו נותנים שום תשובה מלבד התשובה הכוזבת. השאלה העומדת בפנינו מורכבת משני חלקים: האחד החשוב והשני הרחוק.

החלק החשוב הוא קביעת מדיניות ברורה לפתרון הבעיה שלנו, של עם ישראל בארץ-ישראל; התנערות מהיותנו עם כובש, החי כמוסר כפול, במשפט כפול ובנורמות כפולות; הבטחת הזכויות והביטוי העצמי של העם השכן בדרך מדינית, שהרי רק הדרך המדינית יכולה להביא לפתרון ולרגיעה ולהתוודע עצמנו אל עצמנו ולחיים על-פי נורמות שעל-פיהן אנחנו רוצים לחיות.

החלק הרחוק הוא הרגעת הרוחות. אני שואלת את שר הביטחון: למה צריך לשלח את בחורינו אחרי כל צמיג בעור לכל שכונה, לכל בית-ספר ולכל מקום? מה אכפת לך מה קורה בקסבה, ומה אכפת לך איזה דגלים או איזה ניירות מחלקים באוניברסיטה? למה צריך לרוץ לשכונות, שאין לנו מה לעשות בהן?

מיכאל איתן (הליכוד):
עגמי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה יש לנו לעשות שם בכלל? למה צריך להפיקר חילים להרגשה שהם צריכים להרוג נשים אוטומטית מתוך פחד?

בני שליטא (הליכוד):
חברת הכנסת אלוני, לעזוב חד-צדדית?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את המקומות המאוכלסים הסגורים? למה אתה צריך להיות בקסבה? אני לא אמרתי להוציא את הצבא מהשטחים. אמרתי: תהיה במינימום מקומות שיש בהם חיכוך. מה אכפת לך אם הוא מעלה צמיג באש וצועק עד לב השמים מה שהוא צועק בשכונה שלו או במחנה הפליטים? מה אכפת לך בכלל? די בכך שאתה שולח את החיילים ואת אנשי המילואים להגן על הטירוף של אנשי "גוש אמונים". עליהם תגן, שם אתה כבר נמצא עד שיוחלט על פתרון זה או אחר. אבל, מדוע אתה נדחק ללב לבם ומתחנך אתם ומעמיד את החייל שלך בן 18 או את האב לילד בן 18 מול ילדים בני 10, 11 ועורך אחר-כך משפט בזק מכוערים?

יש אצלנו היום שלטון חוק? חוק ראוי? עורכי-הדין שלנו השופטים שלנו יושבים בבתי-המשפט האלה, כיצד הם יכולים לנהוג שם כך, ולשבת על כס המשפט אצלנו ולנהוג בנאורות? 30-40 משפטים ליום מתקיימים ללא עורכי-דין וללא עדים. נכון, לא בכל מקום. שלחו לך עדויות עם מספרים ואילו חוקים הם אלה? האם הם חוקים ראויים? האם אנחנו אומרים תמיד "שלטון חוק" או "שלטון החוק הראוי"? האם שלטון החוק של פינושה הוא כמו שלטון החוק שאתה רוצה שיהיה אצלך?

פנחס גולרשטיין (הליכוד):
איוו השוואה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אמרתי שאתה לא רוצה. בגדה בדיוק כמו שם, גרוע יותר.

בני שליטא (הליכוד):
רק סיפוח יביא לשם חוקים נאורים.

מיכאל איתן (הליכוד):
דרך אגב, חברת הכנסת שולמית אלוני הציעה בשנת 1967/68 לספח — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש ממך.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה בנין לא סיפח במשך שבע שנים?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בנין ישב בממשלה ב-1967, גם אז היה כירו להחליט על סיפוח.

האם המשפט הוא נכון? האם הסדר שאנחנו מקיימים הוא סדר? יש להקטין את החיכוך, ולהתחיל לצאת ממקומות שלא צריך לשבת בהם. יש להשקיע שם בקרנות את הכספים שאנחנו לוקחים מהערבים, את המסים מהשטחים וכל הכסף המצטבר כאן. יש לתת את הכספים שמגיעים מתוך-לארץ לטובת השטחים האלה לאוכלוסייה עצמה במקום לפתח בהם את "גוש אמונים".

מיכאל איתן (הליכוד):
הם מקבלים כספים מאש"ף. זה בסדר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לכן אתה גוזל אותם? לוקח מהם דמי פנסיה וביטוח לאומי בשביל הרב לוינגר?

מיכאל איתן (הליכוד):
בשביל זה הם מקבלים כספים מאש"ף.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):
זו רק קריאת ביניים.

היו"ר א' נחמיאס:
כבר קראת כמה קריאות ביניים. זו כבר קריאת הביניים ה-20 במספר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הדבר הרחוק ביותר הוא הצורך להפסיק את החיכוך, וכיחיד את הגירושים. אנחנו חתומים על אמנה בין-לאומית בדבר אזרחות. לא קיים בעולם המודרני, באותן 56 מדינות דמוקרטיות — —

שר הביטחון י" רבין:
תבדקי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בדקתי אתה חתום על האמנה בעניין הזה.

— — מצב שבו יעקרו אנשים מביתם וממולדתם ויגרשו אותם מהמקום שבו נולדו וגדלו.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
הם רוצחים ומסיתים, והכול הולך אחרי המת.

חוכרת י"ב, ישיבה שפ"ח

— הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה;
— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה —

בני שליטא (הליכוד):

יבואו אחריו לכל מקום, שולמית. לאן את רוצה לברוח?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— ותתחילו לחשוב מתוך פרספקטיבה היסטורית.

בני שליטא יחד עם שמיר ויחד עם הגברת שהפריעה לי כל הזמן, לו היו הם תושבי שכם, הם היו לוקחים סכין ורוכב ויוצאים למאבק. הם חייבים להכין, שגם לערבים יש עיניים ויש אוזניים, וכאשר מכאיבים להם זה כואב, וכאשר משפילים אותם הם מתקוממים, כי גם הם ככל האדם, ככל אדם. וכדאי שתקרא עוד פעם אחת את הנאום של שיילוק מה"סוחר מוונציה". ככל אדם הם רוצים בביטוי לאומי.

אנחנו מביעים אי-אמון לממשלה, שאין לה תוכנית היסטורית והפכה את האגרוף ואת הגירוש למדיניות. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני.

מיכאל איתן (הליכוד):

את רצה ל"מתקדמת". תקראי את הנאום שלך מהיום ואת הנאום שלך מלפני ארבע וחמש שנים. את רצה ל"מתקדמת".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קראת, ולמרות הכול לא למדת שום דבר, רק לצרות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מדבר על צרחנים? השתקן ממנור השתקנים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי, מזלנו הטוב הוא שאינך חברת ממשלה, כי כל השומע את הדברים שאת אומרת וטרם נטל סכין לידיו, ייטול סכין כדי לגנון על עצמו מפניך.

מרים גלזר-העסה (הליכוד):

איך חברת כנסת יהודייה מדברת כך? כל המוסר והמשפט הם נחלתך? אלה דברי נאצה.

הי"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך, תפסיקי להפריע לנואמת.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תגיד לה שנית, אדוני היושב-ראש.

בני שליטא (הליכוד):

אחדים מהם הם "למדי-ווינקים".

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני שר הביטחון, לא ייתכן שלא תהיה מדיניות. אם אתם רבקים בהסכמי קמפ-דייוויד ובאוטונומיה — תתחילו באוטונומיה. אם אתם דבקים בה — תתחילו בה. גם כה יש מהפסקת התיכוד, גם היא אומרת אפשרויות של פיתוח. תתחילו באוטונומיה כדי שתהיה לכם שהות להשתחרר מההיסטוריה ומתחושת הכוח ומהפחדים המטורפים האלה ולהתחיל לבנות תוכנית נכונה לטווח ארוך. חמש שנים שהות — זאת האוטונומיה, ראש הממשלה לא חתם על הסכמי קמפ-דייוויד, אבל היום הוא בעד אוטונומיה. התחילו באוטונומיה. תנו לעצמכם שהות לבנות תוכנית מדינית נכונה. צאו משם, מכל מקום שאתם נדחקים אליו ושולחים אליו ילדים ומשחיתים את מידותיהם.

ה. הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה

לגרש אישים פלשתינים מהשטחים והמשך משפטי הבזק

הי"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעת סיעת חד"ש להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לגרש אישים פלשתינים מהשטחים והמשך משפטי הבזק. חבר הכנסת מאיר וילנר, בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, למה שקרה בשבועות האחרונים בשטחים הכבושים יש הגדרה אחת: התקוממות עממית לגיטימית של העם הפלשתיני נגד הכיבוש והדיכוי האכזרי למען החירות והעצמאות הלאומית. את מה שעושים כוחות הכיבוש אפשר להגדיר כמעשים ברבריים, הנובעים מהיסטוריה של פושטי רגל פוליטיים, עיוורים וחירשים ואטומי-מוח.

ההתקוממות העממית, מצד אחד, והרצח ההמוני של כוחות הכיבוש מהצד השני, יצרו מצב חדש, והוא יחיש את התהליך שיוכיל לוועידה בין-לאומית ולהקמתה של המדינה הפלשתינית העצמאית בצד מדינת ישראל.

עם מנהיגי הליכוד אין לי מה להתווכח, אבל אשמה חמורה מוטלת על שרי מפלגת העבודה, שהם אחראים ישירות למעשי הפשע המבוצעים בשטחים הכבושים ובהפצצות על האוכלוסייה האזרחית בלבנון. דם הילדים הפלשתינים שנרצחו בגדה, ברצועה ובלבנון זועק אלינו מן האדמה. אדוני היושב-ראש, הנה תמונה של ילד בן שלוש שנרצח בהפצצה

בלבנון. תמונה של ילד בן ארבע, של תינוק בן חודשיים. הנה התמונות בעיתונות הישראלית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

איזה מין התנהגות היא זו? — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וקוראים לזה "פגיעות טובות". שתי משפחות הושמדו לגמרי.

בני שליטא (הליכוד):

האם אתה לא יודע שכנונה תחילה הם משכנים אזרחים ליד המפקדות? בכנונה תחילה הם משכנים את האזרחים שם, כי הם יודעים שיש פה רגישות גדולה כל כך לחיי אדם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ילד בן שלוש הוא שליח מוסקבה? — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם זה כך, סימן שצריך לברוק את העניין, אלא מה? לרצוח ילדים?

בני שליטא (הליכוד):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שליטא, אפשר לנואם לומר את דבריו.

קריאות:

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, חברי הכנסת, אל נא תפריעו.

מרם גלזריתספה (הליכוד):
אפשר לשאול שאלה?

הי"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך, יש כבר די מתח ולא צריך להוסיף עליו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם ממפלגות אחרות נשמעים קולות, המדברים בדיוק כמוני. זאת אומרת, אצל חלק מהאנשים השכל מתחיל לפעול, או אולי פעל גם קודם לכן.

אני רוצה לצטט את יזהר סמילנסקי מעיתון "דבר", שם הוא אומר: "כל מי שלא נסגר בעיוורון הנוח לויכול היה לראות בימים אלה ילדים ונערים, נשים ואנשים יוצאים באבנים ובבבקוקים ובצמיגים עשנים חשופים מול כוחות סדירים של צבא אדיר, ולא בדרתים, ולא נסוגים, ולא נעלמים גם כאשר הם טובעים בנז מדמיע, בדרך כדורי גומי ופה ושם גם בכדורי עופרת". זאת היא התקוממות עממית אמיתית לשחרור לאומי, ומבוצעים מאסרים המוניים. זה ייכנס לאחד הדפים השחורים ביותר של ההיסטוריה של מדינת ישראל. אסורים גם ילדים בני 11 ו-12. קומדיה של משפטים. זה משפט?

רפאל איתן (צומת):

במוסקבה לומדים משפטים. שם מנהלים משפטים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו שפלות, לא משפט. איה משפטים הם אלה? אבל הם לא נרתעים. זאת היא עוכבה. תלמדו מזה. לא נרתעים מיריות, לא מגז מדמיע ולא מהמשפטים האלה.

מחנה חדש נפתח מדרום לחברון, הורחב מחנה הריכוז "אנצאר 2" כעזה, ואחרים הושלכו לבתי-הכלא בשכם ובחברון. מכים ומענים ילדים. תקראו מה פרסם "אמנסטי" בניין זה. הם מדווחים על ילדים מגיל 12 ואפילו קטנים יותר. וארגון "אמנסטי" הוא אוהד לישראל, ולא שונא ישראל. הם שואלים: איך אפשר לענות לילדים בני 12 ואף פחות מזה? לאן הגעתם? איכרתם את צלם האדם?

תקראו היום ב"הארץ" על מה שנעשה בכלא פארעה, אילו עינויים, אילו דברים איומים. במשטרים החשוכים ביותר רואים דברים כאלה.

ונעשיו לצווי הגירוש — צווי הגירוש, נכון, אין זה עניין משפטי, כפי שאמרה חכרת הכנסת אלוני. לא זה העיקר. אבל זה מבוסס על תקנות ההגנה הבריטיות, ששר בישראל ואחרים הגדירו אותן כתקנות נאציות. יש פה הפרה גסה של אמנת ג'נבה, האוסרת לגרש חושבים משטחים כבושים. אפילו העיתון "דבר", שהוא למעשה העיתון של מפלגתו של יצחק רבין, שר הביטחון, כותב —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה עיתון של ההסתדרות, רק שעושים בו שימוש —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נכון, נכון. רשמית זה של ההסתדרות.

אבל, אפילו העיתון הזה לא מסכים עם הממשלה ולא מסכים עם שר הביטחון, ובמאמר ראשי בו כחובים בקשר לצווי

הגירוש הדברים האלה: "המהומות האחרונות הוכיחו כי גם הרוגים מירי של כוחות הביטחון אינם מרתיעים מפנינים אחרים. ואם מוות כך, ספק אם גירוש אכן ימשיך להרתיע. לא זכור לנו שמסיתיו של מאיר כהנא, המזיקים לישראל לא פחות ממארגני המהומות מחסחים, הונעו אי פעם בגירוש" — סוף ציטוט של המאמר הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— הגיע הזמן שאתה והם ידעו זאת. אילו שטריות אתה אומר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
והרצח הזה של הצעירה באיראן ליד ירושלים, וההרג החדש בחיא-יונס, והשחרור של רוצחים — משחררים אותם אחרי שהם אומרים שעשו מה שעשו ב"אופן אוטומטי", ש"איבדו את העשונות" ועשו זאת "כשגנה". כך מעודדים את הקיצונים ואת החיילים והקצינים, שאיבדו כל צלם אנוש וכל מוסר. זהו חלק ממדיניות. זה לא שאין מדיניות. יש מדיניות, והמחשבה מאחורי המדיניות הזו היא, שברם ואש נספח את השטחים.

בהתקפה של חיל האוויר בלבנון, ובכלל זה על הכפר ברג'ה, נהרגו גם שלושה דרוזים מהמיליציה של ואליד ג'ומבלט וכן שתי משפחות שמנו 12 נפשות, ובהן שבעה חינוקים. ואני מצטט מהעיתונות העברית. צפיתי אתמול בשעה 10:00 בלילה בחזשות כאנגלית בטלוויזיה הירדנית. שם הראו את כל הילדים שנרצחו. הראו את החינוקים.

ממשלת שכדיה פרסמה הודעה מיוחדת האומרת: "ממשלת שכדיה מגנה את ההפצצות הישראליות החדשות בלבנון. הפצצות אלה אינן אלא פעולות טרור. הן סותרות לחלוטין את המשפט הבין-לאומי ומעידות יותר על רוח של נקמות מרצון בשלום". ממשלה כמו ממשלת שכדיה אומרת שאדם טרוריסט, והטרור הזה נקרא טרור ממלכתי.

אני רוצה להדגיש הפעם במיוחד את האחריות של מפלגת העבודה. שר הביטחון רבין הוא האחראי מספר אחד, האחראי הישיר. מצער מאוד, שגם שר החוץ פרס אומר, שהוא חומק במדיניות של אגרוף הברזל. מצער לא פחות, שנישאת המדינה וגם שר הביטחון איימו באפשרות של החזרת הטרגרדיה של העם הפלשתיני מהשנים 1948 — 1949. כמה שונים עקרונית דיבורים כאלה מהאיומים בטרנספר?

ראו איך אתם נראים. ברונו, קרייסקי, שהיה כידוע ראש ממשלת אוסטריה שנים רבות וכיום הוא משמש כסגן יושב-ראש האינטרנציונל הסוציאליסטי, פנה אל המזכיר הכללי של האינטרנציונל הסוציאליסטי, פנטי ואנאן, ואמר: "העמדה שנוקטת ממשלת ישראל עומדת בסתירה חדה לזכויות האדם האלמנטריות". ברונו קרייסקי דורש לגרש את מפלגת העבודה מהאינטרנציונל הסוציאליסטי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
הוא גירש את עצמו מהעם היהודי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני פונה בקריאה גם ליונים במפלגת העבודה: ידידים, השמיעו יותר את קולכם, הוא ישפיע. ואומנם השר ויצמן, חבר חדש במפלגת העבודה, הסתייג ממעשים מסוימים של שר הביטחון ושל הממשלה. חשוב שכל אחד ישמע את קולו, שאם לא כן בסופו של דבר יתנקס הדבר בנו, בעם ישראל. זה יסכן לטווח ארוך את עצם הקיום שלנו במזרח התיכון.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אל תאיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
המעשים שלכם מאיימים.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
יש לך מלה אחת נגד הטרור?

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת שאקי, הוא ייגיד את מה שהוא רוצה ולא את מה שאתה רוצה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אענה לך במלים של הסופר יזהר סמילנסקי. בדיוק עכשיו הגעתי למה שאתה שואל עליו. אני מצטט את יזהר סמילנסקי מעיתון "דבר" מ־30 בדצמבר. הנה מה שהוא עונה לך: "זה לא טור, אלה לא הפרות סדר, וזו לא הסתה למהומות; זהו עם שקם. צריך להיות סתום כדי לא לראות את זה". זוהי התשובה שלי ושל יזהר סמילנסקי אליך.

ועוד הוא אומר: "לא הקומוניסטים הרעים עשו זאת ולא מסיחים ודוגנים מבחזן. האם אנחנו היינו עושים אחרת, לו אנחנו במקומם?".

הוא אומר, ובצדק: "כעת אנו עומדים בשלכ שבו עומד הכוח החלש באנשים ובקבוקים ובצעקות וכדעת קהל כאן ובעולם מול הכוח החזק במטחי אש ובמחנות ריכוז ובסגירת התקשורת, בעימות שאין לו מנצחים". עד כאן ציטוט ממה שכתב יזהר סמילנסקי.

קיימים עוד קולות תבונה. אביא גם את דבריו של יהושפט הרכבי, שהמציאות הביאה לשינוי בדעותיו. הוא אומר: "פסגת עמאן הוכיחה שוב, כי הערבים רוצים בשלום. הנכונות להסדר אינה טקטית מצדם אלא היא צעד לקראת עמדה אסטרטגית. ישראל היא מקרה היכול להיכלל ב'מצעד האווילות' של כרברה טוכמן, הפועלת נגד האינטרסים של עצמה, ואשר בה העולם הפוך — העמדות הקריוות פטריטיות חותרות תחת קיומה של ישראל".

הסולידריות של האוכלוסייה הערבית בישראל ושל כוחות השלום והדמוקרטיה היהודיים בישראל, הפעולות הרבות בישראל נגד המעשים האכזריים בשטחים הכבושים —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
וזה עלילה על צה"ל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— ההפגנות, הכוחות הדמוקרטיים היהודיים ואנשי המשתתפים בפעולות הסולידריות עם האוכלוסייה הערבית בישראל, שהביעה את הסולידריות שלה עם המאבק של העם הפלשתיני לשחרור לאומי כצד מדינת ישראל, שמענו גם שהארגון הפועל בשם "גשר לשלום" החליט על מפעל תרומות דם להצלת הפצועים בגדה וברצועה. 160 חיילים וקצינים הודיעו, שהם מסכימים להיות כובשים ומדכאים בשטחים הכבושים. פעולה זו מתרחכת. השבוע הועמד אחד מהם למשפט ונכלא ל-28 ימים. זהו חבר "גבול", סמל במילואים עופר כסיף.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
יש גבול גם ל"גבול".

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא סטודנט וצא קיבוץ שומריה המשרת בגדוד צנחנים. אנשים אלה הם המצילים את כבודה של ישראל, ולא אלה אשר מבצעים את מעשי הפשע המכתימים את שמנו בעולם.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

— — —

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת שאקי, אני מבקש ממך. אתה לא מוסמך בשם כולם להפריע.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אני מדבר בשמי.

עבד-אללהב דראושה (המערך):
בשמו ובשם חבר הכנסת כהנא.

היו"ר ש' הלל:
אני לא יודע בשם מי, אבל אני מבקש ממך, חבר הכנסת שאקי, שלא להפריע. אינך יכול להפריע פעם אחר פעם ואחרי כל משפט.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

— — —

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת שאקי, אקרא אותך לסדר. קודם כול, כאשר אני מדבר, אל תדבר עם מישהו אחר בבקשה. אל תפריע לי באמצע דברי. אני מבקש, אפשר להעיר הערה אחת או שתיים, אבל לא ייתכן שהדברים יהיו מלווים כל הזמן בהערות.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
קשה לי לשמוע.

היו"ר ש' הלל:

מי שקשה לו לשמוע, יצא מן האולם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אפילו אדם שבדרך כלל משתף פעולה עם ממשלת ישראל בתחומים רבים, ואיני מסכים לו בכך, אפילו סגן שר החוץ הכריטי, ריוויד מלור, כשביקר במחנה הפליטים ג'באליה שכרצות-עזה וראה את מה שקורה אמר: I am shocked, personally distressed. והנה, עכשיו הוא מותקף על-ידי כל מיני כתבים בעיתונות.

איך אתם נראים אחרי ההחלטה פה-אחרי של מועצת הביטחון, שכללה גם את הירידים והשותפים האסטרטגיים שלכם — האמריקנים? האם אינכם רואים שאתם עומדים על פי התהום? אתם לגמרי עיוורים ולא שומעים שום דבר ממה שנעשה מסביב.

יש פתרון אחד, והוא — שינוי המדיניות. לא יהיה פתרון צבאי. מה שהאמריקנים לא הצליחו לעשות כווייטנם, אתם לא הצליחו לעשות כמזרח התיכון. עברו הימים האלה. איננו חיים במאה ה-19. יש פתרון לטובת שני העמים. אנחנו לא רק סולידריים עם העם הפלשתיני ועם העם הלבנוני, אנחנו קורס כול דואגים לעם ישראל. מה שאנחנו מציעים הוא יציאה מהשטחים הכבושים במסגרת ועידה בין-לאומית לשלום כולל. זה אפשרי, אלה שמחבלים בזה, המחבלים האמיתיים, הם ממשלת ישראל והממשל האמריקני, אבל קודם כול ממשלת ישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

האם צריך לתת לו תוספת זמן כדי לשמוע את דברי הבלע האלה? הוא מדבר כבר 15 דקות.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, לפני שאתה מעיר כדאי שתדע את החוקים ואת הכללים. יש לו 20 דקות לנאום, ואני לא רוצה

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
— הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

חנסה לעשות זאת בוועדת הכנסת, ואל תבוא לכאן להפריע בשיבה אשר מתנהלת עלי-י התקנון. אחה יודע בריק מה התקנון ואתה יודע איך משנים אותו. אני לא חושב שראוי שכל אחד פה יעלה את דעותיו. יש לך דרך הולמת לעשות זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מקווה שתעזור לי לעשות את זה.

היור' ש' הלל:

אני מקווה שתעזור לי בכך שתיענה לאותן פניות שהגיעו לוועדת הכנסת, ואהם לא מקבלים אותן. בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יש פתרון. עכשיו ברור, שמי שמציע לנו שלום, מי שמושיט את ידו לשלום עם ישראל הן כל המדינות השכנות, זה אש"ף. הם עושים זאת עכשיו בגלוי. תקראו על כך בעיתונות הישראלית. עכשיו לא תוכלו להגיד שרילנר אומר את זה או רק"ח אומרת את זה, או חד"ש אומרת את זה. עכשיו כל אחד יודע. הם מוכנים לעשות שלום אתנו, הם מוכנים לגמור את המלחמות. אהם לא מאפשרים זאת. אהם חושבים שבכוח תחסלו את העם הפלשתיני — זו אשליה, אשליה.

אדוני היושב-ראש — אני רואה שהיושב-ראש הקודם השאיר את זה — אלה הן תמונות מהעיתונות הישראלית של הילדים והתניקות שנרצחו בהפצצה בלבנון. אני חושב שעל כך יש לדון ולא על הצעות של אלה מהימין, כמו זה שיושב כאן והציע לרצוח בדם קר 50 פלשתינים. בושה וחרפה שאתה יושב כאן בכלל.

בני שליטא (הליכוד):

אני הצעתי דבר כזה? בושה וחרפה. אתה מסלף ומשקר.

היור' ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת וילנר.

1. הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון בממשלה בשל המעצרים,

השיפוט הצבאי וצווי הגירוש נגד פלשתינים

"הנחיה מגורמים חיצוניים" מכזים את דוברי הממשלה לדרגותיהם ומעניקים להם דמות של כובש אטום, שכמותו אין רואים עוד אלא בישראל. כדי להיחלץ מדמות זו ראוי לפחות שישכילו האחראים האמיתיים למה שקרה להתכונן נכונה בהתרחשות ההיסטורית, שלא היה מנוס ממנה, והיא תוארה, כפי שכבר הוזכר, על-ידי יזהר סמילנסקי במאמר שראוי לחזור ולשנן אותו בימים אלה: "זה לא טרור, אלה לא הפרות סדר, חו לא הסתה למהומות — זה עם קם. צריך להיות סתם כדי לא לראות".

מה שהביא להתקוממות עממית זו היא מדיניות הדי הקשה, שהונהגה חוץ התעלמות מוחלטת מתולדות מאבקי השחרור הלאומיים. מדיניות זו גם אחראית לכך שהותר הרסן מעל המתנחלים שהעזו בשנים האחרונות לעשות כל מעשה נכלה באין מכלים, וזה כולל גם את התחלולות הפרובוקטיביות של אריאל שרון ברובע המוסלמי של העיר העתיקה.

הדיכוי המכאיב שהנהיגה הממשלה בשלוש השנים האחרונות בשטחים הכבושים לא הותיר ברירה בפני האוכלוסייה המושפלת אלא להתקומם. וכפי שכותב יזהר סמילנסקי: "פתאום סר מעליהם הפחד המשוק, וכאילו יצאו מהלם אי-היכולת והכירו את היכולת". אני מציע לממשלה לשים לב לאהרתו של יזהר סמילנסקי, הכותב: "מי שטעם את

שתפריע לו. חשאייר ליושב-ראש לנהל את הדיון ואל תיתן לו עצות. בכל אופן אל תיתן עצות בתחומים שאינך מכיר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מצטער על ההערה.

מיכאל איתן (הליכוד):

עושים צחוק מהכנסת כשנותנים לארבע מפלגות קיקיוניות 20 דקות ולסיעות גדולות כמו הליכוד והמערך 10 דקות. מה שנאמר בבית אינו משקף את המציאות במדינת ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היור' ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, הוא לא מדבר אליך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא נתת לו את רשות הדיבור. אילו נתת לו את רשות הדיבור הייתי מכבד את זה.

היור' ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אל תתערב, אני אקרא אותך לסדר.

בני שליטא (הליכוד):

בושה וחרפה. כל הזמן נותנים להם את הבמה. צריך לשנות את סדרי הבית.

היור' ש' הלל:

חבר הכנסת בני שליטא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חבר הכנסת איתן, ההתפרצות שלך לא הייתה במקומה. אתה חבר בוועדת הכנסת. יש לך רצון לשנות את הכללים.

היור' ש' הלל:

אני מזמין את חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הבמה ניתנת להסתה של עוד 20 דקות.

בני שליטא (הליכוד):

יש לי טענות לחברים שלי בליכוד, שהם סובלים דבר כזה.

היור' ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, חבר הכנסת בני שליטא, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה. אני אעמוד על כך שכאשר היושב-ראש פונה אליכם אסור לכם להפריע. קראתי לך לסדר פעם שנייה, אם תפריע עוד פעם אחת, תצא החוצה. אני מבקש להקפיד על זה. אנחנו לא נהל את הדיון כמו תגרנים בשוק. בבקשה ממך.

אני מזמין את חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחר הגילויים החמורים המתלולים לאירועי חודש דצמבר בגדה המערבית וברצועת-עזה הוא אי-יכולתה של הממשלה, או אולי סירובה מרעת, להכיר בטיבם של אירועים אלה. הניסיונות להסביר ולתרוץ את אשר קרה במנוחים משטורתיים כמו "פרי הסתה" או

מאחר שהעצורים בלא הכי מוחזקים בידי שלטונות הכיבוש, רק ריכוז את אור הורקורים אל העובדה, כי בשטחים הכבושים אין משפט אלא משפט.

בצדק החליטו עורכי-הדין הפלשתינים להחרים את בחייהמשפט הצבאיים. רבים מהם התנסו שנים על גבי שנים במאות הופעות בפני בחייהמשפט הצבאיים, בלא לקבל אף זיכוי אחד לשלוחיהם. עתה, כאשר הוחלט על משפטים חפזים, הופעת עורכי-הדין תהיה רק השתתפות בהצגה נלחה, שאינה מוסיפה כבוד לאיש.

הבעיה המרכזית במשפטים אלה אינה הנוהל התקין המשתבש כשל החיפזון, אף כי ברור שבנוהל כזה אין כל אפשרות לעשות משפט צדק. הבעיה העיקרית היא נוהל ההרשעה, המתבססת בעיקר על הודאתו של הנאשם, זאת במקרים שבהם אין כל צורך והצדקה להסתמך עליה.

רק לפני זמן לא רב למדנו מדוח ועדת-למור על הסיבות המחייבות, לדעתה, להשיג הרשעה על יסוד הודאת הנאשם. הוסבר שם, כי במקרה של נאשם החשוד בפעולה מחתרתית, אין השב"כ יכול להביא עדים נגדו, ולכן רק באמצעות הודאתו ניתן להרשימו. ברור כי הנאשם לא יודה מרצון, ולכן רנהיגו חוקרי השב"כ אמצעים אינקוויזיטוריים, שנועדו לאלצו להודות על כורחו. כזכור, הועדה אף הציעה, ברוב איחולתה ולבוסת כולנו, לתת מידה של לגיטימציה לחקירה כעניינים.

אך מה הסיבה לנוהל של הרשעת הנאשמים בהפגנות וכיידירי אכנים על סמך הודאותיהם, שהשתרש בחייהמשפט הצבאיים? הלא מדובר בעבירות שנעברו כפומבי, בנזכות מאות ואולי אלפי אנשים, בהם גם שוטרים וחיללים רבים, ולעתים קרובות מול עין המצלמה. אם אי-אפשר להביא עדי ראיה, יש להניח כי העבירה לא נעברה. אך בחייהמשפט מרשיעים רק על-פי הודאות הנאשמים, הניתנות בלי ספק תחת לחץ של מכות ואיומים. וכי מישו סבור כי הן ניתנות בגלל התשוקה לאמת הבערת כעצמות הנאשמים? באופן זה מורשעים עשרות ומאות אנשים שאין כל עדות לכך שעברו עבירה, וזולת הודאותיהם המאלוצות. כל משקיף מבחין בכך כהרף עין, וכדי ביזיון וקצף.

אשר למעצרים ההמוניים — שוב, אמצעי של שלטון פושט רגל — הם נעשים תוך ביזיון העצורים, הנלקחים מתוך בתיהם ואף מבתי-החולים, על-פי הלשונות, בלי שאיש אומר להם כמה הם נאשמים, עד לאחר שהם נמסרים לידי החוקרים שתפקידם להוציא מהם את ההודאות. רק אז נודע להם לראשונה כמה הם נאשמים.

אל מחנות המעצר מובלים גם חולים ופצועים, והממשל הצבאי מתבייש כמה שקורה ואינו מתיר ביקורים בהם. האם הוא סומך על דלות הדמיון של מבקשים לבקר ואינם נענים, שלא יוכלו לשער את המתרחש בהם? האין הוא מבין כי בני המשפחות מספרים בהרחבה על אופן לקיחת העצורים מבתיים או ממקומות עבודתם ועל מצב בריאותם?

אך החמור מכול הוא עונש הגירוש, שלפי שעה, בזכות התערבותה הנמרצת של ארצות-הברית, התערבות מבורכת שעדיין חוסכת מכולנו את כושת המגרשים, מתעכב ביצועו. אין ספק כי הגירוש, שברור כולו כי אין בו תרופה לקשיים המעיקים על הממשלה, מבטא את השאיפה לראות בתחילתו של הטרוספר, שכה מריס לרן בו, להאיץ בממשלה שתחל בו, ואף מוצאים טעמים רציונליים להגשמתו. יותר מאשר את צורכי שמירת הסדר. יש להבין כי בין שההמלצה על גירוש המוני באה מפי סגן שר הביטחון ובין שהיא באה מפי קבוצות

תחושת כוחו — לא יוותר במהרה, ורק יוסיף להעמיד אותו במבחנים נוספים, קשים יותר: כוח מול כוח, לא משורר אומר את הדברים האלה, אלא מי שתולדות מאבקי השחרור של עמים נדכאים נהירים לו.

ומי שמכיר את ההיסטוריה הזאת יודע, כי התגובה של הממשלה על אירועי דצמבר מעידה על כך שהעם הפלשתיני כבר נמצא כדרכו אל הניצחון. כי לאחר אירועים אלה הדרך מובילה רק לכיוון אחד: לסיום הכיבוש. אך לא יהיה זה סיוס נוסח שמעון פרס, שהציע לצאת מן הרצועה ולהפקירה לאנחות כפי שעשו הברטים עם צאתם מהארץ. הצהרות כאלה בצד דיבורים על גירוש המונים ומדיניות דיכוי אכזרית רק מדרבנים את ההמונים להתקומם. מה פירוש הדבר לצאת ולנטוש את השטח? סיום הכיבוש פירושו אחד: הסדר מוסכם בין הכובש למשתחרר מהכיבוש. הסדר זה יושג רק במשאומתן ולא על-ידי נטישה או בריחה. המשאומתן ינוהל בין הכובש לבין דובריו של הנכש, ואלה הם, כידוע, למרות אשליותיה של הממשלה, אינם ספוגים בארמונות רבתי-עמון אלא נעים ונדים בעולם באין מולדת ומבקשים לשאת ולתת.

דומה כי הטראומה של אירועי דצמבר כבר נתנה אותותיה כשר החרץ, המצו לפתע להורות כפומבי כי ידוע לו שאש"ף מוכן למשאומתן. אומנם עדיין אין הוא נענה לפניית אש"ף, אבל אש"ף המוכן למשאומתן בוודאי אינו אש"ף המבקש את חיסולה של המדינה, כפי שנהג פרס להציגו עד כה. בעצם הוא יכול היום כבר להוסיף, כי בהתבסס על הכרזתו האחרונה של יאסר ערפאת, המדווחת ב"ושינגטון פוסט" על-ידי הכתב המהימן ג'ונתן רנדל, קיימת אופציה פלשתינית ברורה של שלום על יסוד הכרה בישראל לפי גבולות 1967 ומתן אפשרות לפלשתינים לממש את זכות ההגדרה העצמית בגדה המערבית וברצועת-עזה. ייתכן שבקרוב תקום ממשלה פלשתינית גולה, ואז גם לא תיאלץ ישראל לנהל משאומתן עם ארגון, דבר הנראה לה משום-מה בלתי סביר, אף שכמעט כל שלטון כיבוש עשה זאת בשלבי חיסול הכיבוש. החתיחות של פרס באודת רשמי אל הגדה המערבית בשמה האמיתי ולא בשם המלאכותי שהעניקו לה שוחרי הסיפוח, אף היא כוודאי מסימני אותה טראומה שנגרמה בהתקוממות העממית בדצמבר, והיא מקילה על קבלת אש"ף כבר-ישית במשאומתן.

הנה כי כן, ההתקוממות של חודש דצמבר כבר החלה לתת תוצאות הן בישראל והן בקרב ההנהגה הפלשתינית. אך התמורה אינה מסתיימת בכך. גם דעת הקהל העולמית מיהרה לשנות את יחסה לבעיית הכיבוש, והממשלה יודעת היטב כמה הדבר מתבטא.

אני מציע לממשלה שלא להתרברב ולא להתעלם מתגובות העולם על ההתקוממות הפלשתינית. מי שנהג כך בעבר במקומות אחרים — בהרור, באלגיר — חייב היה להכיר בטעותו לאחר שגורם סבל ואבדות מיותרים.

הגיע הזמן להודות: מדיניות הכיבוש והסיפוח נכשלה. יש לגשת למשאומתן על הסדר, ויפה שעה אחת קודם.

אדוני היושב-ראש, אין עדות נחרצת יותר לכישלונה של מדיניות הדי הקשה והתגובתה ההיסטורית של הממשלה. משפטי הבזק, המעצרים ההמוניים, פתיחת מחנות הריכוז "אנצאר 2" ודהריה והוצאת צווי הגירוש — כל אלה הן תגובות של פשיטת רגל, שלא יפתרו דבר ורק יחריפו את העימות.

יתירה מואת, תגובות אלה הן העדות החותכת לניצחון המאבק הפלשתיני. משפטי הבזק, שאין בהם צורך מעשי

את עוצמת ההתקוממות ותוצאותיה מתרצים דוברי צה"ל — וצו לי על שמטילים עליהם לומר דברים אלה כפומכי במקום המדינאים, שזה תפקידם — ככך שצה"ל הופתע מעוצמת ההפגנות וממוריהן. ואי־אפשר שלא לשאול: מה, שוב הופתע צה"ל? והפעם לא בידי צבא אלא בידי המון מתקומם. ברור כי צה"ל, כמו הממשלה כולה, שבו עוד פעם בצפיורניה של קונצפציה, זו הגורסת כי העם הפלשתיני לא קיים ולכן הוא לא יתקומם.

ושוב, כדברי יזהר סמילנסקי, שהיה כעבר קצין מודיעין: "עדיין יש בינינו יותר מדי המאמינים כי בין הים והירדן חורק כעל רצון לאומי אחד, ומולו מגובש שם אוסף של חסרי רצון". ואני מוסיף ואומר: בין הרבים הללו שבינינו, כנראה רב חלקו של צה"ל, שכל עוד לא יבין כי זו אשליה, יוסיף להיות מופתע.

ולבסוף, אני מבקש כי הכנסת תביע אי־אמון בממשלה גם בשל חידוש התקפות האוויר בעומק שטחי לבנון. איני יודע מה הן מטרת ההתקפות הללו. הן אינן יכולות להיות מה שנאמר עליהן בהודעות רשמיות — הריסת תשתית ארגונית התכלה, שכן צבא שפשל רק לפני ארבע שנים וחצי ללבנון בתואנה דומה, וחזר לבססו אחרי שלוש שנים של שהיה בו בלא שעלה בידו להרוס את התשתית של הארגונים הפלשתיניים או השיעיים או האחרים, אינו יכול לצפות להשיג מטרה זו באמצעות התקפות אוויר ליליות. מחקבל יותר על הרעת, שהיה זה צורך של הדרג המדיני לספק את צירי הנקם שהתעוררו בחלקים מסוימים של הציבור ולהרים במקצת את יוקרתו של צה"ל, שנפגעה הן בגלל "ליל הגלשונים" והן נוכח ההתקוממות הפלשתינית בדצמבר. שתי המטרות הללו נראות לי פסולות בתכלית.

החגיגה המתלווה לפעולה זו, המתבטאת בספירה הקולקטיבית ובהשמעת קולות צהלה למראה כל גופה נוספת הנחשפת מתוך ההריסות, רק מעידה על גדול החרפה שאנו ממיטים על עצמנו.

כל זה מרחיק את הסיכוי לחדש אי פעם את תהליך השלום, ומתווה דרך נוחה למערכת הביטחון להתחמק מן הצורך לבחון את דרכה כהיגיון וכיושר. קל מאוד לסגור עיני אנשים בפעולות ראויה ולהסתגור מהן, ולהתחמק באופן זה מן הצורך המוכתב על־ידי המציאות, לעשות חשבון נפש אמיתי.

כבוד היושבי־ראש, הממשלה מתעקשת ומוסיפה לסרב להבין, כי אירועי חורש דצמבר הם בכחיתת קו פרשת המים בתולדות הכיבוש, כי לאחריהם לא ישוב המצב להיות כפי שהיה, וכי מכאן ואילך יש להתמסר לחידוש תהליך השלום בהשתתפות נציגיו הלגיטימיים של העם שהתקומם, משום שכל הצפוי לנו הוא עימות מתרחף והולך, כאשר מול כוחות סדירים של צבא אירי יוצאים — כפי שתואר על־ידי יזהר סמילנסקי — "ילדים ונערים, נשים ואנשים, כאבנים ובקבוקים ובצמיגים עשנים, ולא בורחים ולא נסוגים ולא נעלמים — גם כשהם טובעים בנו מרמיע, בברד כדורי גומי ופה ושם גם בכדורי עופרת. אלה נמלטו ואחרים באו".

ואחרי כל זאת כועסת הממשלה על כך שעורכים השוואות בינינו לבין דרום־אפריקה. ואכן, אין כל צורך בהשוואות, כי המצב כשלעצמו חמור.

הממשלה שהביאתנו עד הלום ואינה מסוגלת לחלצנו מן העימות האיום שאנו נתונים בו, אינה ראויה לאמון הכנסת והעם.

ידיאורנאציות או מפי מי שמתיימר, ללא יסוד, להציג את דעתו השקולה של מוסד אקדמי, המשמעות היא אחת: בישראל מתגבשת החלטה לבצע את פשע השמדת העם, כפי שהוא מוגדר לפרטיו כאמנה בין־לאומית, האוסרת אותו תכלית איסור.

החלפת האוכלוסין בין טורקיה ליוון לאחר מלחמת העולם הראשונה, המוזכרת בימים אלה כמודל של טרנספר מוסכם ומסודר כביכול, ושומה בהיסטוריה כאחת ההתרחשויות האכזריות ביותר, שבה נדרו מאות אלפי אנשים אומללים תוך סבל נורא שלא היה דומה לו, עד למסעות המוות שארגנו הנאצים ליהודי אירופה. אם לטרנספר כזה מתכוונים אלה המציעים טרנספר מסודר ומאורגן כביכול, כדאי שיהיה ברור כי כוונתם לתהליך אכזרי, בלתי אנושי בתכלית, שלעומתו יחורירו וזרועות הגירוש של תושבי לוד, רמלה, מגידל ומקומות אחרים.

אך השאלה שיש להציגה ככל חומרתה היא: מי אתם שתגרשו אדם ממולדתו? יש לזכור: הכיבוש הוא נוכחות זמנית, המושלים ועוזריהם גם יחד, כמו המתנחלים עצמם, הם אורחים נטו ללון, לא רק על־פי החוק הבין־לאומי אלא על־פי חוקי מדינת ישראל. כל הנעשה בשטחים הכבושים הותר על־פי חוק רק משום שהוצג כפני כית־המשפט העליון כצורך השעה ומטעמי ביטחון בלבד. האם מי שמצוי כשטח באורח זמני יעז לגרש את כן הארץ?

שר הביטחון אמר, כי הדבר נעשה על־פי חוקי המדינה, ושר החוץ הסביר, כי הדבר נעשה על־פי החוק הירדני ששומה על ישראל לאכפו. אך שניהם טועים ומטעים. הגירושים האסורים, המהווים מרכיב ברור של פשע השמדת עם על־פי החוק הבין־לאומי, מבוצעים בתוקף חקנות ההגנה לשעת־חירום, שהוצאו על־ידי הברטים בשנת 1945 על־מנת למנוע את פעילות הטרור של "טרוריסטים", כפי שכינו הברטים אנשים מסוגו של יצחק יורניצקי. השלטון הבריתי היה אומנם באותה תקופה עריץ ואכזר, אך האנגלים לא היו כובשים. על־פי משפט העמים הם היו נאמנים מטעם חבר הלאומים או האומות המאוחדות. גם ממשלת ירדן לא היתה ממשלה כיבוש על־פי החוק הבין־לאומי, ולא חלו עליה חובותיו של כוח כובש כפי שהן חלות על ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הם אורחים ירדנים. מה הבעיה? הם אורחים של אותה מדינה. לשיטתך, מדינה פלשתינית, הם, אנשי אש"ף נמצאים בירדן. כחלק מהבעיה הפלשתינית. מה הבעיה כאן? אולי תבהיר. הם יושבים כחלק אחד — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, אני מניח שחבר הכנסת פלד יודע את הנקודה הזאת. אחת גם בהורת אותה. בבקשה, חבר הכנסת פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אך נניח לדקויות המשפטיות. היומרה לפעול בתוקף אותן תקנות שגונו על־ידי ראשי היישוב כשעתן כחקנות נאציות ולהציג כשל כך את גירוש הפלשתינים כחוקי רק מוסיפה כיעור לתדמית האיזמה שמקנה השלטון הצבאי בשטחים לכל מערכת המופת הישראלית.

ובינתיים, אדוני היושבי־ראש, חייב צה"ל להחזיק בשטחים כוחות הגדולים, כדברי הרמטכ"ל, פי שלושה מאלה שהיו דרושים לכבוש אותם, וברור כי שוב נשמע השנה כי תקציב הביטחון אינו גדול דיו.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

השימוש באמצעי זה, ועל כך שהצטרפו לגינוי זה כמה מדינות ידידותיות לישראל, ובראשן ארצות-הברית.

נקטנו אמצעי זה בעבר ואנו נוקטים אותו גם עתה, כי הוא נראה לנו אמצעי יעיל למקרים בודדים ומיוחדים. מעולם לא נקט אמצעי זה כאמצעי נגד רבים. תשעה המגורשים הם: חמישה המשתתפים למארגנים-מסיתים מטעם ארגון ה"פתח", אחד המשתתף לארגונו של ג'ורג' חבש ושניים המשתתפים לגופים המזוהים עם גורמי האסלאם הקיצוני. שניים מהם שוחררו, אחרי שקיבלו על עצמם שלא לחזור לסורס, בעסקת החליפין עם ארגונו של ג'יבריל. שמונה מהם ריצו עונשי מאסר או מעצר על פעילויות קודמות. בחרנו באלה כדי לסלק מארגנים ומסיתים שחזרו לסורס, ולהבטיח שלא ימשיכו להתסיס את סביבתם.

לצער, בשכרעיים הללו היו גם נפגעים מבין התושבים ומבין חיילי צה"ל שני תושבים נהרגו. אני מצטער יותר על כך שהם נתפתו, או לכל הפחות אחד מהם נתפתה, להשתתף בהפגנה אלימה. בנסיבות הקשות, שבהן מצאה עצמה יחידת צה"ל אחמול בא'אן-יונס, נאלץ צה"ל לפתוח באש, אחרי שכל האמצעים האחרים, שהיחידה השתמשה בהם, לא הביאו לפיזור ההפגנה אלא לתקיפת היחידה הצה"לית.

אשר למעצרים ולמשפטים, לפי הנתונים שיש בידי, מ־9 בדצמבר נעצרו 1,978 תושבים. 908 מהם — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — בשכרע שעבר העלמת 1,000.

שר הביטחון י' רבין:

— — שוחררו. חלקם נערים בגיל צעיר, שמשפחותיהם נקראו לפני כן והוזהרו כדי להבטיח שנערים אלה לא ישתתפו פעם נוספת בהפגנה אלימה או בירידי אכנים. נראה שקל יותר לגורמים המארגנים לעשות מה שנעשה היום בשכם — להטיל על ילדה בת 12 לזרוק בקבוק חבצורה בהכרה שחיילי צה"ל — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

למה אתה הולך? כואד ושמע.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, למה אתה מפריע לשר הביטחון לומר את דברו?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מעוניין שחבר הכנסת דראושה ישמע.

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש ממך שלא להפריע לשר הביטחון לומר את דברו.

שר הביטחון י' רבין:

— — — זאת בדיעה שחיילי צה"ל לא יפגעו בילדה. זאת השיטה. אחר-כך שואלים, מדוע יש לעתים צורך לעצור נערים בגילים 14-15.

יש לי מלוא האמון במערכות החקירה, החביעה והמשפט, המתנהלות היום בבתי-הדין הצבאיים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בעניינים של ילדים צעירים במכות חשמל.

שר הביטחון י' רבין:

הם פועלים לפי החוק, בתנאים קשים. מבין ה־1,070 שנותרו, כבר נשפטו 300. אגב, שישה יצאו זכאים על-פי

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת מתי פלד. חבר הכנסת, על-פי הרשום היה גם חבר הכנסת כהנא בין המציעים אי-אמון, אך הוא אינו כואלם וגם אינו בבניין. לכן אני מודיע, שאני מוחק כזה את זכותו לנמק את הצעת האי-אמון שלו. אני מתכבד להזמין את שר הביטחון להשמיע את תשובתו על הצעות האי-אמון שהוגשו על-ידי כמה סיעות.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ד' לפני שבועיים מסרתי הודעה מטעם הממשלה על המדיניות הנקוטה בידינו כיהודה, בשומרון ובעזה על רקע האירועים התמורים שהתרחשו באזורים אלה. עיקריה של המדיניות הם שלושה:

א. בטווח הקצר — החזרת הרגיעה תוך נקיטת כל הצעדים הנדרשים כמסגרת החוק למניעת אלימות על-ידי האוכלוסייה החיה באזורים אלה.

ב. הדרך היחידה להגיע לפתרון הקבע בסוגיית עתידם המשפטי-המדיני של שטחי יהודה, שומרון ועזה וגורל התושבים החיים בהם צריך ויכול להיעשות אך ורק במשאומתן מדיני לשלום בגבולנו המזרחי. אני מאמין, שכל מי שאכן רוצה בפתרון בסיסי, צריך לעשות את המירב ואת המיטב כדי להגיע לתחילתו של תהליך מדיני, שרק באמצעותו אפשר להגיע לשלום בגבולנו המזרחי ולפתור את מכלול הבעיות הדורשות פתרון כדי להגיע לשלום זה.

ג. הבהרה חד-משמעית לתושבים בשטחים, למדינות ערב ולקהילה הבין-לאומית, שבדרך מלחמה, אינני מלחמה, טרור והפרות סדר אלימות, לא יושג דבר.

מדיניות זו ממשיכה לכוון ולהדריך את כוחות צה"ל, משמר הגבול וזרועות הביטחון האחזרות בפעילותם להשגת יעדם. אנו נמשיך בביצוע מדיניות זו עד שנגיע להשגת הרגיעה. ככל שתושג מטרה זו מוקדם יותר, כך יימנע סבל ומכאוב מכל המעורבים בדבר.

מה קרה מאז מסירת ההודעה לפני שבועיים? ראשית, ברצוני להתייחס לערביי מדינת ישראל ולומר, שאני מאמין שמה שהתרחש ביום ב', 21 בדצמבר, אכן היה חריג ואינו מבטא שינוי מהנאמנות המסורתית, השיטות והאחריות שהם גילו במשך 40 שנות קיום המדינה.

אשר למצב בשטחים, אני מאמין שאנו נמצאים בתהליך אטי של חזרה לרגיעה. אכן, טרם הגענו לאותה רמת רגיעה שיש כוונתנו להשיג. ומדי פעם, בעקבות אירוע זה או אחר — על-פי הרוב אירוע בלתי-צפוי, ובחלקו צפוי — מתלקחת תקרית שכולנו היינו שמחים אלמלא התלקחה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הפעם זה קרה בעקבות ההחלטה לגרש — — —

שר הביטחון י' רבין:

אשר לגירוש — הגירוש נעשה כמסגרת החוק הקיים. אנו פועלים אך ורק כמסגרת החוק.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איזה חוק קיים, אדוני?

שר הביטחון י' רבין:

כוונתי לחוק המחייב את ממשלת ישראל וכלי הביצוע שלה.

אני רוצה להביע צער על כך, שמרעצת הביטחון גינתה את

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה
המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

החלטת השופטים הצבאיים. 234 נמצאים כהליכים למשפט, וכבר הוגשו נגדם כתבי אישום.

מערכות התביעה והמשפט הצבאי הועמדו בפני מבחן קשה, ואני מאמין ובטוח שהן עומדות בו בכבוד וממלאות את כל הנדרש כדי לקיים משפט מהיר כלי לפגוע בזכויות הנחבצ.

אני רוצה לסיים ולומר — — —

צדלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן, באמת כראי שחסיים.

שר הביטחון י" רבין:

אני רוצה להביע מעל דוכן זה העדכה והוקרה לכותות צה"ל, משמר הגבול ואנשי ורעות הביטחון, המבצעים את מדיניות הממשלה — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עד מתי? עד מתי תשלחו נערים בני 18?

שר הביטחון י" רבין:

— — בתנאים קשים, תוך שמירה מירבית על ערכי המוסר, שהם חוט השדרה של צה"ל וכוחות הביטחון.

רוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אי-אפשר לשמור — — — אי-אפשר בתנאים האלה.

שר הביטחון י" רבין:

אתה לא יכול, הם יכולים.

רוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת צוקר, אם תאלצו אותי לקרוא לכם לסדר, אעשה זאת. אומנם לא אעשה זאת בהתלהבות, אבל אל תדחפו אותי לזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני הישכיראש, עד מתי — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אתה מפריע. אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. בפעם השלישית אתה תצא החוצה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה לא צריך לעשות לי את זה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אתה רוצה לצאת החוצה? אני אעשה לך את זה.

שר הביטחון י" רבין:

חברי הכנסת, אני מציע לדחות את ארבע הצעות האי-אמון.

היו"ר ש' הלל:

תודה. חברי הכנסת, לפי החלטת ועדת הכנסת יתקיים הדיון במסגרת הדועה של סיעות, עשר דקות לכל דובר.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליהו בן-אלישר, ואתריו — לחבר הכנסת רוד ליבאי.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני הישכיראש, כנסת נכבדה, שתי סיעות ציוניות מביעות היום אי-אמון לממשלה על רקע המהומות שאיש אינו

מתכחש, כמוכן, לקיומן ולהתרחשותן, ריש לי החשש שהן אינן אומרות את כל אשר הן מתכוונות אליו. אם הבינותי נכון את שתי הסיעות הציוניות האלה, מפ"ם ור"צ, הרי אתן בעצם רצות, שמדינת ישראל תנהל משא-ומתן עם אש"ף. ובכן, מדינת ישראל לא תנהל משא-ומתן עם אש"ף.

שולמית אלתי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על בסיס של הכרה הדדית — גם עם אש"ף.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אתם רוצים שמדינת ישראל תנהל משא-ומתן עם אש"ף. ועל הרקע הזה אתם מביעים אי-אמון לממשלה. אבל, אם זו כוונתכם, עליכם לומר זאת ברורות.

שולמית אלתי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רק שלום, אפילו עם השטן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אנחנו רוצים — — — דנמרק.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לא המהומות ולא האירועים, ולא ההתפרעויות ולא הגורל המר והנמהר של הפליטים הערבים, ולא הגורל המר והנמהר של חיילינו הצעירים הגיבורים, בני הנוער ובני ה-18 ובני ה-19, ולא המוסר הציוני — לא שהכול אינו חשוב לכם, הכול חשוב לכם, אבל אתם רוצים שנהל משא-ומתן עם אש"ף.

יאיר צבן (מפ"ם):

בתנאים מסוימים. אם הוא יפסיק את פעולות הטרור.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אתם רוצים שבסופו של דבר נגיע גם להסכם עם אש"ף על הקמתה של מדינה עצמאית פלשתינית, לא בקמציטקה ולא כאלסקה ואפילו לא בעבר הירדן המזרחי, אלא בעבר הירדן המערבי, מערבה לירדן.

לצער הגדול ולעוגמת נפשנו אני יודע, שגם במפלגת העבודה יש מי שחושבים שצריך לעשות זאת. למרות זאת, עדיין קיים — —

יאיר צבן (מפ"ם):

אפילו ב"חרות". שמעת על עמירב?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

— קונסנטוס שהוא בבחינת קונסנטוס לאומי, מפני שהוא כולל את הרוח המוחלט של היהודים, המתנגד למשא-ומתן עם אש"ף, להסכם עם אש"ף והקמתה של מדינה פלשתינית ממערב לירדן. את זאת עליכם לדעת ולזכור.

אני מצטער, אני חייב להוריד את המסכה הצדקנית הזאת מעל הפנים שלכם. לא ההרוגים הערבים ולא החיילים הערבים ולא הכובשים המסכנים מעניינים אתכם — מדינה פלשתינית אתם רוצים, ועניינם הרדאות שאיני מדבר לא אל חד"ש ולא אל מיעארי ולא אל פלד.

יאיר צבן (מפ"ם):

רוצים שלום.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

שלום. וראי שרוצים שלום, הרי כולנו רוצים שלום. מי לא רוצה שלום? וראי שאנחנו רוצים שלום.

חיים רמון (המערך):

אתה לא רוצה.

חוכרת י"ב. ישיבה שפ"ח

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

קוראים לארצות-הברית ללחוץ על שותפיהם לקואליציה כארץ, גם אם רוממות השלום בשפתותיהם, אין להתפלא על שבסופו של דבר עושים האמריקנים צעד קטן נוסף ומגנים את ישראל על אשר היא, לדעתם, איננה תורמת היום לעשיית השלום.

במפלגת העבודה יש היום חברי כנסת אשר מסרבים להופיע בכלי תקשורת בין-לאומיים אם באותו ריאיון או באותה הופעה נעדרים פלשתים המייצגים פלשתנים שהם אשף. יש חברי כנסת כאלה במפלגת העבודה, בתוך סיעת העבודה. אגב, גם במפ"ם, ואני מצטער על כך.

חיים רמון (המערך):

אתה מוכן לתת שמות, אדוני?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

כן, אדוני: חבר הכנסת דראושה, שנמצא כאן: חבר הכנסת מחמד ותר, העמית שלי כאן בכנסת.

חיים רמון (המערך):

מי עוד?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

השתדלתי שלא לומר שמות. אם אתה מבקש, אני אומר. שני חברי הכנסת האלה, אשר את שמותיהם אמרתי לפי הזמנתך — — —

חיים רמון (המערך):

אלה חברי כנסת ערבים. אתה מדבר על חברי כנסת ממפלגת העבודה. אני מבקש לדעת מי מהם מסרב להופיע בלי נציגי אשף.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה בדרך. אתה בדרך.

היו"ר ש' הלל:

מה אתם מפריעים?

יהושע מצא (הליכוד):

אתה בדרך, חיים.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת מצא. חבר הכנסת רמון, אני מזהיר אותך ואני מזכיר לך שכבר קראתי אותך לסדר.

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

אתה פשוט מאוד לא מדייק. אני נסעתי לצרפת בשביל לדבר. לא קיבלתי הוראות מאיש. נסעתי מיוזמתי האישית וזו הייתה החלטתי האישית. אתה יודע את זה. הייתי מוכן להופיע, אך הטלוריוויה הצרפתית לא אפשרה זאת. אני נסעתי בשביל להופיע.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אני יודע בדיוק את הסיפור, מפני שהטלוריוויה הצרפתית פנתה אלי עלי-מנת שאופיע עם אבראהים סוס. אני סירבתי. הורידו את אבראהים סוס — — —

חיים רמון (המערך):

מתברר שגם על חבר הכנסת דראושה אתה מעליל. גם זה הסתבר כשקר.

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

זה באמת שקר.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

או, הנה, בבקשה, חבר הכנסת רמון מאשים אותי שאני אינני רוצה שלום.

חיים רמון (המערך):

אתה לא מוכן לעשות שום דבר בשביל השלום.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רמון.

מרס' גלודר-תעסה (הליכוד):

אין עלילה יותר גדולה מזו שאתה מעליל עכשיו.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מרס', אל תעזרי לי.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אני אתחיל לקרוא לסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):

רמון, אתה שייך לשוריד, לא למפלגת העבודה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אני רוצה שתדעו: אני מתכוון להקפיד על זה וגם שאני את הרשימה לבאים אחרי. מי שיפריע, נוציא אותו החוצה. אני מבקש מכם. הסיעות האלה הציגו את עמדתן, תנו גם לאחרים לדבר בצורה מסודרת. אני הגנתי על זכותם של הדוברים הקודמים לדבר בשקט: בבקשה לאפשר גם לדוברים האלה לדבר בשקט — זה לא יכול להיות חד-צדדי. גם אתה, חבר הכנסת חיים רמון. הגנתי על זכותו של וילנר, על זכותו של פלד, בבקשה תאפשרו גם לאחרים לדבר.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

ותגן גם על זכותו של בן-אלישר אחרי וילנר ופלד, נכון?

היו"ר ש' הלל:

נכון.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

תודה לך, אדוני היושב-ראש.

אני לא התכוונתי רק לחבר הכנסת רמון כאשר אמרתי שגם בתוך מפלגת העבודה יש משמכמים אתכם, מפ"ם ורי"צ, לא רק חבר הכנסת רמון. אני מוכן אפילו להרחיק לכת ולומר, ואולי תרצו להבין אותי: לו אפשר לי חוק-יסוד: הממשלה חוק-יסוד: הכנסת להביע אי-אמון למחצית הממשלה, הייתי מסתדר עם זה.

כל מי שמאשים היום את ארצות-הברית על הטעות החמורה שעשתה בהצטרפותה למגנים את מדינת ישראל כמנועת הכיבוש — ומוכן שאני חושב שארצות-הברית עשתה משגה חמור בכך ופתחה פתח להתרבות המהומות, לצערי הגדול — שוכחים שלא כל האחריות מוטלת על ארצות-הברית. כאשר ישראלים חשובים, מכובדים, חברי ממשלת ישראל, ובתוכם חברי המנהיגות המצומצמת מאוד,

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

אהרן הראל (המערך):

— — — הוא חבר הכנסת היחיד. הוא היחיד שאינו מסכים להופיע. חבר מרכז "חרות" הוא היחיד שאינו מסכים. יש להם אחד שמדבר — — —

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין לי שום כוונה להיכנס כאן לדרישה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת הראל.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

אבל הוא הזכיר אותי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' הלל:

יפה מאוד שהוא הזכיר אותך. אבל יש לך דרך להגיב, לא כך.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת רמון אמר שאמרתי דבר שקר. אני רוצה שחשים לב לעובדה הזאת. חבר הכנסת דראושה גם הוא אמר שזה שקר, הוא רימז לכך שאני אמרתי דבר שקר. אני מבקש שאתה תרשום זאת לפניך, ואבקש שתעשה את מה שאתה חושב שצריך לעשות כאשר שני חברי כנסת מאשימים חבר כנסת העומד על הדוכן שהוא אומר דבר שקר.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

אני יכול להוכיח שזאת לא אמת, אני יכול להוכיח את זה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך לא להפריע.

אני לא שמעתי את המלים האלה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לכן אני מסב את תשומת לבך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' הלל:

לא שמעתי את כל קריאות הביניים הללו, ואם המלים האלה קיימות אנחנו נמחק אותן מהפרוטוקול, משום שהן לא מלים פרלמנטריות.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני פונה אל שר הביטחון, אומנם בהיעדרו, עלימנט שבתור הממונה על מערכת הביטחון הישראלית הוא ייוזם בכנסת קיצור ההליכים הלגליים הדרושים לגירוש מסיתים ומדיחים משטחי יהודה, שומרון וחבלעזה. אני מעדיף מגורשים על פני — תרשו לי? — הרוגים. אף אחד איננו מעוניין שיהיו הרוגים כתוצאה מהמהומות האלה, שלא צה"ל עורר אותן ומדינת ישראל לא רצתה בהן. נכון עשו הרמטכ"ל ושר הביטחון כאשר הסבירו לחילי צה"ל אשר נמצאים בחזית הזאת, שהיעד שלנו הוא להרגיע ולא לקומם, להשקט ולא לעורר. נדרשת התאפקות מחיילי צה"ל וממפקדיו. לשיא ההצלחה תחשב פעולה אם לא יהיה בה נפגע, אם לא נצטרך לירות. תראו עד לאילו מרחקים הולך צה"ל מתוך תבונה, מתוך חוכמה, מתוך רצון להרגיע ולהשקט ולהשכין שלום, למרות כל המלעיים האלה, הנמצאים אתנו בכית הזה. אתה רוצה שמות, חבר הכנסת רמון? אתה אחד מהם.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, אתה שוב מעליל. אני לא

מלעיו על איש. מעולם לא תקפתי את צה"ל, ואתם, עם כל הטריטוריות שלכם והטריטוריה האלה גורמים למהומות האלה יום יום, ויום יום דוחפים אותם לייאוש. אף אחד לא הלעין על צה"ל, ואם תביא לי פסקה אחת מדברך, שבה תקפתי את צה"ל — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

חיים רמון (המערך):

אפילו אם תקרא אותי לסדר — — —

היו"ר ש' הלל:

קראתי אותך לסדר פעם שנייה. יש נוהל של ריבוח. אתם מפירים את הנוהל הזה. קראתי אותך לסדר פעם שנייה ואני מבקש ממך עכשיו שתתאפק.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לו נקטנו כמה צעדי גירוש בתחילת האירועים וההתרחשויות האלה, לא היינו מגיעים להיקף כזה של מהומות, גם לא היו נפגעים בקרב התושבים הערבים. במה מדובר? — בכמה מגורשים, שיכולים להתעורר כל בוקר בברכת-עמון ולנשום את האוויר הצח של העצמאות הערבית ושל הריבונות הערבית, במקום לגרום לכך שפה יהיו כמה הרוגים — זה היה טוב פי כמה וכמה לכולם. לכן, אני מזמין את שר הביטחון ליוזם את החקיקה הזאת, שתביא לקיצור ההליכים ולנקוט גירושם על-מנת לסיים את המהומות הללו בעודן באבן.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת אליהו בן-אלישר. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד ליבאי, ואחריו — לחבר הכנסת מחמד ותד.

דוד ליבאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, הצעות האי-אמון עוסקות במערכת המשפט ביהודה, בשומרון ובעזה, העילה האמיתית והעיקרית להן היא הכיבוש הנמשך. מי שמסתייג מהכיבוש ומציע לסגת מיהודה, משומרון ומעזה, טבעי והגיוני שיתנגד לכל שימוש באמצעי שנועד להבטיח המשך שליטה ישראלית שם.

מפלגת העבודה גורסת, כידוע, שהפתרון האחד והיחיד לסכסוך ולאי-שקט ביהודה, בשומרון ובעזה הוא קידום הסדר השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

לאן?

דוד ליבאי (המערך):

שלום שיבטיח קיומה של מדינה יהודית ודמוקרטית ויבטיח את ביטחונה ללא שלטון ישראלי על עם אחר.

אני יליד הארץ, אני אוהב מאוד את הארץ, אני אוהב את תל-אביב, אוהב את שכם, אוהב את שילה ואת חברון, ואינני שש להיפרד מהריבונות על שטחי ארץ-ישראל, אבל, אני חי בנתונים מסוימים, נקרא להם דמוגרפיים. נקרא להם אנושיים, נקרא להם ערכיים. ומצב זה לא השתנה לצערי מ-1948, כאשר דוד בן-גוריון והנהגתנו ראו הכרח בחלוקת הארץ. המצב לא השתנה מיסודו כי אותה עלייה גדולה ומקוה לא הגיעה אלינו: אילו היינו פה 6 מיליונים, 8 מיליונים, 12 מיליון, 15 מיליון יהודים, היו הנתונים אחרים, ומבחינת ערכית, יהודית ועניינית ניתן היה להגיע אולי למחשבות פוליטיות אחרות. אבל, בנתונים שיש היום הפתרון הריאלי, הנכון, הצורך, כדי

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקרמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

כשלב הזה. אני קורא לשר הביטחון להימנע מגירוש, וזאת משלושה היבטים: ערכי, תועלת ומדיני.

מבחינת השיקול הערכי, אמרתי שמדינת ישראל צריכה להשתדל לכבד את כללי המשפט הבין-לאומי ואת אמנת גינבה, כי בכך תלוי ביטחוננו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

דוד ליבאי (המערך):

ואסור לכובש לגרש תושכים משטחים שנכבשו.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אבל, חבר הכנסת ליבאי, עמדת ממשלת ישראל היתה תמיד שונה. עמדתן של כל ממשלות ישראל היתה שונה.

דוד ליבאי (המערך):

לפי דעתי, אלה הם ערכי יסוד של עמים תרבותיים, ועלינו לכבד אותם. עם כל הכבוד, הטענה שאנחנו ממלאים כאן אחר הוראות חוק מקומי, חוק ירדני כביכול, כאשר אנחנו יודעים שאלה הן בעצם תקנות הגנה לשעת-חירום מנדטוריות, שנהגו בזמן גם בארצנו, לעניות דעתי, זוהי תשובה פורמלית ובלתי ראויה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

כלומר, אשכול ואבא אבן —

דוד ליבאי (המערך):

ראשית, משום שאנחנו הוקענו אותן תקנות הגנה לשעת-חירום. מי שהוגלה מהארץ הזאת הוא מי שמכהן היום כראש ממשלת ישראל, יצחק שמיר, ואני, וכן שר המשפטים לשעבר, שמראל חמיר, וזכרוננו לברכה, ויובל לחיים ארוכים מי שמכהן היום כנשיא בית-המשפט העליון, מאיר שמגר, דומני שגם דב שילנסקי וחברים אחרים היו קורבן של שימוש בתקנות הגנה מנדטוריות אלה. לפיכך אין אלה חוקים ירדניים, אלא תקנות הגנה מנדטוריות.

שנית, שמענו שירדן עצמה לא עשתה שימוש בתקנות הגנה אלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל ירדן אימצה אותן, הן חלק מהחוק הירדני.

דוד ליבאי (המערך):

אמרתי שזו תשובה פורמלית לחלוטין ולא משכנעת.

יאיר צבן (מפ"ם):

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת מיכאל איתן, ירדן ביטלה יותר סעיפים מאשר ישראל —

דוד ליבאי (המערך):

אני חושב שרגישות לזכויות אדם תמיד אפיינה אותנו, ובמדינת ישראל התעלנו מבחינה זו. אין לנו עונש של גירוש במדינת ישראל. למה? מה יש? אם זה כל כך אפקטיבי, זה יכול להיות אפקטיבי גם לגבי אחרים, גם לגבי פושעים.

יאיר צבן (מפ"ם):

יש מי שמציע זאת.

דוד ליבאי (המערך):

אין עונש של פיצוץ בתים בישראל. למה? שמה יהיה גם בכך כדי להרתיע? — לא מפרצים בתים משום שיש מושגי

להבטיח את שלומה וביטחונה של מדינה יהודית דמוקרטית, הוא החלוקה. פשרה אינה אידיאל, פשרה היא תוצאה —

מיכאל איתן (הליכוד):

זה חל גם על הגליל?

דוד ליבאי (המערך):

אתה יודע שהגליל הוא שלנו, והנגב הוא שלנו, ולמפלגת יש חלק גדול מאוד בזה. לכן, אנא, אל תנקוט פה לשון רמגוזית, השאלה היא רצינית הרבה יותר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני פשוט שואל —

היור"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, אני מבקש.

דוד ליבאי (המערך):

חבר הכנסת איתן, אני מבקש ממך שלא להפריע לי. אני אינני נמנה עם מקימי המדינה הפלשתינית העצמאית, ואת זאת אני רוצה להדגיש בפניך. אני לא מייצג פלשתינים. כל דאגתי נתונה רק למדינה היהודית דמוקרטית.

אנחנו מצויים עכשיו בתקופה שאני מכנה אותה תקופת ההמתנה להסדר. מרוע המתנה? כי גם בימי שלטון ממשלתו של מנחם בגין, שרצתה בוודאי בשלמות הארץ, לא העזה הממשלה לספח את כל חלקי ארץ-ישראל ולכלול אותם בשטח המשפט הישראלי. היו לה סיבות טובות לכך. אנחנו, כאמור, בתקופת ההמתנה להסדר, והתקופה הזאת מחייבת, ראשית כול, לפעול לקיומו של הסדר שלום ולחתור אליו בהקדם ועכשיו. מה שמפלגת העבודה אומרת לכם עכשיו הוא, שהיום יש סיטואציה מסוימת, שבה נשיא מצרים מובארק אינו רוצה מדינת אש"ף, מלך ירדן אינו רוצה מדינת אש"ף, ארצות-הברית כיום איננה מעוניינת במדינת אש"ף, ואולי עוד לא איחרנו את המועד וניתן אומנם למצוא הסדר בלי מדינת אש"ף. כשלב זה עדיין יש הסכמה או הבנה בין הליכוד ובין המערך בנושא מרכזי אחד: שינוי אינו מעוניינים במדינת אש"ף נוספת על המדינה הפלשתינית כירדן. פרט לכך, הפתרונות של המערך ושל הליכוד לבעיה הפלשתינית והדמוגרפית שונים לחלוטין.

מיכאל איתן (הליכוד):

מדינה פלשתינית בירדן? זה כבר הישג גדול —

דוד ליבאי (המערך):

בתקופת ההמתנה עלינו לנקוט אמצעים יעילים, אבל הומניים, כדי לשמור על הסדר והשקט ביהודה, בשומרון ובעזה. לעניות דעתי, עלינו לעשות זאת תוך התחשבות במשפט הבין-לאומי.

אני חומך בעמדת שר הביטחון, שלפיה מדינת ישראל חייבת להראות שבמיר, באלימות ובהפרות סדר לא יושגו המטרות המדיניות.

בהעדר אלטרנטיבה של נסיגה חד-צדדית, חובתו של צה"ל לשמור על הסדר והחוק בשטחים. לי נראה, שהמדיניות של שר הביטחון ושל הרמטכ"ל היא לפעול כאמות-מידה שקולות וזהירות, ולכן צריך לומר להם, ובעיקר לחיילי צה"ל, למפקדיו ולכוחות הביטחון, מלת עידוד מכאן. שכן תפקידם קשה ביותר. צריך גם להשתתף בצערן של כל המשפחות השכולות והמשפחות הנפגעות.

עם כל זאת, יש לי הסתייגות אחת, ואני רוצה לומר אותה

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי אמון לממשלה —

יוד ליבאי (המעצר):

חשוב לא רק להשיג שלום, אלא גם לשמור על השלום. כמה קשה לנשיא מובארק לשמור על השלום. סאדאת, שעשה את השלום, נרצח. מובארק שומר על השלום כתנאים קשים ביותר, ומישהו בבית הזה צריך לחשוב גם על כך. לא שתפקידי לשמור על הנשיא מובארק, אבל תפקידי לשמור על השלום.

גדעון גדות (הליכוד):

זה מדהים — — —

יוד ליבאי (המעצר):

לכן, אני אומר לכם שגם משקולים מדיניים אין לעשות דברים שאינם חיוניים לביטחוננו ונוקם המדיני עצום. כוונתי היא ליחסנו עם מדינה שכנה כמו מצרים, ולמדינה ידידה כמו ארצות-הברית. צריך לשקול את השיקול הזה ולכלול אותו במאזן השיקולים.

הרשה לי, אדוני היושב-ראש, להוסיף. שאם מדובר באי-אמון משום הפעילות של מערכת השיפוט הצבאית, הרי שאני חושב שהאמצעי ההומני והחזק ביותר לשמירת החוק הוא באמצעות בתי-המשפט הצבאיים, כי המערכת הזאת מקפידה על עקרון הפומביות, ואנחנו קוראים שבני משפחה, דיפלומטים וזרים נלגי הצלב-האדום נוכחים במשפטים, והכול נעשה לעין כול. אנחנו יודעים, שמכבדים שם את הזכות לסניגור — צר לי שיש סניגורים החושבים שתפקידם לנהל פוליטיקה — וניתנת הזכות לעיין בחומר החקירה, וצריך להקפיד שיינתן גם הזמן להכין את ההגנה. משפט מהיר אינו על חשבון הזכות להחכונן. צריכה להיות הקפדה, ולפי התרשמותי יש הקפדה על הפרוצדורה ועל דיני הראיות. אני הייתי מעדיף שתהיה גם זכות ערעור ויקמו בית-משפט לערעורים בשטחים.

מספרי המשפטים, 40 — 60 ביום, אינם אומרים לי ולא כלום. כי מדובר במשפטי הקראה. אם הנאשם אינו מודה, משפטו נדחה ויש לו זמן להכין את ההגנה. לכן, המספר כשלעצמו אופייני לא רק לבתי-משפט צבאיים אלא גם לבתי-משפט בישראל.

יוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נותנים שהות של 48 שעות להכנת כתב הגנה.

יוד ליבאי (המעצר):

זה לא טוב. על זה אני מתריע כאן. יש לתת לנאשמים ולסניגורים שהות מספקת להחכונן, ולא — בטלות בפועל הזכות לסניגור וזכות העיין בחומר. יש לשמור על עקרונות הצדק הטבעי ולא לחשוב שמשפט מהיר הוא תרופה טובה. בסך הכול זוהי תרופה שתתקם בנו, אם לא ניתן למערכת לפעול כתקנה.

אני רוצה להתריע על השימוש באמצעים נגד עורכי-דין, הממלאים את תפקידם ביהודה ובשומרון ומגייסים על עצורים במצב קשה, ואני מצפה שהמערכת תשמור עליהם ולא תפגע ביכולתם זו.

ולאחרונה, אדוני היושב-ראש, פשוט אי-אפשר בלא זה: יש להתריע על תנאי המעצר. ייתכן שלא נערכנו לכך, אך תנאי המעצר חמורים, הם קשים כנסיבות מטוימות, ויש לשפר אותם. אני חושב, שתוכנתו לצאת ולבקר בבתי-המעצר ולראות שישמר בהם מצב הצד האנושי. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היור"ר ש' הלל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מחמד ותד, ואחריו — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

יסוד של זכויות אדם ושל ענישה מקובלת. ואני מציע שלא ניגור לזה ולא נמשיך באמצעי ענישה אלה. תמיד הייתי גאה, ואני עדיין גאה, בכך שבכל כינוס בין-לאומי שאני מגיע אליו, בין שהוא נערך במדינה מתוקנת ביותר ובין שהוא נערך במדינה פחות מתוקנת, תמיד אני יכול לומר: תראו מה עכברנו במדינת ישראל, תראו מול איזה טרור אנחנו עומדים, ותראו — לא היינו צריכים לחלות אף אחד. אנחנו קיימים וחזקים, ונהיה קיימים גם הלאה בלי עונש המוות ובלי הגיליוטינות ובלי חבל התלייה. אני גאה בכך מאוד.

אנחנו יכולים להתקיים גם בלי כל הגירושים ששר הכיטחון ציין, ולשמחת, שהם יהיו כודרים ומיוחדים. נתקיים גם הלאה בלי הגירושים האלה. אם המועמדים לגירוש ישבו במעצר ולא יוכלו להתסיס ולפעול — כמובן אם מגיע להם מעצר — האם לא נשיג בכך את המטרה?

לכן, השיקול בעיני הוא גם תועלת, והשיקול התועלתי הוא שההרחעה היא, אם קיימת — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

והוא גם מרחיע.

יוד ליבאי (המעצר):

אני מבקש ממך, אל תפרע לי. אני לא בריפלונגת שלך כאן. יש לי רשות דיבור לזמן מוקצב, ואם אתה רוצה נצא אחר כך למסדרון ונתווכח, אם כי בוודאי לא אשכנע אותך. אתה חושב במושגים וזרים לי לחלוטין, חבר הכנסת מיכאל איתן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הרי אתה יודע שאין בעולם צבא כל כך הומני כמו צבא-ההגנה-לישראל. אם כך, למה — — —

יוד ליבאי (המעצר):

משום שהצבא איננו מוכשר לטפל במה שקרה בשטחים. הצבא נלחם והתאמן להילחם בצבאות זרים. היעדים שלו שונים לחלוטין. הצבא לא הוכשר לתפקד כמשטרה, ויש לנו פה בעיה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

היור"ר ש' הלל:

חבר הכנסת ויינשטיין, אתה מאבד את עצבך. אני אקרא אותך לסדר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אינני מאבד את עצבי, לחלוטין לא.

יוד ליבאי (המעצר):

אומר לכם עוד משהו, חברי חברי הכנסת: ראו, אמצעי יכול להרחיק כשאפשר לבצע אותו. כמה גירושים נוכל לבצע בפועל? עם יד על הלב, כמה? ואם נראה שהלחץ הבין-לאומי מפסיק את הגירושים, האם זה ירתיע? האם האיום בגירוש ירתיע?

ועתה אני מגיע לשיקול המדיני. אי-אפשר להתעלם ולהוציא פרט זה מסך כל השיקולים הגלובליים והמדיניים. הדבר שאני רוצה להזכיר אותו במיוחד, ואחם בליכוד גאים בו תמיד, הוא שמנחם בגין וממשלתו השיגו שלום עם מצרים, עם הגדולה בשכנותינו.

שרה דורון (הליכוד):

נכון.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

הם אינם מסתפקים ברשימה קטנה אחת, כפי שאמר חבר כנסת מכובד אחד לפני, הם מכינים רשימה שנייה, ויש מי שדורש רשימה שלישית. הוא רוצה להתחסס אלמנט שימשיך לקומם את האוכלוסייה, ובצדק, ימשיך לגרום לה להתנגד, ובצדק, ריכזים את החיילים למצב של פתיחה באש, שלא בצדק, משום שהמדיניות כולה אינה צודקת.

מי מוכר את ה"לוקשים" לעם? — לא אחר אלא שר הביטחון. הוא מצא את התרופה. הוא יגרש 9,5, 90, 1,000 — 700,000 משיכו להתנגד לכיבוש הזה בגדה הכבושה וכל תושבי עזה כעזה הכבושה.

אנחנו — אני רוצה לומר זאת לשר הביטחון, ואל יחיה באשליה — כערכים אורחי מדינת ישראל נמשיך לחמוך כמאבקו של עמנו להשתחרר מהכיבוש. לא נהיה ילדים טובים לפי רצונו, כי אנחנו גם אודחי מדינת ישראל. הוא לא ישלול מאתנו את הזכות להיאבק על ישראל צודקת.

"יום השלום" לא היה חריג. מילאנו חובה אזרחית וחובה לאומית וחובה אנושית, ונמלא אותה ככל שידרוש המצב. כדאי שיפסיקו להשתמש בנוסח הזה של דיבור כמו אל ילד שמעז. זו לא היתה מעידה.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת בן-אלישר, רק משום שהוא הזכיר את שמי — אמת, סירבתי להופיע בטלוויזיה הצרפתית ללא נציגות פלשתינית, כי הבעיה איננה בינינו בתוך ישראל. הדיאלוג המתחייב הוא בראש ובראשונה בין ישראל לפלשתינים, ואנחנו נציגים גאים של ישראל. אנחנו מתביישים במדיניות הממשלה הזאת, אבל, אנחנו נציגים של המדינה הזאת. משני צדי שולחן הדיאלוג חייבים לשבת, על אף החוק הדרוקני שקיבלה הכנסת, שני נציגים של בני שני העמים. אין לנו מה להתבייש בכך.

לסיים דברי, אדוני היושב-ראש, הגענו מומן למסקנה, שאנחנו לא זקוקים לתעודת יושר על אזרחותנו הטובה משום גורם, רק מעצמנו ומתוך השכנוע העצמי שלנו. ולא יבהילו אותנו לא דבריו של ראש הממשלה ולא דבריהם של שרים ושל חברי הכנסת, כל עוד אנחנו פועלים "במסגרת המערכת הדמוקרטית הישראלית והחוקים של מדינת ישראל".

אנו נמשיך להיאבק למען השנת השלום בין מדינתנו לבין עמנו הפלשתיני, על יסוד צודק ועל יסוד ההכרה ההדדית וכיבוד הזכות לקיום של שני הצדדים.

היור' ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת מחמד ותר. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו — לחבר הכנסת דוד צוקר.

חיים דרוקמן (הסיעה הרחית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסיבה לאי-אמון הפעם היא זו המזכה דווקא את הממשלה באמון. סוף סוף החליטה הממשלה למשול ולהשתלט על הגל העכור של התפרצויות אלימות, שגאה לאחרונה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה ככלל, ובחבל-עזה בעיקר. דבר זה יכול היה להיעשות אך ורק על-ידי הבהרה חד-משמעית, כי איננו משלימים עם המציאות הזאת בשום פנים ואופן. הזאת על-ידי הפעלת יד חזקה, ובכלל זה שימוש באמצעי הגירוש. כל יודעי דבר מאשרים, כי הגירוש הוא האמצעי היעיל היחיד כדי להרתיע וכדי למנוע כסופו של דבר רצח של חפים מפשע.

רצוני לשבח את החלטת מערכת הביטחון לגרש תשעה מן המסיתים. עם זאת, הנני להביע עמדה נחרצת, כי יש להמשיך

מחמד ותר (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש מי שהתרגל לקיומן של שתי מערכות משפט בשטחים הכבושים: מערכת אחת לנכבדים, למתיישבים היהודים, ומערכת שנייה ל"ילידים", לבני המקום. ביטודה של נקודת המוצא של הוויכוח בשאלה, באיזו מידה חוקיים המשפטים האלה ובאיזו מידה צודקת והומנית מערכת המשפט של ה"ילידים", קיים אלמנט להתחסרות. יש בשטחים הכבושים חוק אחד והוא חוק הכובש. חוק הכובש לא היה צודק ולא היה צודק, ואפילו יקשטו אותו בתכשירי קוסמטיקה מסוגים שונים, הוא לא היה צודק.

יש מצב עובדתי הקובע, שהנורמה החוקית היא מקשה אחת. מה עושה שר הביטחון? הוא נוהג בסלקטיביות. ייחבן מאוד, שאותו חוק מנדטורי מסתמכים עליו במערכת התחיקה והשיפוט הישראלית היה שונה לגמרי, והרי צה"ל ושר הביטחון אינם מחילים את החוק הישראלי במלואו על כל התושבים בשטחים, יהודים כערכים. מאחר שזה המצב, הרי יש לו תיאור אחד ויחיד, אפילו הוא יושפר: מדינת ישראל נוהגת בשטחים הכבושים מדיניות של אפרטהייד. יחידה זאת, חיילי ישראל נשלחים בעצם להגן על האפרטהייד ולא על מדינת ישראל, והאשמה אינה בהם. אשמה היא המנהיגות המדינית והביטחונית של מדינת ישראל. היא זו שצריכה לשאת בכל האחריות למצב הזה.

זאת ועוד, מעל כמה זו ומעל כמות נוספות נוהגים נציגיה של אותה מנהיגות להסית באופן שיטתי את החיילים הנשלחים אל השטחים הכבושים, והחיילים פועלים בחלקם מתוך אימפולס של אנשים מוסתים ולא רק מפוחדים. דמם של הקורבנות הנופלים — ולא חשוב מי הם — הוא בראשה של המנהיגות המדינית והביטחונית.

הם רצו שנתרגל לכך שקיימות מערכות משפט ומדי שבע יש הרוגים, אבל אנו לא נתרגל בשום פנים ואופן ונמשיך להצביע על שורש הבעיה ולהתריע עליה ולא נטפל בסעיפים המשיניים. שורש הבעיה הוא קיומו של עם הנלחם על חירותו ועל זכותו להגדרה עצמית, למדינית חופשית משלו מצד אחד, וממשלה אטומה המעקשת לקיים משטר של כיבוש נוקשה ופרובוקטיבי מצד אחר. אם הממשלה הזאת לא תתן, לא תעזור שום קוסמטיקה.

נציגי הממשלה מספרים לנו — והם רוצים לשכנע אותנו בכך, ולפעמים מצליחים לשכנע ולהטעות חלק מסוים בציבור — שהגירוש יועיל ויביא לרגיעה. ובכן, דוגמה פשוטה, חברי הכנסת: הגירוש הוא שתבע את שני הקורבנות האחרונים ולא שום דבר אחר. איך קרה מה שקרה בא-ראם? ההפגנה התפתחה מפני שהתושבים יצאו במחאה על גירושם של בן כפרם. איך קרו הדברים בחאי'יונס? גם שם מה שהסתים בהריגתו של בן חאי'יונס התחיל בהפגנה שקטה, בהפגנת מחאה על גירושם של בן חאי'יונס. אם כן, את מי הם מטעים? הם מטעים את עצמם, והם מטעים את הציבור התמים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מחמד ותר (מפ"ם):

הרי זה הנימוק, חברי הכנסת, אני מניח לרגע בצד — אבל רק לרגע, כי לעולם לא אשכח זאת — את הערכים המוסריים והאנושיים המנוגדים למדיניות זו. אני מתכוון בנימוק האפקטיבי כביכול, שגירוש ימנע הפרות סדר, ורואה שהגירוש רק מוסיף קורבנות.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

כמדיניות הגירושים כהתאם לצורכי הביטחון. מוטב מגורשים רבים מהרוב אחר. זוהי הגישה המוסרית האמיתית.

רכותי חברי הכנסת, מה הזעקה הזאת נגד הגירוש? את מי מגרשים? אדם חף מפשע, צדיק יסוד עולם, מי שלא טעם טעם חטא? הרי כל אחד מהמועמדים לגירוש חלילה מאחוריו קופה גדולה של שרצים, כפי ששמעו כאן קודם משר הביטחון. כולם מסיתים מקצועיים, אשר כבר נידונו בעבר על השתתפות בפעילות טרור או הסתה. יש בהם גם ממשוחררי עסקת חילופי השבויים עם ג'יבריל.

אם כן, מה רוצים מאתנו יפי הנפש? על מה הם נזעקו? מה באמת מפריע להם? האמת היא, כי מגישי הצעות האי-אמון רוצים לעקור אותנו מארצנו. הם רוצים שנעזוב את יהודה, שומרון וחבל-עזה. זה רצונם האמיתי — —

צ'ילי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יהודה ושומרון אינם ארץ.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

— — והם עוטפים אותו בעטיפות של הומניות. זאת הומניות מעוותת ומוזיפת. כך מלמדים אותנו רכותינו: כל שהוא רחמן על אכזרים, לסוף נעשה אכזר על רחמנים. ואכן, אלה שזועקים חמם על גירוש מסיתים לרצח ולהשמדה יוצאים מכליהם ממש בעד גירושם של יהודים מבתיהם ומיישוביהם. שהרי הפתרון שלהם לכל הבעיות שלנו הוא עזיבתנו את יהודה, שומרון וחבל-עזה ועקירת יישובינו מחבלי ארץ אלה.

ברצוני לקבוע מעל כמה זו, כי לא ניתן להם את התענוג הזה. ארצנו הקטנה היא נשמת אפנו, ולא נוותר עליה בשום פנים, על אפם וחמתם של כל יפי הנפש.

אדוני היושב-ראש, גם מי שחולק עלי בנוגע לגורלם המדיני של יהודה, שומרון וחבל-עזה חייב להסכים, כי אסור לנו להיכנע לטרור, ועלינו לעשות כל אשר בכוחנו כדי להתגבר עליה. מי שטוען כי עלינו לעזוב את חבל-עזה בגלל זריקת אבנים ובקבוקי תבערה מומין לאמתו של דבר זריקת אבנים ובקבוקי תבערה במקומות אחרים בארץ. לא יהיה לכן שום מעצור. לפי זה נצטרך חלילה לעזוב את ארץ-ישראל כולה.

על כן אנחנו חייכים לצאת מהמערכה הזאת כאשר ידנו על העליונה בהתגברות על הטרור, שאם לא כן עלולה הדרך להוביל אותנו לויתור מוחלט על ארץ-ישראל כולה.

מי שמדבר רק על בעיית יהודה, שומרון וחבל-עזה וזרה חול בעיני הציבור ומטעה אותו. ומי שדבר זה לא היה ברור לו — באה שביית ערביי מדינת ישראל והוכיחה כי אין שום הבדל בין חברון, שכם ועזה לבין יפו, לוד וראד-ערה. את הדברים האלה השמיע קודם חבר הכנסת וחד. הברכים חייבים להיאמר בצורה הכרוזה ביותר. אם לא נבהיד דר-משמעת שיהודה, שומרון וחבל-עזה הם שלנו ולא נזוז מהם, כפי שלא נזוז מתל-אביב, מפתח-חקה ומירושלים, יישנו גלי הטרור, שמגמתם לעקור אותנו מארצנו.

רכותי חברי הכנסת, רצוני לדחות בשאט נפש את התנהגותו ואת דבריו החצופים של תת-שר החוץ הבריטי. עלינו לומר לגנרלמן הבריטי ולמשרד החוץ הבריטי, שהביע הזדהות עם דברי תת-שר החוץ שלו, כי לא הם יטיפו לנו מוסר. המוסר הבריטי מוכר לנו היטב לא רק מימי המנדט, שאנחנו היינו קורבנותיו, כי אם גם מהתקופה האחרונה, כפי שהוא התגלה באירלנד ובפוקלנד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

התנהגות בריטניה עכשיו מזכירה את התנהגותה, את רוח מינכן, לפני מלחמת העולם. אין הכרח גדול בין נסיעת הלורד רנסימן לצ'כוסלובקיה אז לבין נסיעת סגן השר מלור לעזה עכשיו, לא במטרה הנסיעה ולא בהתבטאויות.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אין לנו אלא לומר להם: טול קורה מכין עניך. לפני הביקור בחבל-עזה, מן הראוי שתקדימו לבקר בבית-המעצר "לונג-קש" בצפון-אירלנד וברובעי העוני בבלפסט ובליברפול. אולי אז יהיו דבריהם פחות אנטישמיים ופחות שחצניים.

במצאות הנוכחית על משרד החוץ שלנו לשלח הביתה את תת-שר החוץ הבריטי בהקדם האפשרי ולהזכיר לו, כי המנדט הבריטי הסתיים ברוך השם לפני כ-40 שנה. אומנם נראה שמשרד החוץ הבריטי נשאר כפי שהיה בזמנו של בוויק, אוהב ערבים ושונא יהודים, אולם כיום, ברוך השם, איננו חייבים לסבול ממנו.

אדוני היושב-ראש, גם הפעם הצביעה מועצת הביטחון נגדנו. הצבעתה היתה צפויה ולא מפחיעה. זאת איננה ההחלטה הראשונה של מועצת הביטחון נגדנו. כבר מזמן חדלנו להתייחס כרצינות אל המוסד הזה ואל החלטותיו, שהן רחוקות מאמת, מצדק ומישר, ומכתיבים אותן אינטרסים אנוכיים בלבד. ואולם, החידוש בהצבעה הפעם הוא, שגם אמריקה הצטרפה להחלטה נגד גירוש המסיתים.

עובדה זו מצערת מאוד. וכי אין אמריקה מודעת לכך, שגם אנחנו איננו שמחים על הגירוש, ואנו עושים זאת ממש בליח כבירה, כדי למנוע רצח של חפים מפשע וכדי להרגיע באופן כללי את המצב ביהודה, בשומרון וחבל-עזה? ריבוננו של עולם, את מי אנחנו מגרשים? כך, סתם, תופסים בני אדם — —

עבד-אלוהב דראושה (המערכ):
צדיקים גדולים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

חבר הכנסת דראושה, אני מודה לך על הציונים שאתה נוהג לך. הרי אתה מוכר כמשרת את ערפאת — —

היור' ש' הלל:

חבל על הזמן שלך, חבר הכנסת דרוקמן.

צ'ילי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבל גם על הדיבור.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

וכי אנחנו תופסים סתם כך בני-אדם ומגרשים אותם על לא עוול בכפם? הרי מדובר כאן במסיתים להרג, הממיטים אסון עלינו ועל הערבים כאחד. הרי כל אחד מהם מוכר לנו היטב כמי שנושא על גבו קופה גדולה מאוד של שרצים, למרות הכול מאפשרת להם מדינת ישראל לערער על ההחלטה ואפילו לעתור נגדה לבכ"ץ. איזו מדינה אחרת היתה ניהגת כך לו היתה במצבנו? איך לא הבינו זאת האמריקנים, והצטרפו להצעת ההחלטה של מועצת הביטחון?

אומנם הוסבר לנו, כי בשיחות דיפלומטיות שקטות גילו האמריקנים הבנה למצבנו המיוחד וגם לא נבהלו מנשק הגירוש, שהוא הנשק הבלעדי שבכוחו להציל את המצב. אבל מרדע שותפה אמריקה לעין כול להחלטה נגדנו, החלטה שרק מסוגלת להתסיס ולעודד את הטרור הנפשי?

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

הצוני לחזור ולומר מעל כמה זו, כי שלטון ישראלי ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה איננו כיבוש. לא מדובר כאן בסעודיה, לא בעירק ולא בסוריה, אלא בלב-לבה של ארצנו. זה איננו כיבוש, וכל דיבור על כיבוש רק מעודד את מי שרוצים לעקור אותנו מארצנו.

אני מסיים ואומר: ארץ-ישראל אינה מולדתו של שום עם אחר, כי אם מולדתו שלנו בלבד. ארץ-ישראל היא אומנם ביתם של בני אדם פורטיים השייכים לעם אחר, ויש לנו מלוא הרצון לכבד את זכויותיהם האישיות, כל עוד הם נכונים לחיות אתנו בשלום. כרם, לא נשלים בשום פנים עם התקוממות ופיגועים בנו ובארצנו. בשל כך, עלינו להפעיל את מלוא כוחנו ולהיאחז בארצנו כולה. רק זוהי הדרך לשלום אמת.

היור"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת דרוקמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר, ואחרי — לחבר הכנסת יובל גאמן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, את עשר הדקות שלי אני רוצה להקדיש לשני מקטעים קצרים, מצומצמים ביחס, של הנושא שאנחנו דנים בו היום. הייתי מבקש לומר כמה מלים על זכויות האדם בשטחים, והן כאמור חלק מהנושא, וכמה מלים לא לגמרי חממת למפלגת העבודה, וגם היא חלק מן הנושא וחלק מן הממשלה.

אין כאלום נציגים רבים של מפלגת העבודה, אלא שניים בלבד, ואיני יודע לאן יכולה מפלגת העבודה להוליך היום את חרפתה, כאשר לנגד עיניה עומדת חרפת זכויות האדם בשטחים, והיא נחשפת בקלתה על-ידי שתיקתה נוכח השפלה, שלא ידענו כמהו ב"12 השנים האחרונות בסוגיה זו. אין למפלגת העבודה מלה אחת לשר הביטחון שלה, לשר הביטחון של תנועת העבודה, ואחם כולכם עומדים דוממים אף שהוא הביא אותנו אל מתחת לסף הבושה, מתחת לסף הבושה ומעבר למה שהיה צריך לעשות מבחינה ביטחונית, והרכה מתחת לקו שבו יכול אדם להסתכל על עצמו בנאווה.

אני, ולו לטובת הפרוטוקול, כי אין פה כאלום חברים ממפלגת העבודה, רוצה לומר, והדברים צריכים להיות ברורים —

היור"ר ש' הלל:

מדוע אתה אומר שאין פה חברים ממפלגת העבודה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, לא. אמרתי שאין רבים.

היור"ר ש' הלל:

אין רבים, זה בסדר. אבל אמרת שאין חברים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מתנצל. גם היושב-ראש כאן.

היור"ר ש' הלל:

אני היושב-ראש, אבל יש פה עוד חברים ממפלגת העבודה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מקבל את החיקון.

שרי הביטחון שקדמו לשר הביטחון הנוכחי הצליחו כמפורש להגיע לרמת רגיעה גבוהה הרבה יותר בשטחים, לרמת שקט סביבה הרבה יותר מזו השוררת בתקופתו של רבין, ובאמצעי ענישה שחומרתם פחתה בהרבה. אמצעי הענישה

אכן ניסיונו מלמד אותנו, כי לא הצביעות הבין-לאומיות יכולה לקבוע לנו אמות מידה מוסריות. ראינו מה עוללו האמריקנים כווייטנם ומה עוללו הרוסים באפגניסטן. ראינו כיצד גירשו הצרפתים חבורה של פליטים אירנים ממתנגדי חומייני, לא מפני שהפירו חוק כלשהו או השביתו את הסדר, אלא מפני שכך סוכם בעסקה לא-מכובדת בין צרפת לאירן. גם ראינו באיזו אכזריות מטפלים המצרים והירדנים במחוללי מהומות בארצותיהם. האם כל אלה יטיפו לנו מוסר? הרי כהשוואה אליהם אנו נוהגים במתפרעים ככפפות של משי, וגם זאת רק במצבים הכרחיים.

ארוני היושב-ראש, ברצוני להביע כאב אמיתי על כל אדם חף מפשע שנהרג, יהודי וערבי. אין כמו צה"ל הנוזה והירות כפולה ומכופלת כדי שלא לפגוע בשום אדם, אך אי-אפשר שלא לומר את האמת, כי מי שמחולל מהומות מסכן גם את עצמו. אי-אפשר להשליך אבנים ובקבוקי תבערה, המסכנים חיי בני-אדם חפים מפשע, ולהיות מבוטח מכל פגיעה.

אני בטוח שחיילי צה"ל — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם אי-אפשר כבר לכבס בארץ, ואף לא לתלות את הכבסים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
תסלח לי מאוד. החייל הזה ירה באוויר.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אוויר, גם אתה היית שם וגם אתה יודע מה היה שם? תתבייש לך.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
כן קובע התחקיר של צה"ל.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא מעיד על מה שהוא לא ראה. הוא לא היה שם.

היור"ר ש' הלל:
ואתה היית, חבר הכנסת ביטון?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא אומר דבר, שהוא אינו יודע.

היור"ר ש' הלל:
גם אתה לא יודע, אז אל תצעק.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

היור"ר ש' הלל:
חברי הכנסת, כדאי לא להגדים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני בטוח שחיילי צה"ל עושים מעל ומעבר, כדי להימנע מפגיעה שאיננה הכרחית. אולם, אין להעלות על הדעת אווירה שתרתע את חיילי צה"ל מלהגן על עצמם. הנשק הנמצא בידיהם מיועד לצורכי הגנה עצמית. ולא רק שמותר להם להגן על עצמם, אלא שהם מצוירים לעשות זאת, חו חובתם.

רבותי חברי הכנסת, כאב מאוד לשמוע מעל במת הכנסת יהודים, המעמידים עצמם לצדם של הפורעים והמסיתים. אני לנו שהגענו לכך. זאת הבעיה האמיתית שלנו, שמתוך כוונות טובות מסייעים יהודים לאויב, והלב היהודי והמוסר היהודי מתגלים בצורה מעוותת.

לא כבוד, לא צדק ולא משפט. גם משטר כיבוש חייב בכמה כללי משפט, בעקרונות של משפט הוגן, של פנים לא כלפי העולם אלא כלפי עצמו.

אולי אנחנו מצויים באמת בסכנה של יציאה מן המועדון האקסקלוסיבי הזה של המדינות הדמוקרטיות; כסכנה, קשה לחזור לשם, קשה לחזור למועדון הזה. קשה להתקבל אליו, קשה לחזור אליו.

אינני יודע אם איש מאנשי תנועת החרות לא חשב, שמתפקידו להקפיד על בתי-משפט ראויים והגונים, על הליך משפטי מכובד, שיש לו פנים אנושיות, שיש לו סכר אנושי. אבל, מאנשי הליכוד הציפיות שלי מוגבלות מאוד, צנועות מאוד. כמה חבל לי שהלילה הזה שירד עלינו כתחום זכויות האדם, הלילה הזה היה בחסותה של מפלגת העבודה.

היו"ר ש' הלל:

חודה לחבר הכנסת דוד צוקר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק טוכי, ואם הוא לא יהיה באולם — לחבר הכנסת זידן עטשי, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כ"ב בדצמבר נרצח בעזה שלמה סקל, זיכרנו לברכה. באותו יום פרסמו העיתונים תגובה שבאה משר החוץ, ממלא-מקום ראש הממשלה, מר שמעון פרס, שהודיעה שאנחנו צריכים לצאת מעזה. לא נשמעה הכחשה בעניין זה. ברור היה שמי שאומר דברים כאלה בתגובה על רצח יהודי בעזה מעורר למעשה המשך מעשים מאותו סוג.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רצח של נערה ערבית על-ידי מורה יהודי — — —

יובל נאמן (התחיה):

זה היה חרש קרדם לכן. עוד לא ברור מה קרה עם המורה היהודי הזה. כל המקרה הזה עדיין לא ברור. יהיה משפט ונראה מה קרה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

רצח כרם קר.

יובל נאמן (התחיה):

על כל פנים, ברור ששלמה סקל מת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברור גם שהנערה הערבית מתה.

יובל נאמן (התחיה):

רצח שלמה סקל היה הרצח הרביעי של יהודים בעזה. שלמה סקל בא לשם לעשות עסקים עם ערבים, והוא קיבל סכין בגב. רצח זה כשלעצמו הוא חלק ממאבק יהודי, שנמשך 100 שנה בארץ הזאת. הדברים שאמר שר החוץ של ישראל, שהמסקנה המחבקשת ממעשה זה היא שאנחנו צריכים לצאת מעזה — הדברים האלה הם ממש קריאה להמשך ולהיאבק, קריאה האומרת: כפי שהצלחתם להוציא אותנו מלבנון, אתם מוזמנים להוציא אותנו גם מעזה. כך נאמר. אנחנו הזהרנו בעניין זה, ואכן הדברים החלו מתגלגלים.

אני בא להצביע על מדיניות כושלת של התקפלות מחמדת. יש לנו משרד חוץ שאסר על שגרירי ישראל בחוץ-לארץ להסביר מי הוא אש"ף. הוזמן לי לדבר לאחרונה עם כמה שגרירים, והם אינם יכולים להשתמש בחומר שקיבלו על

היו קלים בהרבה, שכן רבין היה זה שבשנה אחת בלבד הוציא 205 פקודות מאסר מינהלי, ואילו אריק שרון הפסיק להוציא לפועל את שיטת המאסר והענישה על-ידי צו מינהלי, שאיננה עוברת דרך בית-משפט. מאז 1979 לא גירשה ממשלת הליכוד אדם אחד מן השטחים. אדם אחד לא גורש, ורמת השקט היתה גבוהה מזו שהיתה בשנה האחרונה. אתם תורשים, שרביץ עומד לגרש רק את תשעת החברים — אמת, צדיקים קטנים מאוד — שהם יהיו היחידים? ובכן, השנה כבר גורשו 17.

כן אנחנו יכולים להגיע להריסת בתים — עונש אכזר, עונש רע, שאין עמו שום תועלת, וראו איזה שקט שורר בשטחים. בשנה אחת הרוס רבין 189 בתים. לשם כך יש צורך בצו של מפקד צבאי ללא אישור בית-משפט. בגין העז להרוס בשנה אחת 19 בתים. בשנה אחרת הוא העז להרוס 17 בתים. אתם, מפלגת העבודה, אוהבים להתגולל על אריק שרון? בשנת 1982 הוא הרוס 35 בתים. 15% ממה שעשה שר הביטחון שלכם, עצם מעצמכם. לו ניתן היה לפחות להוכיח עונש אפקטיבי, שהוא הביא לתמורה בשטחים — או אז הייתי אולי במצב קשה יותר. אבל, לא חלה שום תמורה בשטח, אלא האי-שקט נמשך, מתעצם, והפגיעה הגסה הזאת יוצאת מבית-מדרשה של מפלגת העבודה.

"ביליתי" יומיים בבית-המשפט בשכם. הייתי מצפה שכל רביוניסטים הגון יתקומם נגד מה שקורה בחלק מבתי-המשפט הצבאיים. אני רוצה להדגיש: בחלק מבתי-המשפט הצבאיים, כי בחלק אחר מתנהלים הדברים באופן שונה. נגד אויבים גורעים בהרבה לא הייתי נאבק בדרך שבתי-משפט אלה נאבקים בזרקי אבנים ובקבוקי "מלוטוב". שכן, שום בית-משפט, גם אם הוא צבאי, גם אם הוא נמצא בשטח כבוש, אינו צריך להגיע למצב שבו לעורכי-הדין יש חדר אחד, שהוקצה להם על-ידי השופט — אסור לצאת ממנו ומשגית עליהם שומר עם נשק. שומר עם נשק משגיח על עורכי-דין.

ראיתי במו עיני חשודים שהוגש נגדם כתב-אישום. פעמיים לא הביאה התביעה עדים. מוכן שכית-המשפט אינו משחרר בערבות עכשיו. לגבי שניים מהחשודים, כפעם השלישית לא הביאה התביעה עדים. המערכת הזו מתגמלת תביעה שלא תביא עדי תביעה? שלא חסיים את ההליך המשפטי? וממילא אפשר לשחרר אותם אחרי חודשיים או חודשיים וחצי, שכן ממילא זה העונש המוטל על זורקי אבנים.

לא ייתכן שכית-משפט ישראל, גם אם הוא נמצא בשטח כבוש, גם אם זה בית-דין צבאי, יאבק בדרך כזאת בחשודים. הרי לא ייתכן שבמשך שבועיים, או שלושה שבועות יהיה מספר לא מבוטל של עצירים — ואני אומר זאת על סמך בדיקה, עם אישור של הפרקליט הצבאי הראשי — שלא נוצר קשר בינם לבין סניגור משום שהמומה, הכוהה והמבולקת בתוך מערכת המשטרה הצבאית לא אפשרה יצירת קשר בין המשפחה, החשוד והסניגור. גם הפרקליט הצבאי הראשי שדימן אותי לא הכחיש את העובדות הללו.

לא צריך להיאבק כך. מדינה מחוקקת לא נאבקה כך גם נגד אויבים חמושים בהרבה מאלה שמדובר בהם. הרי לא ייתכן שכיט משפט ייתן לסניגור 24 או 48 שעות זמן להכנת כתב-הגנה. זה מן הדברים שאינם נסבלים גם בבית-משפט צבאי, גם בשטח כבוש. ראיתי כמה עיני עוזר-דין שצריך לטפל בשמותה תיקים ביום, משום שכית-המשפט סירב לדחות לו אותם, סירב לפרוס לו את התיקים. ועוזר-דין שני עם 13 תיקים ליום אחד. שום הגנה לא מתבצעת שם, לא הדר,

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

"מולוטוב". אבל הסבכת הערכייה שבאמת לא שוחרר נכדה שעצור זכתה לכך שהיא תפסה את העמוד הראשון ב"הארץ" בצורה כל כך בולטת.

יש לנו מבחן ויש לנו מבפנים. מיותר להזכיר את העלילות מסוג זה של עיתונאי "העיר" — ועוד לא שמעתי שנקטו נגדו צעדים על שהביא בעיתון "העיר" את כל הסיפור המופרך על הילד הערבי שנרצח, עם הכוכה שצולמה כגוויה של ילד.

אנחנו גם מביאים על עצמנו מחדש את סיפור הוועידה הבין-לאומית, והיום שמענו שוב דברים לגבינו. מי שחושב שעלי-די כך שיושבים ולא עושים כלום, ואני מתכוון כאן לממשלה ולראש הממשלה, ייעלם העניין הזה, טועה. רציון הוועידה הבין-לאומית הושלך לשטח, והוא קיים, וצריך לעשות צעדים חיוניים כדורים נכסים ציוניים.

יש למעשה תשובה אחת חותכת לכל האירועים האלה, טובה יותר מהגירוש — גם לגוש צרף, אבל טובה יותר מהגירוש היא הקמתו של יישוב יהודי ככל המקומות המועדים הללו. זו התשובה הציונית הקבועה, זו התשובה שהיתה יכולה גם היום להיות. יעלה. אני קורא גם למערך וגם לליכוד לחזור לתשובות הציוניות המובהקות. התשובות הללו גם מרתיעות וגם משאירות בשטח נכסים ציוניים.

מלה אחרונה לערביי ארץ-ישראל: אל תלכו בדרך שהולכו אחכם מנהיגים בתש"ח.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מאיים בגירוש?

צירלי בישון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

יוכל נאמן (התחיה):

די באסון פלשתיין פעם אחת. אל תלכו בדרך הזאת. למדתם להיות במדינה הזאת, אל תביאו שוב, במעשים בלתי-אחראיים, לאסון נוסף.

הי"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת יוכל נאמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת זיידן עטשי; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, עם חזרתו של שר הביטחון מר רבין מארצות-הברית לפני שבועיים הוא הכריז בגלוי מלחמה על העם הפלשתיני כשטחים הכבושים וגם אים, יחד עם נשיא המדינה, לצערי הרב, בטרדיה פלשתינית שנייה — זאת אומרת בגירוש מהמולדת.

שר הביטחון הבטיח, שהוא יחניק כאבם, כשם החזרת הסדר בכיכול, את כל גילויי החופש והחירות הצצים מצד העם הפלשתיני. הוא הבטיח שיעשה זאת באגרף הכרז, בצעדים שיאכיבו, כדבריו, במעצרים המוניים, בגירושים, בעונשים קולקטיביים, ואם יהיה צורך — בהרוגים נוספים. את כל זה הוא כבר עשה, ואף יותר מכך. גל המעצרים המוניים החדש הקיף הרבה יותר מה-1,900, שהוא הצהיר עליהם היום.

עכשיו החליטה הממשלה לבצע צעד אכזרי ביותר: גירוש פלשתינים ממולדתם. כתור מנה ראשונה הוחלט על תשעה תושבים ששר הביטחון רוצה לעקור ממולדתם, בניגוד לחוקים הבין-לאומיים ובניגוד לאמנת גינבה, שממשלת

אש"ף, מפני שמדיניות ישראל היום איננה גורסת שיש להבליט את אש"ף כגורם טרור. וכי יש להתפלא שאחר כך מתעצת הביטחון והעיתונות האמריקנית והעיתונות האירופית וראות באש"ף גורם שוחר חופש וחותר לשלום, גורם שצריך להבין את המאבק שלו? הלא אנחנו עצמנו דוגלנו להסביר מי הוא אש"ף.

נושא הפליטים — העולם גילה פתאום את הפליטים בעזה. גם תח"שר החוץ הבריטי — ואינני מבין מדוע היה צריך ראש ממשלת ישראל לקבל אותו לשיחה — גם הוא גילה את הפליטים בעזה. הסיבה לגילוי הזה היא, שממשלת ישראל חדלה בשנים האחרונות לדבר על העובדה שאח בעיית הפליטים חייבים הערבים לפתור, ושהאחריות להנצחת נושא הפליטים היא למעשה אחריותן של מדינות ערב ושל אש"ף, שבמכוון, מאז הוקם, אומר: אין בעיית פליטים, יש בעיה טריטוריאלית. בדיוק כפי שמדינות ערב בנו את מדיניותן על גבם של אותם מסכנים, כך אש"ף בונה את מדיניותו על גבם של הפליטים. ישראל איננה אומרת את זה והיא חדלה לדבר על כך. ואז מתפלאים שהעולם מגלה פתאום את הפליטים. אנחנו לפתע מואשמים בכך שהם מסכנים, ללא קשר למצבם של תושבי עזה בעבר תחת שלטון מצרים לעומת מצבם תחת שלטוננו. ויכול לקום תח"שר חוץ בריטי ולומר את הדברים החצופים שהוא אמר.

אלה שתי דוגמאות של המדיניות בכללותה. מקורן של שתייהן אולי במשרד החוץ. לצערי, גם משרד ראש הממשלה אינו מגלה עמידה איננה יותר וגאה יותר. אם אותו מובארק עוואד, שאתמול כיהן בתפקיד המרכז של הצוות שמתכנן עכשיו את המרי האזרחי, כך זה ייקרא, אותו צוות של הסתה — אותו מובארק עוואד צריך היה, לפי דרישות מערכת הביטחון ושרותי הביטחון, להיות מגורש מן הארץ כבר לפני יותר מחודש. כל האחריות בעניין זה מוטלת על ראש הממשלה. ראש הממשלה לא גירש אותו, וכך קיבל את התביעות האמריקניות כפועל. אנחנו פנינו לבג"ץ כעניין זה, אבל מערכת הבג"ץ בישראל כנראה סתומה היום, ואינני יודע מתי זה יידון שם.

מה פלא שאנחנו עומדים היום בפני אותו תנחית של מועצת הביטחון האמריקנים, שלא לגרש את תשעת המפגנים? הלא הראינו שאנחנו נבהלים מהתנחית אמריקני ביחס למובארק עוואד, כאשר כל מה שהיה נחוץ אז לעשות הוא לבצע את ההחלטות לגבינו.

אנחנו כובלים את עצמנו במו ידינו באותו חוק מחוכם משנת 1983, שבגללו איננו יכולים היום לגרש באותה צורה גם, נאמר, את המסיחים האלה מירושלים. אין שום בעיה לתקן את החוק בממשלה, שהיא ממשלת אחדות לאומית ויש לה רוב כל גדול. על כל פנים, אני משוכנע שתשובתו של שר הביטחון כן בכנסת לפני שבועיים על הצעה של התחיה, שגם הוא מזדהה עם הצורך בתיקון הזה. איננו מתקנים, אנו כובלים את עצמנו כמו ידינו, ואחר כך עוד מתפלאים על מה שעושים האחרים. הם רואים שאנחנו כבולים, וכך אנחנו מזמינים בעצם את הלחצים מן החוץ.

מה יש לי לומר על הלחצים מן החוץ, כאשר אני פותח את עיתון "הארץ" ורואה את התמונה תמונה מדכאה בכיכול, שבה נראית הסבכת הערכייה, שהתבשרה כי נכדה לא ישוחרר, אותו נכד שידה בוודאי אכן? לא זכור לי ש"הארץ" צילם לא את הסבכת של אסתר אוחנה, שנהרגה מפגיעת אכן, ולא את הסבכת של עופרה מוס, שנשרפה חיים עליידי בקבוק

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

הצעירים והצעירות הפלשתינים קריאה למדינה פלשתינית עצמאית בגדה וברצועה וקריאה לוועידה בין-לאומית שתשכין שלום צודק, ואש"ף ישתתף בה כנאמן פעיל בנציגו הלגיטימי היחיד של העם הפלשתיני. אין דרך אחרת להחזיר סדר וחיי שלום וביטחון, אלא על-ידי הסדר שלום עם העם הפלשתיני ועם אש"ף: הסדר שיביא בחשבון את האינטרסים של שני העמים, יעניק כבוד הדדי לעצמאותו ולריבונותו של כל אחד מהם ויאפשר דו-קיום ושיתוף פעולה שלום.

ראשי הממשלה אומרים באופן רמזוני, איך ננהל משאומתן בתנאי אלימות והפרות סדר? האם לפני כן, בתקופת השקט, הסכמתם למשאומתן? האם אז הסכמתם להידבר? הרי ברור, שאלו היו פני הממשלה באמת ובתמים למשאומתן ולהידברות, היה בידה לשבת זממן סביב שולחן עגול ולהגיע להסכם של כבוד ולשלום עם הצד הפלשתיני והמדינות הערביות בעזרת ועידה בין-לאומית.

אין מי שמאמין לממשלה הזאת, שהיא מעוניינת באמת במשאומתן ובשלום עם הצד הערבי. השלום שהיא חותרת אליו ומבקשת אותו פירושו הנצחת הכיבושים, קברניטי המדינה לא יצליחו להוסיף ולרמות את העולם, ואף לא את הציבור הישראלי, כדיבור הדמיוני של טרור פלשתיני. האמת היא שקיים טרור המופעל על-ידי כוחות הכיבוש נגד העם הערבי הפלשתיני.

שנים רבות הצליחה הדמגוגיה של קברניטי ישראל להציג את ממשלת ישראל בפני העולם ובפני עם ישראל כמי שמושטת יד לשלום ונדחה על-ידי הצד הערבי. כיום הצליחה ממשלת הליכוד-המערך לחשוף את האמת של המדיניות הישראלית. הממשלה לא תצליח להוליך שולל את כל הציבור. העולם כולו רואה ורבים נוספים בישראל משתכנעים, שממשלת ישראל היא הדוחה את היד המושטת של המדינות הערביות ושל אש"ף לשלום צודק ומכובד לשני העמים.

ועידת הפסגה של המדינות הערביות הושיטה בהחל-טותיה יד לשלום של כבוד, לשלום כולל ויציב על בסיס מדינה פלשתינית בגדה וברצועה והכרה הדדית בדו-קיום, אך הממשלה הזאת דחתה את היד המושטת והיא ממשיכה לחסום את הדרך לשלום.

חברי הכנסת, נשאלת השאלה, מתי יפעלו השכל והמוח תחת עיוורון תאוות הכיבושים והסיפוח. האם הם יפעלו לפני שיהיה מאוחר מדי? הניחו להיסטריה של חבר הכנסת מוטע גור, האומר דברי איוולת, כשהוא מגדיר את חברי הכנסת הערבים כמי שמבקשים לחסל את מדינת ישראל, מפני שתופיק זיאת הערך שמדינה פלשתינית הולכת ונוולדת בצדה של מדינת ישראל, ולכן תרד לטמיון הדמוקרטיה, הלאה החסינות של חברי הכנסת הערבים, ויונהג הטונספר לאוכלוסייה הערבית, מפני שהם מעזים להתנהג כאזרחים שווי זכויות. האם רק לו מותר לדרוש כיוס וסלילת כבישים, ואילו לאוכלוסייה הערבית בישראל, לאזרחי מדינת ישראל שהם בני העם הערבי הפלשתיני, אסור להצביע על הדרך לשלום ולתבוע שיתחשבו בזכויות הלגיטימיות של בני עמם ויגיעו לפתרון מכובד וצודק לשני העמים? האם אסורה עליהם השתתפות בחיים הפוליטיים בישראל, כפי שרוצים השר שרון ואחרים. הקוראים אפילו למנוע מהאוכלוסייה הערבית להשתתף בבחירות לכנסת? זאת היא משמעות ההסתה הפרועה שהיינו עדים לה בעקבות "יום השלום".

"יום השלום" היה יום, שבו הופיעו בכבוד אזרחי ישראל הערבים כבני העם הפלשתיני התומכים במאבקו הצודק

ישראל התחייבה לכבד אותם, תוך התגרות בהחלטת מרעצת הביטחון שהתקבלה פה-אחד אתמול, ותוך התעלמות הרפתקנית מן הביקורת המושמעת בעולם אפילו מצד ידידה של ישראל.

הכיבוש מושט-הרגל מתנהג כחיה פצועה, ומגביר את מדיניות הכוח והדיכוי כלי להיעצר ולשאל מה הלאה. הדיכוי על מסיחים אינו משכנע. כך דיברתם על כל המורשים בעבר.

בשבועיים האלה ניתוספו עוד הרגים. שר הביטחון הכניס למעלה ממחצית הצבא הישראלי לשטחים הכבושים. אפילו מלחמת לבנון לא ריחקה כוחות כה גדולים כמו אלה שמופעלים כיום בשטחים הכבושים. וככל זאת, מכונת הדיכוי האדירה לא מצליחה ולא תצליח לדכא את ההתקוממות העממית של העם הפלשתיני.

הזהרנו את הסוגרים לאלי הכוח, שאגרוף הכרזל לא יעזור למדינות הכיבוש ולא יציל אותה. מה שמתרחש בשטחים הכבושים איננו הסתה מבחון, כפי שהאבו דוברי הממשלה ושרה להציג זאת, ולא הטלוויזיה היא המעוררת הפגנות. כל זה הוא שטות, זו דמגוגיה. אתם, שרי הממשלה ותועמלניה, מתעלמים משורשי המאורעות. זהו התקוממות של העם הנלחם למען חירותו. זה לא טרור, אלא העם כולו עומד בפני שלטון זו שלא רוצה בו, ובצדק.

רבים ציטטו היום את הסופר יהור סמילנסקי, שאמר: לא טרור הוא אלא עם הקם למען חירותו.

רבותי שרי הממשלה, אל תחיו באשליה. שום אמצעי דיכוי לא יחזירו אל הקנקן את העם הפלשתיני שיצא נגד הכיבוש. הוא ימשיך את מאבקו הצודק עד שישג את מטרותיו — הקמת מדינתו העצמאית הפלשתינית בצדה של ישראל, ושלום צודק ויציב. זהו חוק ההיסטוריה, אין למנוע אותו ואי-אפשר למנוע אותו.

הפעלת מכש הגירוש, הדיכוי, העינויים האכזריים וגם רצח נשים וילדים רק יקשו, יקזו דם נוסף ויביאו אסונות. אבל לא ימנעו את החופש שיבוא לעם הפלשתיני.

בצדק כתב אתמול, ב-5 בינואר, בעיתון "הארץ" יואל מרקוס במאמר שכותרתו "נגמרו לנו העונשים", ואני מצטט: "הענישה אינה בנויה לענות על התקוממות עממית. היא לא מפחידה אותם אלא מחשלת. לא מרתיעה אותם, אלא מגדילה את הרצון להתמרד — — —". והוא מוסיף "במצב שנוצר, אין הרבה ברירות — או שעובדים עם המוח או שמסלימים את השימוש בכוח. ולעבוד עם המוח פירושו להבין שהמצב הנוכחי הוא בלתי אפשרי והוא מחייב חיפוש פתרונות תוך היברבות".

ישראל, הכובשת את הגדה והרצועה, ניצבת מול דור חדש, שגדל תחת הכיבוש הנמשך זה 20 שנה; דור חדש שיותר מאבותיו אינו משלים עם החיים תחת שלטון זו, אינו משלים עם מצוקתו החברתית והפוליטית, ורואה, ובצדק, את הכיבוש כאשם, ואת הקמת מדינתו העצמאית בגדה וברצועה לצדה של ישראל כמנוח היחיד, כדרך היחידה לפתרון כעיותיו.

שאיפתו הגוברת של העם הפלשתיני לעצמאות, לשחרור מהכיבוש ולהקמת המדינה העצמאית ניצפה את כל האשליה על הסדרים נפרדים נוסח הסכם קמפ-דייוויד, האופציה של פשרה טריטוריאלית עם ירדן, או תוכנית אוטונומית הכיבוש. כל המשענות של המלך חוסיין בגדה, ששלטון הכיבוש טיפח אותן יחד עם שליחי המשטר ההאשמי בירדן — כל אלה נדחקות הצדה כאילו לא היו, כשעולות מגרונם של מאות אלפי

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המחוקקת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

הבעיה של מדינת ישראל? אינני חושב. איננו מתקרבים כך לפתרון. כי כל זמן שיש חיכוך, כך יראה המצב. יהיו עליות וירידות, אבל לא נשבע נחת מהמצב הזה. שום גירוש לא יעזור, משום שאם אנחנו נגרשים תשעה היום, יצורנו לנו מאות בעור שרוב, ואלפים בעור חודשים. וגל השנאה הולך וגדל, הולך ומתעצם. וכך איננו יכולים לגשר בין העמדות.

לכן אין טוב מדיאלוג. אם ראשי העיר בשכם, בג'נין, ברמאללה, בטול-כרם, מכרזים השכם והערב שהם נציגים של אש"ף, מדוע אתה מדבר אתם? מדוע אתה מקצה להם משאבים? מדוע עם מוכארכ עוואד ועם חנא סניורה ועם אבר-רחמה איננו מדברים? עם ראש עיר — כן, ועם אלה — לא. את הכלי הזה עוד לא ניסנו. אנחנו ניסינו להתרחק מהאמת. כבתי-ענה אנחנו טומנים ראשינו כחול ומטילים את הכל על חיילי צה"ל ואנשי משמר-הגבול ומשטרת ישראל. זו מעמסה איריה, המכרסמת במעמד צה"ל, שלחם והגן על המדינה. היום הוא צריך לעשות סדר ציבורי בתוך הארץ.

רבותי, זוהי שעת אמת. אין תחליף לדיאלוג. ולא מדובר בדיאלוג שיפתור את הבעיה כולה, שיביא להקמת מדינה פלשתינית, שיביא להסכמה על ועידה בין-לאומית — והולוואי שתהיה ועידה בין-לאומית מחר. אם לא נסכים — נתגרש אחרי חודש. הם ילכו לכירות שלהם ואנחנו נחזור לירושלים. אבל, גם בסוגיה זו אנחנו טומנים את ראשינו כחול. הדורות הבאים יתחשבו אתנו רייכתב בהיסטוריה, שמנהיג זה אמר "כן" ומנהיג זה אמר "לא". ומי שחושב שאם אנחנו עוד פעם נעצרים, כולאים, מענישים, בזה גמרנו את המשימה שלנו — טועה. לא גמרנו.

הביזיון הגדול ביותר לצה"ל הוא, שילדים שגדלו תחת הכיבוש, או תחת השלטון הזר שהם אינם רוצים בו, לוקחים אבן חזרקים אותה בראשו של חייל צה"ל. איפה הגאווה שלנו?

אני יודע, ושר הביטחון אמר זאת, שקיים שיתוף פעולה עם מוכתרים ועם מנהיגים. רבותי, אלה נחשבים על-ידי ההמון לקווי-לינינגים, למשחפי פעולה, והם אינם מייצגים אף אחד. נותנים להם קרדיט, משחררים להם 10 עצורים, עושים להם איחוד משפחה אחת, וחושבים, בממסד הישראלי, שהם הפוכים בזאת להיות מנהיגים. אבל, עם המנהיגים האמיתיים, שיכולים להשפיע על האוניברסיטאות, על הרחוב, על הילדים ועל הילדות, אותם נציגי אש"ף — אתם לא, אתם לא מוכנים לדבר. אבל, אתה חיי אתו, הוא משלם אפילו מס הכנסה, מס ערך מוסף, ארנונה. האם זה איננו מגע? זה לא חיים יחידים?

אני חושב שכל מי שיקראו את דברי, אם יש כאלה, צריכים להזמין מייד את האנשים האלה לדיאלוג, למשא-ומתן, כדי לפתור את הבעיה המעסיקה אותנו כיום. שר הביטחון מאיים: לא אפסיק כל זמן שלא תהיה רגיעה — זה איננו פתרון. מדיניות זו לא תפתור שום דבר. ראינו את הרגיעה שהיתה לפני שבועיים, ומה היה האתמול? מה ההבדל אם נהרגים חמישה ליום או שניים, כאשר המצב נשאר אותו מצב?

לכן, אדוני היושב-ראש, בעניין הגירושים אמרתי וכתבתי והברקתי: זהו כלי שהוא בחזקת גזר-דין מוות, לא על המגורש — שיגרשו אותו, התשעה האלה היפכו ל-9,000 חרשים, ואותם לא נצליח לגרש לעולם. אני חושב שיש כלים אחרים להענשת אנשים.

אם אנחנו רוצים בטוב, אם אנחנו רוצים בדיקיום, אם אנחנו רוצים ברגיעה כדי לשפר את האווירה, יש להתחיל במשא-ומתן ובדיאלוג עם האנשים האחראים לכן באופן ישיר.

כדרכים הלגטימיות והחוקיות הניתנות להם כאזרחי המדינה. הם הופיעו כאזרחי מדינת ישראל יחד עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים שבה, למען פתרון שלום צודק. זו זכותם. הם ימשיכו בדרך הזאת, ולא תרחיק אותם מההשתתפות בחיים הפוליטיים שהם מחויבים בה.

ולסיום, אנחנו מקווים שגבר השכל ויפעל המוח, ויבינו אלה המחזיקים את הגה השלטון, שאין דרך אתרת אלא חזרה לקורי יוני 1967 והקמת מדינה פלשתינית בגדה וברצועה בצדה של מדינת ישראל. וככל שתמהרו, כן יוטב לשני העמים.

היורד ד' חיטון:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת זיידן עטשי, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן.

זיידן עטשי (שניר) — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מי שמדבר על ממשלה, אני חתם עליו, משום שאני חושב שיש לנו לא רק שני ראשי ממשלה, אלא שתי ממשלות. וזה מה שהביא למצב הנורא בשטחים ובמקומות אחרים ולדימורנו בעיני עצמנו ובעיני ידידינו. זה מה שהביא למצב שבו אנו נמצאים היום. ראש הממשלה אומר "לא", וממלא-מקומו אומר "כן"; השני אומר "לא" והראשון אומר "כן". וכך, שרשרת האסונות וההרג מלווה אותנו זה כמה שנים, גוברת בתקופות מסוימות ונרגעת בתקופות אחרות. ובסך-הכול, המאזן איננו לטובת מדינת ישראל.

בחלומותי השחורים ביותר לא חשבתי ולא חיתרתי לי, שחיילי צה"ל, לרבות אנשי משמר-הגבול, שנשלחו חמושים לשמור על הסדר, יותקפו פיסית פנים-אל-פנים בתוך ירושלים ובמקומות אחרים על-ידי צעירים ערבים, בדיים, באגרופים ובאבנים. למצב כזה מעולם לא חשבתי שנגיע, ואיש מאתנו לא רצה להגיע.

גם אם נצליח להכות חזרה, לעצור ולהעניש ולהכניס לכלא אותם צעירים ערבים, לא יהיה בזה משום הצלחה של כוחות הביטחון. אנו הזמנו כזיון שמעולם לא התגייסו בו, והיום אמורים ונדרשים למנוע אותו.

אתמול הייתי עד למחזה שהיה במזרח-ירושלים — צעירים התגבלו על אנשי משמר-הגבול פנים-אל-פנים. הדבר יגיע גם לידי שימוש בנשק, כי אמר מי שאמר היום מעל הבמה הזאת: היום כאבנים, מחר מי יודע כמה. אינני רוצה להגיע למצב כזה.

רוב חברי הכנסת הזאת, עם כל השכל היהודי המפותח והישר ועם כל המחשבה הנאורה, לוקים, לדעתי, בעיוורון. איננו רואים את האמת. ההבדל בין חבר הכנסת מוטה גור ובין כל חבר כנסת ערבי הוא, שאנחנו מומחים לערבים והוא אולי מתמחה, וזה הבדל גדול. וכאשר אני מתריע מעל במה זו — אינני עושה זאת רק לטובת הערבים. בראש וכראשונה העדיפות שלי היא מדינת ישראל, יציבות המשטר בה, יחסי השכנות, ההתפתחות, הגאווה, ההישגים שהיו לנו. כל זה נשמת לנו בינתיים מן הידיים.

אני חוזר ואומר פעם נוספת: אל נחסוך בדיאלוגים. לא ניהלנו שום דיאלוג עם אותם נציגים ערבים בשטחים שאינם מוכרים על-ידי מוסדות ישראל, ואינני רוצה לנקוב בשמות. מדוע? משום שהם נציגים של אש"ף. אם כן, מדוע הם פה? תגרש אותם. אם כבר, תגרש אותם. אל תגרש תשעה, תגרש גם אותם. כי כל אחד מהם הוא כנראה נציג של אש"ף. אתם רוצים לעסוק בגירושים, אז כואו נגרש את כולם. האם כך פתרון את

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

הערכים יפה מאוד את יכולתה של הממשלה לעמוד במטלה הזאת.

על הכנסת להתאחד ולגנות את הממשלה, ולברך את כוחות הביטחון על עמידתם במעמסה. עליה לחזק את ידיהם, כדי שימשיכו לפעול ללא רתיעה ולא יפולו ולא יטו אוזן לדברים הנשמעים מעל במת הכנסת, שנועדו להחליש את יכולת הממשלה לשלוט בכל חלקי ארץ-ישראל. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי — אינו כואלם. חבר הכנסת מנחם פרוש בבקשה, ואחריו — חבר הכנסת אברהם ורדיגור. אם הוא לא יהיה כאולם תועבר רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן אבוזצירא, ואם הוא לא יהיה כאולם — לחבר הכנסת מאיר כהנא. אם גם הוא לא יהיה כאולם — לתברת הכנסת מרים גלוריה-תעסה.

חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה לא להתרגש, לשמור על הבריאות.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

תודה רבה. כבוד היושב-ראש הנכבד, כנסת נכבדה, בתחילת דברי אני מוצא לחובה להביע מעל במת הכנסת הודיה לה' על הנס שהיה לי אתמול עם קבלת מעטפת הנפץ מאיסטנבול. אומר את אשר נאמר בספר תהילים פרק קכ"ד: "ברוך השם שלא נתחנו טרף לשניהם, נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים, הפח נשבר ואנחנו נמלטנו. עורנו בשם השם עשה שמים וארץ".

מעניין, שדקה לפני שהבחנתי במעטפת הנפץ הופלה כוס הקפה שעמדה על שולחני, הפלת כוס הקפה היא עניין שולי, אבל מעניין הוא כי מייד עם נפילתה שם ה' כפי את הפסוק: "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו".

לשם מה אני מספר זאת? כי בשל הפלת כוס הקפה עצרתי את מירון פתחת המעטפות והבחנתי במעטפת הנפץ. ברוך ה' שלא נתחני טרף לשניהם, נפשי כצפור נמלטה מפח יוקשים. הפח נשבר ואנחנו נמלטנו. אברך ה' על חן חסדו, וכפי שההלכה קובעת לברך ה' — —

היו"ר ד' תיכון:

טליחה, חברת הכנסת אלוני, אולי תיכנסו לאולם, כדי שיהיה נציג אחד לאלה שהגישו הצעות אי-אמון? פשוט, איש מהם לא נוכח, ומרוברוב כחמש הצעות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת פרוש אינו חבר ממשלה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אברך ה' על חן חסדו, וכפי שההלכה קובעת, לברך ה' "הגומל לחייבים טובות, שנמלני כל טוב".

אני רוצה לציין לשבח את המשטרה, שהגיעה בתוך דקות ספורות ממש ולקחה את מעטפת הנפץ.

כרור, כי הכרחי להתחיר לתודעת הציבור עירנות והירות בפתיחת מעטפות, ואני מקווה שגורמי הביטחון ימצאו דרכים לבריקת הדואר המתקבל במדינה.

ועתה להצעות האי-אמון. אפילו יש לסיעתנו נושאים די רציניים וחשובים, אשר מעיקים עלינו ואין לבנו שלם עם מהלכים שונים של הממשלה, במיוחד בנושאי דת, אני חייב לומר במלוא הבהירות, שיש לנו אמן מלא במהלכים ובמבצעים של משרד הביטחון בבלימת ההתפרעויות של הערכים.

אלי גידור לנו: זה לא מייצג זה לא מייצג. גם ראש העיר לא מייצג, וגם אחריה לא מייצגים, ואף-על-פי-כן כלולו משותחים אתם, משום שהם נחשבים למשחפי פעולה.

אני מקווה שקברניטי המדינה יתאחדו לאלתר לכל הפחות סביב הנושא הזה, כי יפה שעה אחת קודם.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן.

אנב, אני חייב להסב את תשומת לב חברי, חברי הכנסת, שאין כאן איש מן הסיעות שהגישו את הצעות האי-אמון. זהו מצב מגוחך — לו לפחות שמרו הסיעות שהגישו את ההצעות על נציגות כלשהי כאולם, אבל הם אמרו את אשר אמרו ויצאו.

מרים גלוריה-תעסה (הליכוד):

זהו היחס שלהם להצעות האי-אמון.

היו"ר ד' תיכון:

כן, זה היחס לאי-אמון.

בבקשה, חבר הכנסת איתן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל מה שניסו להסתר צף ועולה על פני השטח, וההתעלמות המכוונת מהלך רוחם של הערכים בארץ-ישראל התגלתה כמעשה בתי-היענה.

העולם הערבי כולו, בכוח וכפועל, הוא אויב של מדינת ישראל, עמה ועצם קיומה. תוכת ההוכחה, שקביעה זו אינה נכונה, חלה עליהם ועליהם כלכד, כלי הברל בין מקומות מגוריהם ובין התעודות שהם נושאים בכיסם.

ארץ-ישראל כולה שייכת לעם היהודי. הערכים בארץ-ישראל הם מיעוט, ועליהם לשכנע, לא כדיבורים אלא במעשים, שהם אינם מיעוט ערץ.

ממשלת ישראל חייבת להפגין שליטה ושמידה על חוק וסדר בכל מקום, בכל זמן ובכל תנאי.

לאחרונה קיבלנו שיעורים בהתנהגות מפיו של תח-שר החוק הבריטי. מה שלא הצליחו האנגלים לעשות ב-30 שנות שלטון מנסה בצניניות פקיד בממשלה אנגליה לעשות בשלושה ימים. הם לא הצליחו ללמדנו איך מטפלים בדרכס "הנאורה" במפירי חוק וסדר, איך מגרשים פליטי שואה לגיא ההריגה או לאיים נידחים. הם לא הצליחו ללמדנו איך מחריכים יישובים בחיפוש אחר נשק להגנה, ואפילו נכשלו בניסיונם ללמדנו שימוש בחבלי תלייה "נאורים" כמזה, אנגליה התרבותית והנאורה. ממשלת ישראל החמיצה את תפקידה ולא השיבה לפקיד האנגלי הזה מעמדה של סמכות וכבוד.

גירושם של תושבים, שאינם אזרחי ישראל, הוא עונש חוקי מקובל ויעיל, ועל הממשלה לעשות בו שימוש תוך עמידה על חובתה לשמור על חוק וסדר.

חידוש תנופת ההתיישבות בכל חלקי ארץ-ישראל יהיה חשובה מוחצת לכל פושקי השפתיים מבית ומחון: תשובה ההולמת את הציונות האלוטית מאז ומעולם.

גם מצרים הדמוקרטית מעזה להתערב בעניינינו הפנימיים, כביטור קברו ליחסה להסכם השלום, ואנחנו "מסבירים", "מתורפסים", ואפילו מתווכחים מי יור מצרימה לחלות ולרצות את פניהם, כבימי פרעה.

התנהגותה החלושה של הממשלה מזמינה לחצים נוספים, מקרבת מלחמה, מדרדרת לטרור ולאלימות, ומנגד קוראים

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

היושב כציון, רוב רובו, יהיו מוכנים לויתורים, אם רק נהיה בטוחים שהם מוכנים לכרות כוננות ברית שלום. אבל אין אף מנהיג ערבי אחד שמוכן לשכת אתנו.

חמור עד מאוד המהלך שבו מסתייעים במדינות אחרות, גם ידידותיות, כדי שהן ישפיעו כאן במדינה לנקוט דרך זו או אחרת. כבר אפשר היה להיווכח מהניסיון שהלחצים שמפעילות מדינות אחרות אינם משפיעים, אינם מעילים ואולי אף מעוררים התחפורות של הצד השני בעמדותיו והפגנת שרירים. ניצול לחצים מתחנות אחרות להשפעה על מהלכים מדיניים — זאת דרכם של מחנות השמאל לחרוג מהמסגרות המקובלות. עד כדי כך שהם נהסכים לדוכריהם ולתועמלניהם של המחבלים והמתפרעים הערבים.

אני פונה אל האחראים כשלטון לתת את הדעת באופן מעמיק על השאלה, אם ההתפתחות הזאת של מחנה השמאל אינה עלולה להוליך אותנו להידרדרות אשר מי ידע לאן תגיע.

לא אהיה שלם עם נפשי אם בהזדמנות זו לא אתירע על התוכנית שמשרד החינוך והתרבות מתעתד להגשים. כפי שפורסם, מתכנן משרד החינוך והתרבות לקדם את מדיניות המפגשים בין יהודים לערבים — לא מפגשים בין קובעי המדיניות, זה לא מתפקידו של משרד החינוך והתרבות, ומשרד התרן לא מצליח בזה ואף אחד מאתנו לא הצליח עד עכשיו בעניין זה — משרד החינוך מתכנן, נוסף על מפגשי תלמידים יהודים וערבים גם מפגשים בין מורים יהודים לערבים. מצב החינוך הערבי הוא עגום עד מאוד. הולך וקם דור כזה אשר מי יודע לאן הוא עלול להגיע ולהביא אותנו, וכבר ראינו את ההתפרעויות בשטחים. אם הם רוצים לבלום את המגמות האנטי-יהודיות בחינוך הערבי, יש רשם דרכים לשלב במערכת החינוך הערבי כוחות להסברה והכוונה לשלום ולהשלמה עם המציאות היהודית. טרסט החשיבה במשרד החינוך חייב לתת דעתו על תוצאות המפגשים בין תלמידים יהודים לערבים. גדול החשש שהערבים השפיעו על היהודים והגבירו את התודעה של המחנה השמאלני בין הנוצר שלנו. גידול החשש שמפגשי מורים יהודים וערבים יגבירו את הסכנה של חידת התודעה השמאלנית. ואם כיוון זה יימשך, מי יודע לאיזה מהפך פנימי הדבר עלול להוביל. השם ירחם מפני מהלכים כאלה.

ייתאר כאן במלוא גילוי הלב: אנו מביטים בדאגה רבה, דאגה רבה עד מאוד בתוכנית זו של מפגשים. אנו תוהים אם אין מפגשים כאלה, כפי שמתכננים עליידי משרד החינוך, אנו אוהים גשור לנישואי תעורבות חלילה. פריצת הסכרים עליידי מחנה השמאל ונכונותם להגן על המתפרעים הערבים מחייבת את האחראים כשלטון לפקוח עיניהם על ההתפתחויות.

סיעתנו מביעה את מלוא האמון כשר הביטחון על מדיניות הדי החזק, בכלל זה הגירוש. גירוש המחבלים והמתפרעים — זה העונש אשר יבלום את ההתפרעויות במחנה הערבי. כאשר מחנה הערבים ירצה לנהל משא-ומתן לשלום, אני אומר וחוזר ואומר: נביע כולנו עמדותינו. אבל כאשר הערבים משתוללים ומתפרעים, לא נערכב מהלכים ועמדות מדיניות, אלא ננקוט את כל האמצעים התריפים ביותר לבלית ההתפרעויות במחנה הערבים המתפרעים. אל לא נערכב את הפרשיות. ערכוב הפרשיות עלול להוליך אותנו מי יודע לאן, וכולנו נתחשמו, ומי יודע אם זה לא יהיה מאחר.

רבותי, ראו לאן אתם הולכים, לאן אתם מובילים — להיות דוכריהם של המחבלים, אשר רוצחים את ילדינו ורוצחים אנשים חפים מפשע. דעו, הזהרנו אתכם: המהלכים שלכם מסוכנים עד מאוד.

אני מביט כחרדה גדולה על ההתפתחויות האחרונות במדינה, שנצרו דווקא כימי ממשלת האחדות הלאומית. שונאיה של מדינת ישראל שואבים עידוד ללא שיעור מהדברים והמרוכרים של מחנות השמאל, ולא פעם אחת אני מתרשם, שאין לערבים צורך בדוכרים יעילים יותר מאלה שיש להם במחנות השמאל.

הסכסוך עם התושבים הערבים התחיל מייד אחרי מתן הצהרת בלפור, ועברנו מלחמות קשות ביותר, מאורעות ופוגרומים חריפים ביותר, אבל תמיד, בכל המלחמות ובכל שנות המאורעות היו היישוב היהודי וממשלת ישראל מלוכדים במלחמתם. אני זוכר אי פעם שמהצד היהודי הרהיב מישוה עזו בנפשו לבקר, לגנות ולחתור נגד המהלכים והמכצעים שנעשו על-ידי היהודים. לא פעם אחת נעשו משגים די רציניים, ואף-על-פי-כן מעולם לא לא אמר זאת מישוה כלפי חוץ.

היתה תקופה קצרה ביותר בשנות השלטון המנדטורי, שבה היו הבדלי מהלכים בין ארגון "ההגנה" ללח"י. נכון, זו היתה תקופה עגומה, אבל היא קצרה יחסית. אם נחבונן בכל שנות המנדט וכ-40 שנות קיום המדינה, הרי גם כאשר נעשו משגים, נהדו מלבקר, שמה תתפרש הביקורת כעידוד לצד הערבי.

יודעים אנו שכשם שפרצופים אינם שורים, כך אין הדעות שוות, אבל כלפי חוץ היתה תמיד הופעה מלוכדת ומאוחדת.

כשישכתי והקשכתי למציעי הצעות האי-אמון, ובמידה מסוימת גם לדוכרי המערך שנאמו במהלך הוויכוח, חשכתי בלבי, מי היה מסוגל להשמין אותנו יותר משהשימוצו אותנו בדיון זה דוכרים אלה. בלהט הוויכוח שנשמע כאן ישכתי וחשכתי, האם יש לנו מושג מה עלולות להיות ההשלכות של דברים אלה על המחנה הערבי? למה לא יוסיפו הערבים להשתולל ולרצוח חפים מפשע, אם הם שומעים דברים כאלה מעל במת הכנסת? אני שואל את עצמי, האם השתגעו ויהודים חותרים תחת קיומם. תחת קיום המדינה? אני חושב, שעוד מעט נגיע למצב שנצטרך להוכיח שיש שלם מקום בארץ-ישראל. כך ששמע מלחם הוויכוח וההתקפות על המהלכים הנעשים כדי לבלום את ההתפרעויות במחנה הערבים.

אני מביע את מלוא ההערכה לשר הביטחון, למשרד הביטחון ולצבא על הצעדים שהם נוקטים לבלית הפרעות. קשה לי להבין את הרגישות הגדולה שבה מתקבלת תוכנית משרד הביטחון לגרש את החבלנים שהוכח כי הם הם הפורעים, המתפרעים, המחבלים. אני חושב שעוד היום יושבים בבית הזה חברים שממשלת המנדט הבריטי גירשה כומנה. איזה מדינה לא היתה נוהגת במחבלים כפי שמשרד הביטחון נוהג בהם?

אין ספק שארצות-הברית יכולה להרשות לעצמה לצאת נגד גירוש המחבלים אחרי שמגעים אליה הדי תעמולת מחנות השמאל. היתה כאן התערבות חריגה, זו מחייבת אותנו לצאת כפעולת הסברה כדי למנוע הישנות התערבות כזאת. יהא ברור: אם האחראים במחנות השמאל לא יהיו מסוגלים לבחון דרכם ולהפסיק את המהלכים המסוכנים, המסכנים את קיומנו, לערכב עמדותיהם המדיניות עם המאורעות והפרעות של הערבים, אזי מי יודע לאן נידרדר חלילה. נפריד מהלכים מדיניים ממעשים טרוריסטיים.

אמרת בהזדמנויות שונות, ואני רוצה להגיד גם כעת, שכבר עיכב מנהיג ערבי אשר ירצה לשאת ולתת אתנו בריצנות על מציאת פתרון של שלום, אני בטוח שהכנסת והעם

— הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת: הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי־אמון לממשלה —

ז. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר ד' תיכון: מאת חברי הכנסת שמחה דיניץ, רן כהן, ויקטור שם־טוב ודן תיכון.

2. ועדת הכנסת קבעה את הרכב הוועדה המשותפת של ועדת החינוך וועדת הכספים לדיון בנושא: "מוסדות תרבות — סכנת סגירה וניווט". הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת נחמן רז. הוועדה תמנה שישה חברים, שלושה מכל ועדה. יושב־ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ד' תיכון: תודה רבה.

הודעה לחברת הכנסת שרה דורון בשם ועדת הכנסת.

שרה דורון (בשם ועדת הכנסת): אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת למסור לכנסת את ההודעה הזאת:

1. ועדת הכנסת החליטה להעביר לוועדה הפנים ואיכות הסביבה את הצעת חוק אחר הנצחה — גבעת־התחמושת.

ח. הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי־אמון לממשלה

שהעלילו עלינו בסכרה ובשתילה, יכולים להעליל עלינו פי כמה וכמה במחוזותינו. ואם לזה היא מצפה, אוי לנו.

אני חושבת, שדבריהם של כמה גוואמים יכולים לשמש פרק מוצלח מאוד בתעמולה האש"פית ופרשנות טובה לאמנה הפלשתינית. הערבים לא צריכים לראות לדברי ספרות ופרשנות. לצערנו הרב, יש לנו כשכילם בית־יצור לעניין זה.

לדעתי, ברור שעזיבת עזה, כפי שהוצע כאן, תגרום לכך שאש"ף יתבסס בה, יציב את קני התותחים בה ויעשה את הגיהינום בדרום לכזה, שלבנון תחוויר לידו. אוי לנו, אם אלה הן ההצעות. אני יכולה רק לומר: טחו עיניכם מראות ואחזיקים משמור.

ועתה לדברים שאני רוצה לומר: אדוני היושב־ראש, אני רוצה להציע יחד, עם חברים אחרים, שיהיה כאחת משיבות הכנסת דיון של אמת בנושא הפליטים בישראל. נושא זה היה לחומר תעמולה נגד מדינת ישראל, ויותר מכך — לחומר נפץ אמיתי, מוסרי ומציאותי.

אני רוצה להזכיר לתת־שר החוץ הברטי, שפקפק בהתנהגותו של קצין צה"ל ושאל מדוע הוא עצמו מחפז, יכול להיות שקצין צה"ל זה הוא בן 19-20 והמחפז בן 17, והנה תת־שר החוץ הברטי גוער בו על העזות לעצור את הנער. מי הוא תת־שר החוץ הברטי? מה הוא עושה פה? הוא בא לבקר כאן, הוא אורח — אם כן, יתנהג כאורח. אנחנו מקבלים אותו בסבר פנים יפות, ואל לו להתערב במעשים שאנו עושים לשמירת הביטחון הפנימי השוטף שלנו. אנחנו נסתדר לבדנו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מרם גלזר־תעסה (הליכוד):

אני רוצה להזכיר לתת־שר החוץ הברטי, שלכו נצטט על הערך התרבותי־המוסרי הנרמס במדינת ישראל: טול קורה מבין עיניך. לך קודם כול להשליט את המוסר ואת הצדק ואת המשפט בבלפסט, ואחר כך בוא לכאן.

דבר נוסף, מדינת ישראל יישבה כ־10,000 משפחות ברצועת־עזה, ואילו בריטניה מצביעה מאז 1971 בעד הצעת החלטת האו"ם, הדורשת להחזיר את הפליטים למחנות. עד היכן יכולה להגיע הצביעות הברטית? נגמרו ימי המנדט ותם שלטון הנציב העליון בארץ־ישראל.

לצער הרב, ההצעות והעזות האחרונות של ארצות־הברית לא עולות בקנה אחד עם עצומה של יידת אמת.

היו"ר ד' תיכון:

רשות הדיבור לחברת הכנסת מרים גלזר־תעסה, ואחריה — לחבר הכנסת עבדאללה דראושה, אחרון המשתתפים בדיון זה.

שוב, אתם רואים כמה אנשים לא משתתפים בדיון, כי הם פשוט לא נוכחים.

מרם גלזר־תעסה (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להעיר הערה, ואני מבקשת את סליחתך, אדוני היושב־ראש, הדברים מכוונים גם אליך: אני חושבת שנשיאות הכנסת חייבת לשקול דרך, חוקית כמובן, של תגובה על האינפלציה בהצעות הא־אמון לפעול לשמירה של מעמדה של הצעת הא־אמון בדרך הטובה ביותר, כי אנחנו רואים שאפילו מי שהגיש את הצעות הא־אמון אינם נמצאים באולם. זה גם אינו מוסף כבוד למעמדו של הבית הזה.

דבר שני: אני רוצה להגיב בקצרה על דברי חברי הקודמים, בראש ובראשונה על דברי חבר הכנסת גרנות, שציטט פסוק נפלא מספר ירמיהו: "אל תבכו ואל תגודו לו, בכו בכו להלך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו". לקחת פסוק כזה ולהחיל על המגורשים, המרצחים והמסיתים, לקרוא את הפסוק היפה הזה על מרצחים, שבעצם כולם משוחררי העסקה עם ג'יבריל — זו עוולה שרק סופר ומשורר מבית־אולפנה מסרים יכול לעשותה.

אחר כך הוא מצטט את הלל: "מה ששנאו עליך אל תעשה לחברך". האם זה חבר שלי בכלל? חבר שלי הוא מי שמאמץ את הפסוק הזה כפי שאני רוצה לאמץ אותו. אבל, אם חבר שלי משכים להורגני, מן הדין ומן ההלכה שאני אחפוס את היחמה ראשונה, ואיני חוזרת כי מדברי, כלפי מרצחי ילדים ונשים יש שפה אחת, והיא השפה המתאימה להם.

דבר נוסף: חבר הכנסת וילנר הגיש כאן לחבר הכנסת נחמיאס את התמנות של הילדים שנרצחו כניכול, או באמת, במהומות. כולנו מצטערים באמת על הרגת ילדים ועל מות ילדים. הייתי רוצה רק לשאול אותו אם הוא אוגר בכיסו גם את התמנות של הילד רמי חבה או של דני כץ ושל אחרים. מעניין אותי מאוד לראות את זה.

אני רוצה להתחייס בתגובתי דווקא אל דבריה של חברת הכנסת שולמית אלוני, המציעה לעזוב את המקומות האלה, ושואלת מה אנחנו עושים בהם. אני חושבת, של צדקה חברת הכנסת אלוני צדק אחד קדימה, היה רמינה מראה לה, שמה

— הצעות סיעות מפ"ס, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

עורך מרכזי במדינת ישראל לא ייסגר על-ידי שבאב ולא על-ידי שליחי ערפאת ולא יעזור שום דבר. מדינת ישראל, כבישיה פתוחים ועורקה פתוחים ועובדים ואיש לא יסגור אותם, לא אתה ולא מסיתים כמך, לא אלה התומכים כך ולא אלה שעשו את זה.

ועכשיו ברצוני לעבור לנושא אחר. אני חושבת שההומניזם הסלקטיבי וראיית האמת המעוותת, של השמאל בעיקר, ופרסומם של מאמרי שטנה יוצרים את האווירה המתאימה לכתבות שקריות ונבזיות כאחת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

מייד אגיד לך. אני הגשתי הצעה רחופה לסדר-היום בעניין זה, אבל ביקשו ממני לעכב את העלאתה ביתחיים. אני מחכות לכתבה של מכרם חורי מחיל, כתב ערבי ישראלי שעשה את שליחותו רמייה. נתנו לו את הרשות לסקר, והוא סיקר שלוש פרוזות שלא היו ולא נבראו. כאחת נראה בחור ערבי החושף את חזהו ואומר לחיילים ישראלים: תירו כי — והם יורדים בו והורגים אותו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ראינו את זה בטלוויזיה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
עניך המעוותות ראו זאת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אני לא מדברת אליך.

הי"ר ד' חיכון:
חבר הכנסת צירלי ביטון.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אתה מוזר לתחום בשבילי.

סיפור שני — חייל ישראלי נפל בשבי, שוביו פגעו בכבודו והפשיטו אותו חצי עירום, בעוד היחידה שלו לא נחלצה כלל לעזור לו, אך שוביו רחמו עליו ושלחו אותו לעת ערב ליחידתו.

וספור שלישי — חיילים מתפרצים לבית-חולים, יורים והורגים חמישה ערבים, וביניהם ילד קטן הנרצח לעיני אמו.

בכתבה זו היו שלושה פרקי זווה חסרי שחר, כפי שנודע לי לאחר בדיקה שנעשתה בצה"ל. אני מברכת מכאן את העיתונאי זאב שיף, שהיה כנראה הראשון שחקר את הדברים ואולי היה גם בין הראשונים שהביאו לידיעת צה"ל את הצורך לחקור זאת.

הצנזורה הצבאית אחראית לענייני ביטחון, לא לאמינות הכתבות המתפרסמות. אני מציעה ששר הביטחון יבדוק אם ניתן לכקש מן הצנזורה גם לבדוק את הדברים לעומקם.

אני פונה כאן אל עורך עיתון "העיר" שיקרא את הכתב הזה לסדר ויעמיד אותו על שקריות הדברים שכתב.

רבותי, דבר כזה יכול להיכתב רק באווירה מסוימת. כשהתאטרון, כשהשמאל, כשכולם מלבים את האש, יכול

אני שבה ומציעה לממשלת ישראל שלא לקבל עצות רעות, אפילו הן באות מידידים טובים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אפילו השבדים גינו את פעולות ישראל בלבנון — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
לך לאפגניסטן.

שלטון ישראלי יקשיב רק לעצות הטובות של שר מדינת ישראל, ובעיקר לשר הביטחון, ואני מדגישה כאן כי אני מחזקת את ידיו ומסכימה לדרך היישום המבצעי שלו. מוכן שאני מחזקת גם את ידי חיילי צה"ל וקציניו, הערבים, אותו המון פרע, מביאים את הילדים שלנו לעסוק במלאכה כזויה, שהיא בבחינת הכרח שלא יגונה, אם עליהם לדאוג גם לביטחון השוטף, הם יעשו זאת עד שהערבים המוסתים, הייתי אומרת: הנשמות המכורות והקניות על-ידי אשף, יפסיקו את המהומות ויירגעו.

אני מצטערת לומר, שאינני מסכימה עם הגישה של משרד הביטחון, בכמה דברים. ראשית, אני מציעה להפסיק את "הדברת" ואת ההכרזות, ואביא שתי דוגמאות בלבד. דובר ככיר בצה"ל אמר: אנחנו יודעים שבמסגדים מתנהלת תעמולה אשפית, ועם זאת לא נפגע במסגדים. בשביל מה צריך להצהיר זאת בכלל?

מיכאל דקל (הליכוד):
לא כך נאמר.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אני שמעתי ברדיו, ואם ציטטו אותו לא נכון, הרי זה דבר אחר.

אני רוצה לשלוח אותו לספר שמואל ולספר מלכים: רוצחים יש לקחת אפילו מקרנות המזבח — להכדיל אלף הכדלות ממסגרים. רוצח לא יכול להסתתר בבית-תפילה. בית-התפילה נועד לתפילת אמת של אדם לאלהיו, אין זה מקומו של רוצח אדם.

זאת ועוד, כשסגרו את ואדי-ערה לשלוש שעות, עורך מרכזי במדינת ישראל, מדוע לא שלח צה"ל טנק כדי לפנות את האבנים האלה?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אני חושבת שלא צריך לפתור מהם, לא צריך להיבהל מהם, צריך — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נראה שהכיבוש משגע — — —

עבד-אללה דראושה (המערך):

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אני לא מדברת אליך, חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה מוזר למניין אצלי.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר ד' חיכון:
חבר הכנסת צירלי ביטון, חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא לך לסדר בפעם הראשונה.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

כנראה כתב ערבי ישראלי להוכיח את הסולידריות שחברת הכנסת שולמית אלוני מרבת עליה.

אני רוצה לומר משהו על הסולידריות. העם היהודי מגלה סולידריות, ותמיד יגלה. זה כוחו. אני מקבלת את הסולידריות הערבית, אני לא מקבלת את הסולידריות לדצח ולהרג. בשום פנים ואופן לא.

אני חושבת שמעו יצא מתוק. או לו לאותו מתוק, אבל בכל אופן הוא קיים. מה שקרה לנו בימים האחרונים חייב להביא לתודעת כולנו את השפיות ואת התבונה.

ידיד עטשי (שני — מפלגת המרכז):
איפה זה נמצא?

מרים גלדית-עסה (הליכוד):

יש להתייחס לדברים לפי ממדיהם. אין אני מקבלת שכל הערכים הם אותו דבר. אבל, אל אותם אלמנטים יהודים, שלדעתי היו המסתים הראשונים — ואני רוצה לומר מעל הדוכן הזה, שהפגנת "שלום עכשיו" כמראש-שבת היתה בבחינת הוספת שמן על המדורה. כאשר מניפים כרזה שבה מושוים חיילי צה"ל לנאצים, מה אתם רוצים מהערכים? איך אתם רוצים שהם יתרגמו את זה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מרים גלדית-עסה (הליכוד):

ראיתי את זה במו עיני: חייל ישראלי — לפי דמיונו של הכתב הישראלי — הורג ליד לעיני אמו. כאלה היו הנאצים, והוא מתרגם את זה בכתבה שלו.

אני רוצה לומר לאנשי השמאל, החושבים עצמם מוסריים: ההומניזם שלכם, ההומוסריות שלכם והאמת שלכם עוברים עיבוד כמו ב"פור-פרוסטור". האמת הופכת להיות לקוביות שנהפכות לאבנים. המוסר הופך פרסות, ההופכות לצמיגים ברערים בצמתי דרכים במדינת ישראל. ואני מציעה לכם: שבו בשבת נקיים ותבדקו גם אתם את הדרך שלכם.

אני רוצה לסיים את דברי ולהזכיר לערכים: רבותי, לו רציתם באמת ולו רצו באמת מדינות ערב להקים מדינה פלשתינית, הייתם יכולים להקים במשך 19 שנה. איש לא הפרע לכם לעשות זאת. מ-1948 עד 1967 הייתם יכולים להקים מדינה פלשתינית. אתם משקרים לאנשים שלכם — אני פונה עכשיו אל הערכים. מדינה פלשתינית הרי לא תיכון ביהודה ובשומרון, לעולם לא תהיה.

ולא רצות-הברית ולבריטניה ולכל התומכים בהקמת מדינה פלשתינית: מדינה פלשתינית היא מדינה ערפאתית.

מי שחשקה נפשו בריבונות ערבית, בדגל ערבי, בשליטת חשפה הערבית — בבקשה. כמורת הדרך ירגיש את הריבונות הערבית, יחוש עצמאות. פה הערכים הם מיעוט, והריבונות בידי העם היהודי, כי זוהי מדינתו של העם היהודי, של חלקו הנמצא פה וחלקו שעוד יבוא. ואנחנו לא מפתחים לא מדמוגרפיה ולא ממדינה פלשתינית ולא מצמיגים ברערים. והמצב הנוכחי פשוט יחשל את הנער שלנו, הוא יהיה מפוכח יותר ויראה את המציאות נכונה.

למסתים ולמדיחים אל תהא תקווה.

ידיד ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבדיאלוהב דראושה. לאחר דברי חבר הכנסת דראושה תתקיים הצבעה.

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קואליציה מזוה ומסוכנת מתחזקת כתקופה האחרונה: ראש הממשלה שמיר ושר הביטחון יצחק רבין חברו יחד כדי לבצע מדיניות אחת, שניהם פרעלים נמרצות באותו כיוון: שניהם אחראים באותה מידה להסלמה ולהידרדרות המצב בשטחים, לפניעה כיחסי ישראל-מצרים ולטרפוד תהליך השלום באזור, למדיניות היד הקשה נגד העם הפלשתיני — מדברים על הרגעה והתאפקות וממשיכים בדרכי. אין הם מתחשבים במסרים של הנשיא מובאק. הם מחליטים על גירוש פלשתינים בניגוד לאמנת ג'נבה, בניגוד לדעת הקהל הבין-לאומית ובניגוד מוחלט לחוקי יסוד אנושיים. אין הם מתחשבים בהחלטת מועצת הביטחון, וממשיכים במדיניות הדיכוי והגירוש. כיצד אפשר להסכים את התנהגות הברית המזוהה הזאת אם לא ככוונה הברורה שלהם למנוע כל אפשרות להביא לפריצת דרך ולפתרון פוליטי של הסכסוך באזור?

משמיר אין לי ציפיות. הוא ומפלגתו, החותרים לארץ-ישראל השלמה, מבטיחים המשך מאבק רמים שיגבה קורבנות רבים משני העמים. מהם אין לי ציפיות.

יצחק רבין, שר הביטחון, איש מפלגת העבודה, המתגאה שהוא תלמידו של יגאל אלון, זיכרוננו לברכה, הוא השר האחראי לביצוע מדיניות הדיכוי והעינויים בשטחים. הוא האחראי למדיניות שכתוצאה ממנה נהרגים ילדים, נשים וקנים בודה המערבית, כרצונת-עזה ובלבנון.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אהרן נחמיאס (המערך):

אתה תוקף את החברים שלך ופונה אליהם לעזור לך.

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

אני מדבר כמי שהכיר והוקיד את יגאל אלון, זיכרוננו לברכה, ואני חושב שהוא מתהפך בקברו כשתלמידו מבצע את המדיניות האכזרית הזאת.

הדבקות באופציה הישראלית, במשא-ומתן ישיר עם ירדן, היא אשליה. 20 שנה חיכו שהמלך חוסיין יקבל את האופציה הכוזבת הזאת. הוא לא בא, הוא לא יבוא כעתיד. מי שמומין את חוסיין לכוא למשא-ומתן ישיר אינו מתכוון לשלום ברצינות. הדרך היחידה היא משא-ומתן באמצעות ועידה בין-לאומית בהשתתפות כל הצדדים המעורבים בסכסוך. זאת העמדה המקובלת על העולם כולו, ורק שמיר ומפלגתו מתנגדים לה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל עוד נמשך הכיבוש, ימשך המר, תהיה הסלמה, תימשך שפיכות הדמים ויימשכו האסונות הפוקדים את שני העמים. צריך להבין שאי-אפשר לפתור את הבעיה הזאת בכוח. אי-אפשר לרכא התקוממות של עם בכוח. הפתרון הוא פוליטי, הדרך היא רק משא-ומתן עם הפלשתינים. יש להגיע לשלום-אמת שיתבסס על הכרה הדדית בזכויות של שני העמים, העם הישראלי והעם הפלשתיני. יש להגיע להסדר שלום שיבטיח הכרה פלשתינית וכלל-ערבית בזכות הקיום של מדינת ישראל והכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני. אלה הם שני היסודות המרכזיים בדרך להסכם של שלום אמת בין שני הצדדים. המצב הנוכחי הוא בלתי אפשרי. זה מצב מזויף שלא יחזיק מעמד.

אני פונה אליכם, חברי מסיעת המערך, ואל כוחות השלום בישראל — ואני מברך אותם — לאזור אומץ ולומר בכנות ובקול את אשר הם חושבים. זהו הזמן לכך, אסור לחכות

חוברת י"ב, ישיבה שפ"ח, ט"ז בטבת התשמ"ח (6 בינואר 1988)

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

בעולם כולו. כיום קיימת הזדמנות פז לקידום תהליך השלום באזור, כאשר מצרים מדגישה שהאסטרטגיה שלה היא אסטרטגיה של שלום והיא מוכנה לפעול לקידום התהליך כאשר יש מוכנות כלל-ערבית ופלשתינית לקבל את ישראל כעובדה קיימת באזור ולשאת ולתת אתה כוועידה בין-לאומית כדי להגיע להסדר שלום שיבטיח את הזכויות של שני העמים ויבטיח שלום צודק ובר-קיימא באזור כולו.

הרשע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אם תשב על יד חבר הכנסת כהנא — זוג תאומים אחם.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

אתה יודע מי אמר שהוא מוכן לקבל את כהנא בקואליציה אתו — מודעי שלך ורוני מילוא שלך.

הרשע מצא (הליכוד):

אתה לא צריך את צירלי ביטון — כהנא יותר טוב.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

זהו הזמן להתעורר מהאשליה.

אני חוזר וקורא לשני הצדדים — הפלשתיני והישראלי — להכריז על הפסקה הרדית של כל מעשי האיבה באזור לשנה אחת, אשר תתלווה בהנהגת מדיניות ליברלית בשטחים ונתיבא ליצירת אווירה נוחה יותר לקידום תהליך השלום באזור.

אני פונה מעל הבמה הזאת לאש"ף ולממשלת ישראל להחליט על הפסקה הרדית של כל מעשי האלימות ולפתוח דף חדש במערכת היחסים בין שני העמים. כוחות השלום היהודיים והערביים חייבים להתאחד סביב הקריאה הזאת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, תם הדיון. אנחנו ניגשים להצבעה. חברת הכנסת שרה דורון, אני מצביע על כל ההצעות בבח אחת, האם זה מקובל עלייך? תודה.

מי בעד קבלת הצעות האי-אמון לממשלה של סיעות מפ"ם, ר"צ, חד"ש והרשימה המתקדמת לשלום — ירים את ידו. תודה. מי נגד? תודה.

ה צ ב ע

הצעות סיעות מפ"ם, סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום, סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון וסיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, הצעות אי-האמון לא נתקבלו. הדיון הסתיים.

הישיבה הבאה — ביום שני הקרוב בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:03.

לטרואמה נוספת, כמו זו של מלחמת 1973. הממשלה הזאת נושאת באחריות לעתידו של העם בישראל ולשלום האזור כולו, אבל גם לכוחות השלום יש תפקיד חשוב ומבורך. יש להגביר את הזעקה. גם מפלגת העבודה נושאת באחריות מלאה למה שקורה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תצביע אתנו אי-אמון, חבר הכנסת דראושה.

הרשע מצא (הליכוד):

שב בספסל שלהם.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

אתה תראה איך אצביע. לא תהיה התנגשות בין הדברים שאני אומר לבין אופן הצבעתי.

יש להגביר את הזעקה. גם מפלגת העבודה נושאת באחריות מלאה למה שקורה. מפלגת העבודה, שאינה מצליחה להביא לפריצת דרך מדינית ואינה יכולה למנוע את מדיניות היר הקשה בשטחים — מה היא עושה בממשלה שהיא אינה יכולה להשפיע בתוכה?

דן מרידור (הליכוד):

תעבור לליכוד.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

הסטטוס-קוו הקיים מכין את הקרקע לממשלה הבאה, ממשלת ליכוד בקואליציה עם כהנא, שתביא לגל חדש של מלחמות באזור זה. זה הזמן לעזוב את הממשלה הזאת, אסור לתכות. בשיכתכם בממשלה הזאת אתם סוללים את הדרך —

רב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת אדיר, הוא מדבר בשם מפלגת העבודה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שילנסקי, חבר הכנסת ויינשטיין, הואילו לשבת.

רב שילנסקי (הליכוד):

אני רק רוצה לדעת אם הוא מדבר בשם מפלגת העבודה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שילנסקי, הואל לשבת.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

בישיכתכם בממשלה הזאת אתם סוללים את הדרך לקואליציה הימנית עם כהנא ומונעים מן המערך כל סיכוי להגיע לשלטון. יש לעזוב את הממשלה לפני שיהיה מאוחר. אתם תהיו שותפים למחדל המתקרב.

החלטת האו"ם מאתמול היא אוזרה כרוה לקובעי המדיניות בישראל. גם הידידה של ישראל, ארצות-הברית, הצטרפה לגינוי. אתם הבאתם להשחרת דימויה של ישראל

נספחות

א. סדר-היום לישיבות שפ"ו — שפ"ח

- א. שאלות בעל-פה.
ב. שאלות וחשובות.
ג. הצעת חוק תעסוקת נכים, התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
ה. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
ו. הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע ואתרי הלאום (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987.
ז. הצעת חוק הפיקוח על המטבע (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ח. הצעת חוק הגליל, התשמ"ח — 1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ט. הצעות לסדר-היום.
י. הצעת חוק היטלים מיוחדים, התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
יא. מצבה הדמוגרפית של יהדות העולם — הצעת חבר הכנסת א' ולדמן.
יב. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 22), התשמ"ח — 1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
יג. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
יד. הצעת חוק יקיסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
טו. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
טז. הצעת חוק לשכת עורכי-הדף (תיקון מס' 15), התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
יז. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
יח. המשמעות האנושית, היהודית והישראלית של פסק-הדין במשפט כארבי — הצעת חבר הכנסת ש' רייס.
יט. פיטורי מורים והשיכוש בעקבותיהם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דיני, ד' מגן ור' איתן.
כ. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
כא. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
כב. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הגרסה בנאות, התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
כד. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
כה. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
כו. הצעת חוק לתיקון פקודת ויכונות החשמל, התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
כז. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
כח. הורעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, כ' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
כט. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מעארי ור' נאמן.
ל. הקמת מנזר הכרמליטים באושכין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וז' גרוסמן.
לא. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
לב. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
לג. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
לד. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מבית-המנוחות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
לה. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
לו. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
לז. לימודי מועצות מוריקים בבתי-הספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן ור' ארצי.
לח. שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
לט. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
מ. ועדת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי ור' שריד.
מא. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן ור' נאמן.

- מב. כ"ט בנובמבר — 40 שנה — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- מג. הצעת כנסית "סנט-פאול" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטני וח' טובי.
- מד. הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- מה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 77), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- מו. הצעת סיעת מפ"ם להביע אי אמון לממשלה בשל פעילות כוחות הביטחון בשטחים, שבאה במקום יוזמה מדינית.
- מז. הצעת סיעת ר"צ להביע אי אמון לממשלה בנושא משפטים בגדה וברצועה והחוק הבין לאומי.
- מח. הצעת סיעת חד"ש להביע אי אמון לממשלה בשל ההחלטה לגרש אישים פלשתינים מהשטחים והמשך משפטי הבוקר.
- מט. הצעת סיעת הרשימה המקדמת לשלום להביע אי אמון לממשלה בשל המעצרים, השיפוט הצבאי וצווי הגירוש נגד פלשתינים.
- נ. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה בשל יחס מצרים לממשלה ולמדינה וסירובה של הממשלה לשמור על כבוד ישראל.
- נא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות שפ"ו ושפ"ז

154. חלוקת כספים בחצור הגלילית כמענקים למוסדות תורה — הצעת חבר הכנסת מ' כהן אבידב.
155. מצבם של הרופאים המרדמים — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
152. הצבעת סיעת המערך בקונגרס הציוני הלא נגד הצעה למנוע מיורד להיות ציר בקונגרס — הצעת חבר הכנסת ר' שילנסקי.
153. הצורך לקבוע מדיניות ברורה לפעולות הממשלה לעידוד ההכנה היהודית-הערבית בישראל ולחזוק המתונים — הצעת חבר הכנסת א' לין.

ג. הצעת חוק הגליל, התשמ"ח — 1987

1. הגדרות
- בחוק זה —
- "הגליל" — תחום שיקבעו השרים בצו;
- "השרים" — שר הכלכלה והתכנון ושר התעשייה והמסחר;
- "המועצה" — מועצת הגליל, שהוקמה לפי סעיף 4.
2. עדיפות לגליל
- (א) הממשלה תשקוד על פיתוח הגליל ויישובו, ובמסגרת חקציבי הפיתוח העומדים לרשותה, היא תקצה משאבים לפיתוחו.
- (ב) לגליל תינתן עדיפות בפעולות משרדי הממשלה, לרבות בפיתוח ההתיישבות, החינוך, הבריאות, התיירות, התעשייה, התחבורה, התקשורת, הקליטה והעלייה.
3. המועצה וחבריה
- (א) מוקמת בזה מועצת הגליל (להלן — המועצה).
- (ב) המועצה תמנה 26 חברים, ואלה יהיו חבריה:
- 14 נציגי הממשלה;
- נציג רשות שמורות הטבע;
- שני נציגים של ההסתדרות הציונית העולמית;
- נציג של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל;
- נציג התאחדות התעשיינים;
- חמישה נציגי ציבור.
4. מינוי חברי המועצה
- (א) נציגי הממשלה ימונו, אחד אחד, בידי שר התעשייה והמסחר, שר החינוך והתרבות, שר החקלאות, שר האוצר, שר הפנים, שר העלייה והקליטה, שר הבינוי והשיכון, שר העבודה והרווחה, שר הבריאות, שר הביטחון, שר התחבורה, שר התקשורת, שר הכלכלה והתכנון ושר התיירות.
- (ב) הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית תמנה את נציגיה.
- (ג) המזכיר הכללי של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל ימנה את נציגה.
- (ד) נשיא התאחדות התעשיינים ימנה את נציג ההתאחדות.
- (ה) הממשלה תמנה את נציגי הציבור.
- (ו) תקופת כהונתה של המועצה היא ארבע שנים, שלאחריהן תמונה מועצה חדשה.
5. ישיבות המועצה
- (א) מניין חוקי לקיום ישיבת המועצה יהיה רוב חברי המועצה.
- (ב) לא היה מניין חוקי לישיבת המועצה, תידחה הישיבה לתקופה של עד 14 ימים; בישיבה השנייה יהיה כל מניין חוקי.
- (ג) הודעה על קיום ישיבת המועצה תישלח לחברים שבועה ימים לפחות לפני מועד כל ישיבה.
6. החלטות
- החלטות המועצה יתקבלו ברוב קולות של המצביעים.

(כ) שר האוצר יקבע את תקציב המועצה, באישור ועדת הכספים של הכנסת.

10. סמכויות המועצה בלבד

סמכויות אלה שמורות למועצה בלבד:

(1) מינוי מנהל למועצה וכעלי תפקידים אחרים;

(2) מינוי ועדות.

11. שמירת המעמד

קיומה ומעמדה של המועצה לא ייפגעו מחמת פינוי מקומו של חבר בה או משום פגם במינויו של חבר בה.

12. ביצוע ותקנות

השרים ממונים על ביצוע חוק זה והם רשאים להתקין תקנות ככל הנוגע לכיצועו.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

(1) במקום "26 חברים" יבוא "זאלה יהיו חברי המועצה";

(2) המלים "נציג רשות שמורות הטבע" ו"שני נציגים של ההסתדרות הציונית העולמית" — יימחקו.

(3) במקום "5 נציגי ציבור" יבוא — נציג מכל רשות מקומית שמספר תושביה עולה על 5,000.

לסעיף 4

חבר הכנסת ת' יזאד מציע:

(1) סעיף קטן (ב4) — "ימחק. וסעיפים קטנים (ג) עד (ו) יסומנו כסעיפים קטנים (ב) עד (ה)."

(2) במקום סעיף קטן (ה) יבוא:

"(ה) נציגי הרשויות המקומיות ימונו על-ידי מועצת כל רשות."

לסעיף 9

שר האוצר מ' נסים מציע:

בסעיף קטן (א) —

(1) במקום המלצות יבוא לייעץ.

(2) המלים "על אלה הקבועות ככל דין" — יימחקו.

לסעיף 10

שר האוצר מ' נסים מציע:

בסוף פסקה (1) יבוא "במסגרת התקציב המאושר של המועצה."

ד. הצעת חוק הפיקוח על המטבע (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1987

2. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 (א) לחוק העיקרי, במקום "שר האוצר או המפקח רשאים" יבוא "שר האוצר, המפקח או מי שאחד מהם הסמין לכך רשאי".

7. מנהל המועצה

המועצה תמנה את מנהל המועצה, שייבחר ברוב רגיל של חברי המועצה.

8. סדרי דין

המועצה תקבע את סדרי דיוניה ואת נוהלי עבודתה.

9. תפקידים וסמכויות

(א) תפקידי המועצה יהיו לייעץ לממשלה בכל הקשור בפיתוח הגליל, בעידוד ופיתוח התעשייה ובביטוסה, לרבות הקמת מפעלי תעשייה, המלצות בעניין הענקת תמריצים, פטורים והנחות נוספים על אלה הקבועים בכל דין, בפיתוח החקלאות התיירות, בפיתוח וקידום נושאי חינוך ותרבות, ביזום הקמת יישובים חדשים ובכל נושא נוסף שייקבע בתקנות.

לסעיף 2

חבר הכנסת מ' וחד וא' רובינשטיין מציעים:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) הממשלה חשקוד על יישוב הגליל ועל פיתוח לטובת כל תושביו, ובמסגרת תקציבי הפיתוח העומדים לרשותה, היא תקצה משאבים לפיתוחו."

חבר הכנסת ת' יזאד מציע:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) הממשלה חשקוד על פיתוח הגליל לטובת כל תושביו, ובמסגרת תקציבי הפיתוח העומדים לרשותה, היא תקצה משאבים לפיתוחו."

חבר הכנסת ת' יזאד מציע:

בסעיף קטן (ב) למחוק את המלים "בפיתוח ההתיישבות".

לסעיף 3

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

בסעיף קטן 3 (ב) במקום "26 חברים" יבוא "32 חברים" ובמקום "5 נציגי ציבור" יבוא "11 נציגי ציבור אשר ישקפו את מבנה האוכלוסייה בגליל."

חבר הכנסת מ' וחד מציע:

בסעיף קטן 3 (ב) במקום "5 נציגי ציבור" יבוא "7 נציגי ציבור, מתוכם 3 נציגי רשויות מקומיות שישקפו את הרכבו האתני".

חבר הכנסת ת' יזאד מציע:

בסעיף קטן 3 (ב) —

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הפיקוח על המטבע, התשל"ח — 1978 (להלן — החוק העיקרי), בהגדרת "מטבע חוק", במקום "מטבע חוק המפורט בתוספת" יבוא "כל מטבע שהוא הילך חוקי במדינה כלשהי ואינו מטבע ישראלי".

1 ס"ח התשל"ח, עמ' 108 ועמ' 204.

מהקנס שנקבע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין; ואולם רשאי בית המשפט להטיל על הנאשם קנס פיי-שלושה, ובעבירה בנסיבות מחמירות — פיי-חמישה, משווי הנכס או העסקה שלגביהם נעברה העבירה, הכול לפי הגבוה יותר;

(2) בסעיף קטן (ב), במקום הסיפא המתחיל במלה "דינו" יבוא "דינו" — מאסר שנה או קנס פיי-שלושה מהקנס שנקבע בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין.

5. ביטול התוספת

התוספת לחוק העיקרי — בטלה.

3. תיקון סעיף 15

בסעיף 15 לחוק העיקרי, אחרי "רשאי המפקח" יבוא "או מי שהוא הסמך לכך".

4. תיקון סעיף 17

בסעיף 17 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום הסיפא המתחיל במלה "דינו" יבוא "דינו" — מאסר שלוש שנים או קנס פיי-שלושה הקנס שנקבע בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז—1977² (להלן — חוק העונשין), ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו — מאסר חמש שנים או קנס פיי-חמישה

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226; התש"ס, עמ' 60.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

(1) בסעיף 1. אחרי "להסדר כאמור" יבוא "להלן — מניות שנחסמו";

(2) אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. מכירה ללא עמלה

לא יחויב אדם בכל עמלה או תשלום כיצא בה בשל מכירת מניות שנחסמו לחברה כאמור בהסדר; עמלה או תשלום כאמור ששולמו יעברו לקרן לב".

לסעיף 3

חבר הכנסת "א" ארצי מציע:

הסעיף יימחק, והסעיפים שאחריו ימוספרו לפי זה.

אחרי סעיף 5

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

אחרי סעיף 5 יבוא:

6. תיקון חוק מניות בנקאיות בהסדר (הפחתת עמלות) בחוק מניות בנקאיות בהסדר (הפחתת עמלות), התשמ"ה—1985³ —

³ ס"ח התשמ"ה, עמ' 203.

ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון — מקום קלפי), התשמ"ח—1987

(הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

2. תיקון חוק הרשויות המקומיות (בחירות)

אחרי סעיף 31 (א) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה—1965, יבוא:

"(א) מקום קלפי יהיה, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), בבניין ציבורי שהותקנו בו סידורים מיוחדים לנכים, בהתאם להוראות פרק ה' 1 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה—1965".

1. תיקון סעיף 68

אחרי סעיף 68 (א) לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט—1969, יבוא:

"(א) מקום קלפי יהיה, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), בבניין ציבורי שהותקנו בו סידורים מיוחדים לנכים, בהתאם להוראות פרק ה' 1 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה—1965".

ו. הצעת חוק פיצויים לנפגעי חיסון, התשמ"ח—1987

(הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

"נפגע" — כל מי שנגרם לו פגיעה כתוצאה מחיסון שקיבל או שקיים קשר חיסון סיבתי בין פגיעה שנגרמה לו לחיסון שקיבל;

"תדריך" — תדריך החיסונים שמוצא על-ידי משרד הבריאות — המחלקה לחיסונים ולאפידמיולוגיה;

"הוועדה" — ועדת מומחים מעין-שיפוטית שתפסוק בתביעות נפגעי חיסון ואשר תהיה מורכבת כדלקמן:

(1) שופט בית-משפט מחוזי המתמחה בדיני נזיקין;

פרק א' — הגדרות

1. הגדרות

בחוק זה:

"חיסון" — חיסון או תרכיב שניתן בהתאם לסעיף 19 חלק ד' לפקודת העם 1940¹ או בהתאם לתוספת ג' לפקודה ולפי תדריך החיסונים של משרד הבריאות;

"פגיעה" — מוות, נכות, פגיעה, או ליקוי גופני, נפשי, שכלי, או כל פגיעה בריאותית אחרת;

¹ ע"ד 1065, 1940, תר"ס 1, עמ' 191.

9. ביצוע
השר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי, כאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, להתקין חקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.
10. תחילה ותחלה
תחילתו של חוק זה היא כיום קבלתו בכנסת, והוא יחול אף על מי שענינו תלוי ועומד ביום קבלת החוק.
פרק ג' — קרן פיצויים לנפגעי חיסון
11. הקמת הקרן
מוקמת בזה "קרן פיצויים לנפגעי חיסון" (להלן — הקרן).
12. תוקף
השר יקים את הקרן לא יאוחר משלושה חודשים מיום קבלת חוק זה בכנסת.
13. ניהול
הקרן תנוהל על-ידי משרד הבריאות.
14. תפקיד הקרן
הקרן תהיה אחראית לחשלוש הפיצויים המגיעים לנפגעי חיסון בהתאם לפסיקת הוועדה.
15. גובה הפיצויים
הקרן תשלם פיצויים בגובה הסכומים שנקבעו על-ידי הוועדה לפי סעיף 4.
16. מימון
לשם מימון פעולות הקרן יקבע שר הבריאות בהתייעצות עם שר האוצר ושר המשפטים:
- (1) סכום נומינלי שייקבע בחקנות, אשר ישולם על-ידי מקבל החיסון כעת קבלת החיסון ויועבר לקרן.
- (2) אחוז מסך המחזור הכספי השנתי של יצרני החיסונים כפי שייקבע בחקנות.
- (3) שיעורי השתתפותם של גופים התנדבותיים כפי שיימצא לנכון.
2. שלרשה מומחים רפואיים שאינם מועסקים על-ידי משרד הבריאות;
(3) נציג משרד הבריאות;
(4) נציג משרד המשפטים;
(5) נציג "קרן הפיצויים לנפגעי חיסון" שחוקם על-פי סעיף 11.
- "יצרן" — כמשמעותו בחוק האחריות למוצרים פגומים התש"ס — 1980.²
"השר" — שר הבריאות.
- פרק ב' — פיצויים
2. זכאות לפיצויים
כל מי שנפגע כתוצאה מחיסון זכאי לפיצויים לפי חוק זה.
3. הגשת תביעה
כל מי שרואה עצמו זכאי לפיצויים לפי חוק זה יגיש תביעה לוועדה בהתאם לכללים שייקבעו בחקנות.
4. קביעת הוועדה
הוועדה תדון בתביעה ותקבע אם התובע הוא נפגע חיסון. הוועדה תקבע את שיעור הפגיעה ותפסוק פיצויים לנפגע בהתאם למבחנים שייקבעו בחקנות.
5. ערר
החלטת הוועדה ניתנת לערעור בפני בית-משפט מחוזי.
6. שמירת זכויות
חוק זה בא להוסיף על זכויות הנפגע ולא לגרוע מהן.
7. ברירת הפיצוי
התובע יוכל לבחור באחת מאלה:
- (1) תביעה על-פי חוק זה ופיצוי בשיעור הנקוב בחקנות לתוק.
- (2) תביעת נזיקין בבית-משפט מחוזי.
8. תשלום הפיצוי
הפיצויים שייפסקו לנפגע על-ידי הוועדה ישולמו מ"קרן פיצויים לנפגעי חיסון", שחוקם לפי סעיף 10 לחוק זה.

² סיח התש"ס, עמ' 86.

דברי הסבר

משרד הבריאות, באשמת היצרן או באשמת גוף אחר, במסגרת החוק מוקמת ועדת מומחים לנפגעי חיסון, שהיא ישות מעין-שיפוטית, שתתמחה בתביעות אלה, ועדה זו תאפשר ריון יעיל ומהיר בתביעות ופגעים, תכיר בפגיעה וכדוגמה ותקציב פיצויים לנפגע, ובכך יימנע מהמשפחה הליך משפטי ארוך ויקר. לצורך מימון הפיצויים תקום "קרן פיצויים לנפגעי חיסון", שתממן על-ידי יצרני החיסונים והמשתמשים, ותאפשר פיצוי מידי לנפגעים בהתאם לפסיקת הוועדה. חשיבותו של המשך הכיסוי החיסוני בארץ, שהוא מהטובים בעולם, מחייב החלת אחריות המדינה ופיצוי מידי גם לפרטים הנפגעים מפעולה זו, שנעשית למען אינטרס הכלל.

הפיצוי לנפגעים כתוצאה מביצוע חיסון המוני אינו מוסדר בחוק. כיום המצב הוא שילדים או מבוגרים, הסובלים מנוק גופני, נכות או כל פגיעה בריאותית אחרת כתוצאה מחיסון שניתן להם במסגרת חוק המדינה, נאלצים (הם או בני משפחתם) להביא את ענינם להכרעת בית-משפט בתביעת נזיקין.

בתביעות אלו מתעוררת בעייתיות קביעת הקשר הסיבתי בין החיסון לפגיעה, הן בשל חוסר ההתמחות של בתי-המשפט בתביעות מעין אלו והן בהעדר כלי חוקי להחלת אחריות המדינה על הפגיעה. העדר כלי חוקי זה תמור בעיקר לגבי אותו אחוז של פגיעות שאין גרמיות עקב רשלנות רפואית, באשמת

ז. מסקנות ועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות ושל ועדת הכספים בנושא: תקציב המתנ"סים

- מליאת הכנסת העבירה לדיון לוועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות ועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור.
- בהצעה לסדר-היום מסביר חבר הכנסת ע' עלי, כי ההצעה לסדר-היום הועלתה לאחר שאחוז השתתפות החברה למתנ"סים בתקציב מרכזיה הלך ופחת מ-30% ב-1979 ל-3% כיום.
- הבעיה חריפה במיוחד בעיירות פיתוח וביישובים קטנים ומרוחקים.
- כדי לאזן את תקציביהם מעלים המתנ"סים את דמי התשלומים על הפעילויות, דבר המונע דווקא מהציבור הנזקק ביותר לשירותים אלה להשתתף בהם. תהליך זה טומן בחובו סכנה לתפקוד המתנ"סים, ואף עלול להביא לסגירתם. לכך תהיה השפעה חברתית-קהילתית מרחיקה לכת.
- הוועדה המשותפת קיימה ישיבה בנושא, ובה שמעה את מנהל חברת המתנ"סים ואת נציג משרד האוצר.
- להלן מסקנות הוועדה:
- א. הוועדה ממליצה להפוך את חברת המתנ"סים לזרוע שבה יתרכזו פעילויותיהן של רשויות מקומיות קטנות כתחומי חברה תרבות וספורט.
 - ב. הוועדה ממליצה, כי הכספים שייחסכו מריכוז כזה יועברו על-ידי משרד החינוך והתרבות לחברת המתנ"סים לשיפור, ייעול והרחבת שירותיה.
 - ג. הוועדה ממליצה למשרד החינוך והתרבות לבחון אפשרות הגדלת תקציב המתנ"סים, על-מנת לאפשר להם לקיים ולפתח את פעילותם החשובה ולמנוע פגיעה בהם (כפי שתואר בפרק הפתיחה למסקנות אלה).
- הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן הכנסת ומבקשת משרד החינוך והתרבות ומשרד האוצר לדווח לה על ביצוען תוך שלושה חודשים.